

SUOMEN METSÄTIETEBELLINEN SEURA — FINSKA FORSTSAMFUNDET

SILVA FENNICA

91

ARBEITEN DER
FORSTWISSENSCHAFTLICHEN
GESELLSCHAFT
IN FINNLAND

PUBLICATIONS OF THE
SOCIETY OF FORESTRY
IN FINLAND

PUBLICATIONS DE LA
SOCIÉTÉ FORESTIÈRE
DE FINLANDE

HELSINKI 1957

SILVA FENNICA

N:o 91 (1957)

Suomen Metsätieteellisen Seuran julkaisusarjat:

ACTA FORESTALIA FENNICA. Sisältää etupäässä Suomen metsätaloutta ja sen perusteita käsitteleviä tieteellisiä tutkimuksia. Ilmestyy epäsäännöllisin väliajoin niteinä, joista kukin yleensä esittää useampia tutkimuksia.

SILVA FENNICA. Sisältää etupäässä Suomen metsätaloutta käsitteleviä kirjoitelmia ja pienehköjä tutkimuksia. Ilmestyy epäsäännöllisin väliajoin.

Finska Forstsamfundets publikationsserier:

ACTA FORESTALIA FENNICA. Innehåller vetenskapliga undersökningar rörande huvudsakligen skogshushållningen i Finland och dess grunder. Banden, vilka icke utkomma periodiskt, omfatta i allmänhet flere avhandlingar.

SILVA FENNICA. Omfattar uppsatser och mindre undersökningar rörande huvudsakligen skogshushållningen i Finland. Ut kommer icke periodiskt.

MAATALOUSVÄESTÖN TALOUDELLISTA
ASEMAA SELVITTÄVÄN KOMITEAN

MIETINTÖ

II

—————

SUMMARY:

PROCEEDINGS OF THE COMMITTEE ON ECONOMIC STATUS
OF THE FINNISH AGRICULTURAL POPULATION

HELSINKI 1957

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
II osa			
Kirje Valtioneuvostolle	1	e. Varsinaisen maanviljelijäväestön kantorahatulot	30
Komiteanmietintö II osa	3	d. Metsätyön yksikkö- ja kokonaisansioiden Yksikköansiot	33
I. Maanviljelijäväestön metsä- ja sivuansiotulot	3	Metsätöistä saadut kokonaisansioiden	35
1. Tutkimusaineisto	3	e. Varsinaisen maanviljelijäväestön metsätaloudesta saama tulo	35
2. Kirjanpitoiltojen metsä- ja sivuansiotulot tilivuosina 1934/35—38/39 ja 1951/52—53/54	4	f. Metsäverotuksen tason kehityksestä	36
a. Metsätalouden rahatulot ja rahamenot tilaa kohden	4	g. Maanviljelijäväestön rahasuoritukset metsätalouden hyväksi	37
b. Metsätalouden rahatulot ja rahamenot metsähaara kohden	8	h. Yksityismetsistä saatu kansantaloudellinen tulo	39
c. Metsätalouden osuus maatilatalouden rahatalousta ja rahamenoista	9	7. Yhteenveto metsä- ja sivuansiotuloja koskevista tutkimustuloksista	39
d. Metsätalouden osuus viljelijäperheiden maatilalta saamasta kokonaistulosta	11	II. Maatalousväestön taloudellinen asema ja siinä todettavissa oleva kehityssuunta ...	42
e. Maa- ja metsätalouden kansantaloudellinen tulo	12	1. Maanviljelijäväestön tulotaso	42
f. Viljelijäperheiden sivuansiot	13	2. Maanviljelijäväestön velkaantuminen ..	45
g. Metsä- ja sivuansiotulojen yhteensä laskettu osuus viljelijäperheiden kokonaistulosta	15	3. Työtälaisuuskien riittävyys maatilataloudessa	47
3. Maanviljelijäväestön tulot v:n 1954 verotusaineiston mukaan	15	4. Yhteenveto	51
a. Viljelijäväestön veronalaisen tulon määräämisperusteista	16	Läitteet:	
b. Viljelijäperheiden kokonaistulo ...	16	I. Vuonna 1954 aloitetun maaseutuväestön puunkäyttötutkimuksen kirjanpitojärjestelmän sijainti	55
c. Viljelijäperheiden sivuansiotulot ..	17	II. Maanviljelijäväestön tulot ja varallisuus v:n 1954 verotusaineiston mukaan (Maist. Ahti Tarjonen, Tilastollinen päätoimisto)	56
d. Koko aineiston ja kirjanpitoiltojen veronalaisen tulon vertailu	18	III A. Maa- ja metsätalouden verotusperusteiden määräämisestä (Hallitusneuvos Lauri Hervonen, Valtiovarainministeriö) ...	75
e. Maatilan veronalaisen ja kirjanpidollisen tulon vertailu kirjanpitoiltoilla	19	III B. Metsämaiden verotusvähennyksien vaikutus verokuutiometrin hinnoittelussa käytettäviin kantohintoihin (Metsänhoitaja Lauri Selin, Metsäntutkimuslaitos) ...	76
4. Maanviljelijäväestön sivuansiot työajankäyttötutkimuksen mukaan	20	III C. Kantohintojen ns. nolla-alueet ja niiden huomioon ottaminen verokuutiometrin hinnoittelulaskelmissa (Metsänhoitaja Lauri Selin, Metsäntutkimuslaitos) ...	79
a. Viljelijäväestön sivuansiot v. 1950	20	IV. Viljelijäväestön ansiotulot. Maaseudun miesten metsätaloudesta ja uitosta saamat arvioidut ansiotulot vv. 1950, 1953—54 (Maist. Toimi Ristimäki)	82
b. Viljelijäväestön sivuansiotulojen rahatarvo v:n 1950, 1953 ja 1954 palkkatasossa	21	V. Työntekijäin määrästä valtion järjestämässä työttömyystöissä vuosina 1950—54. Maaliskunnat. (Kululaitosten ja yleisten töiden ministeriön työvoimaosasto)	86
c. Viljelijäväestön saama osuus kaikista metsätyöansioista	23	VI. Maanhankintalain mukaan maata saaneiden keskuudessa esiintynyt työttömyys eräissä kunnissa työllisyysvuosina 1953—54 (Agr. P. O. Väisänen, ASO)	94
5. Metsäntutkimuslaitoksen aineistoon perustuva selvitys viljelmien kantorahatulosta vv. 1949—54	24	VII. Maatalousväestön ansiotasot	96
a. Tutkimusaineisto	24	<i>Summary</i>	101
b. Kantorahatulot	24		
c. Pysty- ja hankintakauppojen keskinäinen osuus	25		
6. Maanviljelijäväestön metsätaloudesta saama tulo ja sen kehitys kantohintatasoa, kantorahatuloja ja metsätyöansioita koskevien tilastojen valossa	26		
a. Kantohintataso	26		
b. Kantohintojen osuus puutavaran hinnasta käyttöpaikalla	29		

VALTIONEUVOSTOLLE

**maatalousväestön taloudellista asemaa
selvittäväältä komitealta.**

Valtioneuvosto asetti kesäkuun 16 päivänä 1955 komitean selvittämään maatalouden nykyistä kannattavuutta ja maatalousväestön taloudellista asemaa sekä sitä minkälainen

kehityssuunta tässä suhteessa on todettavissa; ja oli komitean myös selvitettävä, minkälainen hintajärjestelmä soveltuu noudatettavaksi maamme maataloudessa. Pääministerin

marraskuun 8 päivänä 1955 esittämän toivomuksen ja maatalousministeriön joulukuun 9 päivänä 1955 antaman kehoituksen johdosta komitea jätti joulukuun 31 päivänä 1955 Valtioneuvostolle mietintönsä ensimmäisen osan, johon sisältyi selvitys maatalouden kannattavuudesta ja siinä todettavissa olevasta kehityssuunnasta sekä ehdotus maatalouden hintajärjestelmäksi. Maatalousväestön taloudellista asemaa koskeva selvitys, jossa käsitellään lähinnä maatalousväestön metsä- ja sivuansiotuloja, jäi esitettäväksi komiteanmietinnön toisessa osassa.

Komitea on jatkanut työtään jälkimmäisen kysymysryhmän selvittämiseksi, jota varten on vuoden 1956 alussa valmistunut Tilastollisessa Päätoimistossa komitean aloitteesta suoritettu tutkimus maanviljelijäväestön tuloista ja varallisuudesta vuoden 1954 verotusaineiston perusteella. Komitealle ja sen jaostoille ovat lisäksi asiantuntijoina antaneet apuaan vuoden 1956 aikana dosentti Lauri Heikinheimo, hallitusneuvos Lauri Hervonen, maatalous- ja metsätieteiden tohtori Antero Piha,

Helsingissä marraskuun 26 päivänä 1956.

Antti Mäki.

Matti Annila.

E. J. Korpela.

Hans Perttula.

H. Tiainen.

Gunnar Fougstedt.

Walter Kuusela.

K. U. Pihkala.

Olli J. Uoti.

Liisa Sauli.

maisteri Toini Ristimäki, metsänhoitaja Lauri Selin, yliaktuaari Ilmari Teijula, maisteri Ahti Varjonen ja agronomi P. O. Väisänen. Tutkimusaineistoa, asiatietoja ja erilaisia selvityksiä komitea on saanut Metsätutkimuslaitokselta, Tilastolliselta Päätoimistolta, Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön työvoima-asiaosastolta, Valtiovarainministeriön veroasiaosastolta, Maatalousministeriön asutusasiaosastolta, Maataloushallitukselta, Keskusmetsäseura Tapiolta, Valtionrautateiden Polttoainetoimistolta, Enso-Gutzeit Osakeyhtiöltä, Suomen Sahanomistajayhdistykseltä, Teollisuuden Paperipuu-yhdistykseltä, Suomen Säästöpankki-liitolta ja Osuuskassojen Keskusliitolta.

Komitean jäsen Ossi Maalampi ei ole osallistunut komitean työhön vuoden 1956 aikana.

Komitea, joka katsoo sille kesäkuun 16 päivänä 1955 annetun tehtävän tulleen kokonaisuudessaan suoritetuksi, jättää oheisena kunnioittavimmin Valtioneuvostolle mietintönsä jälkimmäisen osan.

II osa

I. Maanviljelijäväestön metsä- ja sivuansiotulot

1. Tutkimusaineisto.

Maatalousväestön taloudellisen aseman ja siinä todettavissa olevan kehityssuunnan selvittämiseksi on komitea kiinnittänyt erityistä huomiota metsä- ja sivuansiotulojen merkitykseen pyrkiin valaisemaan mainittuja tulo-lähteitä useihin eri tilastoihin perustuvien tutkimusten avulla. Erityisesti sivuansiotuloista on ollut varsin vähän käytettävissä komitean työhön soveltuva tilasto-aineistoa. Ensi sijassa tämän kysymyksen valaisemiseksi on valtiovarainministeriö teettänyt komitean aloitteesta Tilastollisella päätoimistolla verotusaineistoon perustuvan selvityksen „Maanviljelijäväestön tulot ja varallisuus (vuoden 1954 verotusaineiston mukaan)” (liite II). Lähinnä tämän tutkimuksen teknillisen suorittamisen vaatiman ajan vuoksi jäivät metsätalous- ja sivuansiotuloja koskevat selvitykset sekä siitä johtuen myös maatalousväestön taloudellisen aseman arvostelu pois komiteanmietinnön I osasta, joka valtioneuvoston toivomuksen mukaisesti jätettiin valtioneuvostolle vuoden 1955 lopulla. Kun kuitenkin kirjanpitotuloja koskevat selvitykset myös metsä- ja sivuansiotulojen osalta olivat jo silloin valmiina, liitettiin ne komiteanmietinnön I osaan (ss. 22—25, liitteet VII—XII), joskin niihin erältä osiltaan palataan vielä tässä yhteydessä uudelleen.

Metsä- ja sivuansiotulojen suuruutta ja merkitystä on pyritty selvittämään lähinnä seuraavien tutkimusaineistojen perusteella:

1. Maatalouden virallisen kannattavuustutkimuksen kirjanpitotulokset viljelijäin saamista metsä- ja sivuansiotuloista.

2. Verotusaineistoon perustuva tutkimus viljelijäväestön tuloista ja varallisuudesta.
3. Viljelijäväestön työvoiman käyttöä koskevat tutkimukset vuodelta 1950 ja niiden perusteella laaditut arviolaskelmat viljelijäväestön sivuansiotuloista.
4. Eri tilastoihin ja tutkimuksiin perustuvia selvityksiä viljelijäväestön kantorahatuloista ja metsätyöansioista.

Edellisten lisäksi on kiinnitetty huomiota myös eräisiin muihin maatalousväestön taloudellista asemaa sivuaviin kysymyksiin, mm. maaseudun työllisyytilanteeseen.

Selvitykset on mahdollisuuksien mukaan pyritty suorittamaan samoilta ajankohdilta, joilta komiteanmietinnön I:ssä osassa selvitetiin maatalouden kannattavuutta, ts. 5-vuotiskaudelta 1934/35—1938/39 ja 3-vuotiskaudelta 1951/52—1953/54. Kantohintoja, kantorahatuloja ja metsätyöansioita koskevat selvitykset esitetään kuitenkin paitsi ajanjaksojen keskiarvoina myös yksityisiltä vuosilta sekä kaikilta niiltä ajanjaksojen väli vuosilta, joilta ne ovat olleet saatavissa. Tulokset koskevat joko hakkuuvuotta, joka alkaa kesäkuun 1 päivänä tai kalenterivuotta riippuen siitä, kummalta ajalta ko. tilastot ovat olleet käytettävissä. Ne eivät siten täysin vastaa heinäkuun 1 päivänä alkavaa tilivuotta, jolta kannattavuustutkimuksen tulokset on laskettu. Tulosten vertailtavuutta se ei kuitenkaan sanottavammin heikennä varsinkaan useamman vuoden keskiarvojen ollessa kysymyksessä.

Verotusaineistoon perustuva tutkimus on jouduttu rajottamaan vain yhtä kalenteri-

vuotta koskevaksi, jolloin siksi on valittu viimeinen saatavissa oleva, ts. vuoden 1954 verotusaineisto. Myös eräät muut selvitykset koskevat vain yhtä tai useampaa viimeksi kuluneista vuosista vastaavien tietojen puuttuessa aikaisemmilta ajankohdilta.

Käytettävissä olevan tutkimusaineiston perusteella tuottaa tiettyä vaikeutta erottaa metsä- ja sivuansiotulot täysin toisistaan ja käsitellä niitä erillisinä tulolähteinä. Teoreettisesti on näet katsottu maatalouskirjanpidossa noudatetun tavan mukaisesti metsätuloihin kuuluviksi kantorahatulujen lisäksi omasta metsästä hankintakauppojen yhteydessä saadut työtulot, mutta vieraan lukuun suoritettujen metsätyöansiot, olkoot ne sitten omassa tai vieraassa metsässä ansaittuja, on luettu sivuansioihin. Osa sivuansioista on siten myös metsätaloudesta saatua. Mm. tästä johtuen jokainen tutkimusaineisto käsitellään seuraavassa erikseen ja vasta tämän jälkeen pyritään näiden perusteella tekemään yhteenveto maanviljelijäväestön saamien metsä- ja sivuansiotulojen suuruudesta ja merkityksestä.

Komitean tekemän päätöksen mukaan on laskelmia suoritettaessa luettu maanviljelijäväestöön kuuluvaksi vähintään 2 peltota:n suuruisten viljelmien haltijaperheet.

2. Kirjanpitotilojen metsä- ja sivuansiotulot tilivuosina 1934/35—1938/39 ja 1951/52—1953/54.

Komiteanmietinnön I:ssä osassa liitteissä VII—XII esitetään metsä- ja sivuansiotuloja koskevia kirjanpitotuloksia viljelmäsuuruusluokittain tilivuosijaksoilta 1934/35—1938/39 ja 1951/52—1953/54 viljelmää kohden laskettuina keskiarvoina sekä koko maata koskeviksi keskiarvoluvuiksi painotettuina. Lyhyiden vuoksi käytetään jäljempänä ensin mainitusta ajanjaksosta merkintää tvv 1934—38 ja jälkimmäisestä tvv 1951—53. Tutkimustulokset koskevat viljelijän rahatuluja ja rahamenoja sekä myös eräitä muita sellaisia liiketuloja, joissa viljelijäin luontoistulot ja suoritukset sekä mahdolliset pääomien

muutokset on otettu huomioon. Komiteanmietinnön I:ssä osassa on jo käsitelty näitä tutkimustuloksia, jolloin myös on selvitetty tutkimusaineiston käsittelyssä käytetyt laskentamenetelmät (ss. 22—25, 64). Seuraava tulosten tarkastelu pohjautuu I:n osan liite-
taulukoiden tuloksiin, jolloin pyritään kiinnittämään yksityiskohtaisempaa huomiota eräisiin erityisesti metsätaloustulojen merkitystä koskeviin kysymyksiin.

Tulosten tarkastelu suoritetaan kuten I:ssä osassakin viljelmäsuuruusluokittain ja tutkimusalueittain, joiden väliset rajat selviävät tarkemmin komiteanmietinnön I:stä osasta (s. 13, liite XIII). Mainittakoon vain tässä, että neljän viljelmäsuuruusluokan väliset rajat ovat 10, 25 ja 50 ha muunnettua maatalousmaata. Tutkimusalueilta ja koko maasta esitetyt keskiarvot on painotettu komiteanmietinnön I:ssä osassa (s. 22) selostetulla tavalla.

a) Metsätalouden rahatulot ja rahamenot tilaa kohden.

Metsätalouden rahatuloihin, joiden yksityiskohtaisempi analysointi ei aineiston perusteella ole mahdollista, on luettu kaikki niin pystyyn kuin hankintakauppana myydystä puutavarasta saadut rahatulot sekä kaikki muut, myös pääomaluontoiset metsätaloustulot. Rahamenoihin kuuluvat metsätaloustöistä maksetut urakkapalkat, metsänhoitomaksut, palovakuutusmaksut ym. metsätaloudesta aiheutuneet rahamenot. Sen sijaan metsätalouden osuus veroista ja koroista ei sisälly rahamenoihin. Erityisesti on vielä huomattava, että aikapalkkaiselle työväelle metsätaloustyöstä suoritettujen palkat eivät myöskään sisälly metsätalouden rahamenoihin, vaan tulevat tilinpäätöksessä otetuiksi huomioon samoin kuin viljelijäperheen metsätaloustöiden arvo sekä omien hevosten ja koneiden käyttö maataloudesta saatuna luontoissuorituksena.

Edellä mainitulla tavalla koostuneet metsätalouden rahatulot ja rahamenot esitetään viljelmäsuuruusluokittain ja tutkimusalueittain tilaa kohden laskettuina keskiarvoina seuraavassa asetelmassa.

Metsätalouden rahatulot ja rahamenot mk/tila.

	1934/35—1938/39		1951/52—1953/54	
	Rahatulot	Rahamenot	Rahatulot	Rahamenot
Etelä-Suomi				
I	2 143	630	84 715	12 594
II	6 559	1 238	198 457	34 607
III	20 619	3 600	519 640	87 333
IV	38 278	8 260	970 215	165 879
keskim.	8 122	1 634	192 327	32 147
Sisä-Suomi				
I	5 890	933	158 640	22 265
II	17 273	2 299	315 654	49 560
III	36 468	4 190	931 426	106 764
IV	59 464	10 070	2 373 190	180 432
keskim.	11 900	1 654	233 739	33 428
Etelä-Pohjanmaa				
I	2 783	1 268	84 609	22 925
II	6 224	1 673	105 024	32 288
III	12 830	3 986	226 851	51 926
IV	24 219	8 360	324 135	89 134
keskim.	5 423	1 731	101 096	28 688
Pohjois-Pohjanmaa				
I	3 457	922	50 642	8 589
II	9 865	1 781	134 994	20 331
III	12 645	1 642	190 348	23 385
keskim.	7 199	1 377	91 392	14 034
Koillis-Suomi				
I	4 877	602	99 197	11 615
II	11 948	2 137	260 419	37 983
III	22 242	6 219	545 536	31 400
keskim.	7 650	1 293	148 145	18 242
Koko maa				
I	3 800	864	107 347	17 023
II	9 436	1 663	201 086	36 188
III	21 109	3 661	511 416	79 707
IV	39 443	8 432	1 043 651	164 259
keskim.	8 510	1 619	176 355	29 515

Tilaa kohden lasketut metsätalouden rahatulot ovat tvv. 1951—53 olleet keskimäärin koko maassa 20.7-kertaiset ja rahamenot 18.2-kertaiset tvv:ien 1934—38 vastaaviin lukuihin verrattuna. Lukusarjoja arvosteltaessa on otettava huomioon hakkuukauden 1951—52 poikkeuksellisen korkea hintataso ja siitä johtuen normaalia suuremmat hakkuumäärät. Toisaalta on kuitenkin huomattava, että metsälöiden keskimääräinen pinta-

ala, jonka muutoksia myöhemmin selvitetään, on vuosina 1951—53 ollut 17.6 % pienempi kuin tvv. 1934—38. Eri viljelmäsuuruusluokkien ja tutkimusalueiden välillä on tuloksissa todettavissa suuria eroavuuksia. Tämä onkin täysin luonnollista ottaen mm. huomioon, että ne ovat peräisin varsin erikokoisista metsälöistä, että käytetyllä kauppatavalla on ollut vaikutusta tuloksiin jne.

Metsätalouden rahamenot verrattuna raha-

tuloihin ovat olleet suhteellisen alhaiset, niinkuin seuraavat metsätalouden rahaylijäämää ja sen prosenttista osuutta rahatulujen kokonaisuudesta koskevat luvut osoittavat.

Metsätalouden rahaylijäämä mk/tila ja sen suhteellinen osuus metsätalouden rahatuoloista.

	1934—1938		1951—1953	
	Rahaylijäämä	% rahatuoloista	Rahaylijäämä	% rahatuoloista
Etelä-Suomi				
I	1 513	70.6	72 121	85.1
II	5 321	81.1	163 850	82.6
III	17 019	82.5	432 307	83.2
IV	30 018	78.4	804 336	82.9
keskim.	6 488	79.9	160 180	83.3
Sisä-Suomi				
I	4 957	84.2	136 375	86.0
II	14 974	86.7	266 094	84.3
III	32 278	88.5	824 662	88.5
IV	49 394	83.1	2 192 758	92.4
keskim.	10 246	86.1	200 311	85.7
Etelä-Pohjanmaa				
I	1 515	54.4	61 684	72.9
II	4 551	73.1	72 736	69.3
III	8 844	68.9	174 925	77.1
IV	15 859	65.5	235 001	72.5
keskim.	3 692	68.1	72 408	71.6
Pohjois-Pohjanmaa				
I	2 535	73.3	42 053	83.0
II	8 084	81.9	114 663	84.9
III	11 003	87.0	166 963	87.7
keskim.	5 822	80.9	77 358	84.6
Koillis-Suomi				
I	4 275	87.7	87 582	88.3
II	9 811	82.1	222 436	85.4
III	16 023	72.0	514 136	94.2
keskim.	6 357	83.1	129 903	87.7
Koko maa				
I	2 936	77.3	90 324	84.1
II	7 773	82.4	164 898	82.0
III	17 448	82.7	431 709	84.4
IV	31 011	78.6	879 392	84.3
keskim.	6 891	81.0	146 840	83.3

Metsätaloudesta saatu rahaylijäämä on tvv. 1951—53 ollut keskimäärin koko maata koskevien tulosten mukaan 21.3-kertainen tvv:iin 1934—38 verrattuna. Suhteellisesti eniten eli 24.7-kertaiseksi on rahaylijäämä noussut Etelä-Suomen alueella, vähiten

Etelä- ja varsinkin Pohjois-Pohjanmaalla. Viime mainituilta alueilta saatuihin tuloksiin on ollut ratkaisevasti vaikuttamassa metsälöalan huomattava pieneneminen, niinkuin jäljempänä suoritettu keskimetsälöalan muutoksia koskeva tarkastelu osoittaa.

Kun tutkimuksen kohteena ovat suhteellisen lyhyet ajanjaksot, joista eivät ilmeisesti ainakaan kolmivuotiskauden 1951—53 tulokset edusta normaalisia hakkuumääriä, olisi tärkeätä saada selville puuston arvossa kummankin ajanjakson aikana tapahtuneet muutokset. Kirjanpitoaineisto osoittaa metsätalouksomaisuuden vähentyneen tvv. 1934—38 keskimäärin 2 183 mk ja tvv. 1951—53 67 874 mk metsälöä kohden laskettuna. Puuston arvon muutoksia koskevat arvioimisperusteet eivät kuitenkaan ole kaikissa kohdin tyydyttävät.

Komitea on kiinnittänyt huomiota siihen, että molempina tutkimuksenalaisina ajankohdina metsätalouksomaisuus on osoittanut kirjanpidollisesti vähentyneen, mikä saattaisi viitata systemaattiseen virheeseen omaisuuden muutosten arvioimisessa. Pistokokeet eräiltä muilta ajankohdilta osoittavat kuitenkin, että esim. 1930-luvun alussa, jolloin puutavaran hinnat olivat alhaiset, on metsäomaisuuden kirjanpitoarvoissa tapahtunut nousua. Kantohintojen kehitystä koskevat selvitykset osoittavat hintatason olleen varsinkin vv. 1936 ja 1937 korkealla. Sahapuuun reaalihintataso tukkuhintaindeksillä mitattuna on v. 1937 jäänyt vain 10 % alle v:n 1951 huipputason. Tämän perusteella on otaksuttavaa, että myös tvv. 1934—38 olisivat hakkuut olleet vastaavan ajan kasvua suuremmat. Kun kuitenkin kaikkien kirjanpitoiltojen osalta ei ole käytettävissä kyllin luotettavia lukuja puuston tuotto- ja hakkuumääristä, on saattanut sattua, että korkean hintatason vallitessa hakkuumäärät on arvioitu todellisia korkeammiksi ja alhaisen

hintatason aikana taas liian pieniksi. Ottaen huomioon nämä epävarmuustekijät ei tulosten korjaamiseen todellista kasvua vastaavat hakkuumäärät huomioon ottaen ole katsottu olevan sellaisia mahdollisuuksia, että pitämälle meneviä vertailuja olisi sen perusteella voitu suorittaa.

Metsätaloudesta saatuja rahatuoloja tarkasteltaessa on otettava huomioon, että tulokset ovat useammalta vuodelta viljelmäsuuruusluokittain laskettuja keskiarvolukuja. Kun viljelmät on ryhmitetty maatalousmaan mukaan, on selvää, että samaan ryhmään kuuluu viljelmiä, joiden metsälöalat ja siitä johdettua myös metsätulot poikkeavat melkoisesti toisistaan. Sitä paitsi on huomattava, etteivät metsätulot yksityisillä viljelmillä ole yleensä jokavuotisia. Useamman vuoden tuotto markkinoidaan yhdellä kertaa metsätulojen puuttuessa väli vuosina miltei kokonaan. Erityisesti yhtä vuotta koskevat tulokset ovat siten yksityisillä viljelmillä varsin paljon toisistaan ja ryhmänsä keskiarvosta poikkeavia. Tämä voidaan selvästi havaita oheisesta, komitean toimesta laaditusta taulukosta, josta ilmenee kirjanpitoiltojen metsätulojen jakautuma eri tuloluokkiin tv. 1953—54. Tulokset osoittavat metsätulojen puuttuneen kokonaan suhteellisen monelta tilalta ja toisilla taas niiden olleen useampikertaiset ryhmän keskiarvoon verrattuna. Lähellä keskiarvoa olevia tapauksia on sen sijaan ollut varsin vähän. Tulosten perusteella, jotka tosin koskevat vain yhtä vuotta, näyttäisi siltä, että metsänmyynti on ollut säännöllisempää suuremmilla tiloilla.

Metsätalouden rahatulujen jakautuminen

kirjanpitoiltoilla tuloluokittain tv. 1953/54.

Viljelmäsuuruusluokka	Tulojen keskiarvo (1000 mk)	Viljelmiä tuloluokissa (1000 mk)										Yhteensä
		ei tuloja	alle 20	20—40	40—60	60—80	80—100	100—150	150—200	yli 200	Yhteensä	
I	93	lukumäärä	92	48	21	19	19	11	22	16	46	295
		%	31	16	7	7	7	4	7	5	16	100
II	193	lukumäärä	94	87	44	25	25	25	36	30	67	433
		%	22	20	6	6	6	6	8	7	15	100
III	537	lukumäärä	14	35	13	15	24	17	11	37	166	
		%	8	21	8	9	15	10	7	22	100	
IV	980	lukumäärä	3	8	6	4	6	9	2	5	43	
		%	7	19	14	9	14	21	5	11	100	

b) Metsätalouden rahatulot ja rahamenot metsäha: a kohden.

Vaikka viljelijäväestön taloudellisen aseman arvostelemiseksi koko matsälön antamia tuloksia on pidettävä ensisijaisina metsätalouden merkityksen osoittajina, saattavat myös pinta-alayksikköä kohden lasketut tulokset olla huomion arvoisia. Ha: a kohden esitetyt tulokset on laskettu seuraavan asetelman osoittamien metsälöiden keskimääräisten pinta-alojen perusteella.

	Kirjanpitoiltojen metsälöiden keskimääräinen pinta-ala ha		Muutos %
	1934—38	1951—53	
Etelä-Suomi			
I	16.7	17.3	
II	35.4	35.8	
III	94.5	81.3	
IV	168.4	165.9	
keskim. ...	41.9	34.3	—18.1
Sisä-Suomi			
I	29.6	32.8	
II	87.7	78.8	
III	181.2	192.6	
IV	222.3	189.5	
keskim. ...	59.4	51.9	—12.6
Etelä-Pohjanmaa			
I	21.0	16.0	
II	40.4	34.3	
III	74.9	69.6	
IV	147.9	102.3	
keskim. ...	35.7	27.1	—24.1
Pohj.-Pohjanmaa			
I	46.9	32.1	
II	104.3	58.7	
III	106.4	111.2	
keskim. ...	78.4	46.7	—40.4

Metsätalouden rahatulot, rahamenot ja rahaylijäämä mk/metsälo/ha.

		1934—38			1951—53		
		Rahatulot	Rahamenot	Rahaylijäämä	Rahatulot	Rahamenot	Rahaylijäämä
Etelä-Suomi	I	128	38	90	4 897	728	4 169
	II	185	35	150	5 559	969	4 590
	III	218	38	180	6 360	1 069	5 291
	IV	227	49	178	5 779	988	4 791
	keskim.	194	39	155	5 607	937	4 670

Koillis-Suomi	I	55.2	69.1	
	II	129.1	102.9	
	III	170.3	311.1	
	keskim. ...	81.0	83.2	+ 2.7
Koko maa	I	27.0	27.4	
	II	58.3	49.3	
	III	106.8	100.4	
	IV	172.2	165.3	
	keskim. ...	50.5	41.6	—17.6

Kirjanpitoiltojen metsälöiden keskimääräisen pinta-ala on tutkimuksen kohteina olevien ajanjaksojen välisenä aikana pienentynyt 17.6 %. Tuntuvimmin on metsälökoko pienentynyt Etelä- ja Pohjois-Pohjanmaan tutkimusalueilla, mikä myös voitiin selvästi havaita tilaa kohden lasketuista tuloksista. Muutoksiin on saattanut vaikuttaa paitsi yleisesti todettavissa oleva kehityssuunta myös se, että kirjanpitoilat ovat ajanjaksojen välisenä aikana osittain vaihtuneet. Tämä on saattanut vaikuttaa erityisesti Pohjanmaata ja Koillis-Suomea koskeviin tuloksiin, jotka perustuvat muita suopeampaan aineistoon. Vertailun vuoksi mainittakoon, että kaikkien yksityisviljelmiin kuuluvien metsälöiden keskikoko on v:n 1950 maatalouslaskennan mukaan ollut 35 ha, joka on n. 19 % pienempi kuin v:n 1929—30 maatalouslaskennan tuloksena todettu 43 ha:n keskimetsälöala.

Seuraava asetelma osoittaa aikaisemmin viljelmää kohden esitetyt tulokset metsäha: a kohden laskettuna. Metsälöiden keskimääräisten pinta-alojen vaihteluiden vaikutukset tulevat täten eliminoiduiksi, mutta muissa suhteissa tulokset ovat koostumukseltaan samoja ja siten mm. kaikkien aikaisemmin esitettyjen huomautusten ja puutteellisuksien alaisia.

Sisä-Suomi	I	199	32	167	5 489	770	5 719
	II	197	26	171	4 021	631	3 390
	III	201	23	178	5 090	583	4 507
	IV	267	45	222	10 896	828	10 068
	keskim.	200	28	172	4 504	644	3 860
Etelä-Pohjanmaa	I	133	60	73	5 458	1 479	3 979
	II	154	41	113	3 232	993	2 239
	III	171	53	118	3 116	713	2 403
	IV	163	57	106	3 084	848	2 236
	keskim.	152	48	104	3 730	1 059	2 671
Pohjois-Pohjanmaa	I	74	20	54	1 746	296	1 450
	II	95	17	78	2 482	374	2 108
	III	118	16	102	1 624	114	1 510
	keskim.	92	18	74	1 957	301	1 656
Koillis-Suomi	I	88	11	77	1 407	165	1 242
	II	93	17	76	2 499	365	2 134
	III	131	37	94	1 808	104	1 704
	keskim.	94	16	78	1 781	219	1 562
Koko maa	I	141	32	109	3 918	621	3 297
	II	162	29	133	4 079	734	3 345
	III	198	34	164	5 094	794	4 300
	IV	229	49	180	6 314	994	5 320
	keskim.	169	32	137	4 239	709	3 530

Metsäha: a kohden lasketut tulokset osoittavat metsätalouden rahatulosten nousseen tvv. 1951—53 keskimäärin koko maassa 25 kertaa, rahamenojen 22 kertaa ja rahaylijäämän 26 kertaa niin suuriksi kuin mitä tvv. 1934—38 lasketut vastaavat tulokset osoittavat.

c) Metsätalouden osuus maatilatalouden rahatuoloista ja rahamenoista.

Kysymyksen valaisemiseksi esitetään seuraavassa, mikä osuus metsätaloudella on ollut

		Metsätalouden osuus % maatilatalouden					
		raha- tuloista	raha- menoista	rahayli- jäämästä	raha- tuloista	raha- menoista	rahayli- jäämästä
		1934—38			1951—53		
Etelä-Suomi	I	9.7	4.4	19.8	18.3	4.3	42.6
	II	13.4	4.4	25.5	20.8	5.4	52.7
	III	17.6	4.8	41.2	22.7	5.4	65.6
	IV	15.6	5.5	32.1	21.5	4.6	85.7
	keskim.	14.4	4.6	31.0	20.7	5.1	68.7
Sisä-Suomi	„	37.3	8.2	86.3	37.8	7.5	116.7 ¹⁾
Etelä-Pohjanmaa	„	16.9	9.0	29.0	17.7	7.4	39.6
Pohjois	„	29.1	8.8	64.3	20.2	4.4	59.0
Koillis-Suomi	„	30.2	7.4	80.1	37.3	5.8	153.5 ¹⁾
Koko maa	„	20.9	6.3	45.2	24.9	6.0	68.6

1) Investointimenojen mukaan lukemisen vuoksi ovat maatalouden rahamenot olleet rahatuoloja suuremmat, joten maatalouden osalta on syntynyt raha-alijäämää.

Lukusarjoja arvosteltaessa on otettava huomioon, ettei metsätalouden rahamenojen osuus koko maatalan rahamenoista anna täysin oikeata kuvaa lähinnä sen vuoksi, että kaikki maatalan aikapalkkaisen työvään palkat sisältyvät maatalouden rahamenoihin, vaikka osa työstä on suoritettu metsätaloudessa. Tulokset osoittavat, että metsätaloudesta saadut rahatulot ovat olleet tvv. 1934—38 keskimäärin noin viidenneksen ja tvv. 1951—53 noin neljänneksen kaikista maatalouden rahatuloista. Metsätalouden rahamenojen osuus sen sijaan on pysynyt n. 6 %:na kumpanakin ajankohtana. Kun maatalouden rahamenot investointiluontoiset menot huomioon ottaen ovat olleet tuloihin verrattuna korkeat, jopa eräissä tapauksissa ne ylittäneetkin, on metsätalouden osuus maatilalta saadusta rahaylijäämästä muodostunut varsin merkittäväksi. Tv. 1934—38 oli rahaylijäämästä keskimäärin koko maassa lähes puolet ja tv. 1951—53 noin 2/3 metsätaloudesta saatua. Kirjanpitoarvojen mukaan on metsätaloudensomaisuudessa tapahtunut kuitenkin vähentymistä maatalouden inves-

tointien osoittautuessa taas normaalisia poistoja suuremmiksi. Suurin merkitys metsätuloilla on ollut Sisä-Suomen ja Koillis-Suomen tutkimusalueilla, pienin Etelä-Pohjanmaalla. Etelä-Suomen tutkimusalueen eri viljelmäsuuruusluokkia koskevat tulokset osoittavat metsätulojen osuuden rahaylijäämästä nousseen viljelmäkoon kasvassa. Tämä selittyy lähinnä siitä, että suuremmilla tiloilla maataloudesta saatu rahaylijäämä jää suhteellisesti pienemmäksi rahamenoihin sisältyvän suuremman palkkatyökustannuksen johdosta.

Kun maatalouden osuus em. tavalla lasketusta maatilalta saadusta rahaylijäämästä on jäänyt varsin vaatimattomaksi varsinkin tv. 1951—53, osoittaa se selvästi, etteivät maataloudessa suoritettut investoinnit olisi olleet mahdollisia ilman metsätuloja. Metsätaloudesta saadun rahaylijäämän ja maatalouden investointiluontoisten rahamenojen (joita ei lueta kustannuksiin) välisiä suuruussuhteita osoittaa seuraava asetelma, jossa esitetään kummankin prosentuaalinen osuus koko maatalouden rahatuloista.

1934—38		1951—53	
Metsätalouden rahaylijäämä	Maatalouden investointiluontoiset rahamenot	Metsätalouden rahaylijäämä	Maatalouden investointiluontoiset rahamenot
% koko maatalouden rahatuloista			
Etelä-Suomi I	6.9	17.3	15.6
II	10.9	12.2	17.2
III	14.5	12.8	18.9
IV	12.3	11.1	17.8
Etelä-Suomi keskim.	11.5	12.9	17.3
Sisä-Suomi „	32.1	13.1	32.4
Et.-Pohjanmaa „	11.5	12.4	12.7
Pohj. „	23.5	13.3	17.1
Koillis-Suomi „	25.1	11.6	32.7
Koko maa „	16.9	12.9	20.7

Luvut osoittavat metsätaloudesta saadun rahaylijäämän olleen tv. 1951—53 suunnilleen samaa suuruusluokkaa kuin maataloudessa suoritettujen investointien vaatimien rahamenojen. Tv. 1934—38 ovat investointimenot olleet keskimäärin n. 3/4 metsätalouden rahaylijäämästä. Kumpanakin ajankohtana ovat Etelä-Suomen alueella I ja II suuruusluokan viljelmillä maatalouden investointiluontoiset rahamenot olleet metsätaloudesta saatua rahaylijäämää suuremmat. III ja IV:ssä viljelmäkokoryhmässä tilanne on ollut päinvastainen, joskin eroavuudet näiden erien välillä tv. 1934—38 ovat olleet suhteellisen pieniä. Sen sijaan

tv. 1951—53 on viime mainituissa viljelmäryhmissä investoitu huomattavasti metsätaloudesta saatua rahaylijäämää vähemmän. On ilmeistä, että metsätuloja on silloin jouduttu käyttämään enemmän kuin aikaisemmin verojen maksamiseen. Maatalouden verorasitus on näet yleensäkin ja erityisesti suuremmilla viljelmillä noussut varsin tuntuvasti. Niinpä esim. Etelä-Suomen tutkimusalueen IV:ssä suuruusluokassa ovat verot tv. 1951—53 olleet 8.8 % maa- ja metsätalouden bruttorahatuloista vastaavan luvun oltua tv. 1934—38 4.8 %. Markkamääräinen nousu on ollut 47-kertainen. Pienimmässä viljelmäryhmässä vastaava nousu on

ollut 3.8 %:sta 5.6 %:iin ja markkamääräisesti 36-kertainen.

Edellä sanotun perusteella voidaan todeta, että metsätaloudesta saadut rahatulot ovat muodostaneet huomattavan osan maataloudesta saadusta rahaylijäämästä ja että maataloudessa suoritettut investoinnit ovat olleet mahdollisia ensi sijassa näiden tulojen turvin.

d) Metsätalouden osuus viljelijäperheiden maatilalta saamasta kokonaistulosta.

Viljelijäperheen maatilalta saamalla kokonaistulolla ymmärretään tässä sitä yhteenlaskettua työ- ja pääomatuloa, joka viljelijäperheelle on jäänyt korvaukseksi maatilalla suoritettua työstä ja koroksi maatalaan sijoitetuille pääomille. Varsinaisen maatalouden ollessa kysymyksessä olisi siis kysymys maatalousylijäämästä tai maataloustulosta.

Kirjanpitoaineiston perusteella tuottaa tiettyä vaikeutta laskea metsätalouden osalta täysin samankäsitteistä liiketuloista maata-

lousylijäämän tai maataloustulon kanssa. Kannattavuustutkimustilastoissa ei näet ole selvitetty aivan viimeisiä vuosia lukuun ottamatta erikseen viljelijäperheen suorittaman metsätaloustyön arvoa. Sen sijaan niistä selviää viljelijäperheen maatilatyö, johon varsinaisen maatalous- ja metsätaloustyön lisäksi sisältyy maatalouden investointeihin tehdyn työn arvo sekä viljelijäperheen ruokataloustyö palkkaväen hyväksi. Jako varsinaiseen maataloustyöhön ja muuhun maatilatyöhön on näin ollen mahdollinen, mutta jälkimmäinen ei siis täysin vastaa metsätaloustyötä, vaan on jossain määrin sitä suurempi. Tästä huolimatta jako maataloudesta saatuaan tuloon ja muuhun maatilatuloon antaa summittaisen käsityksen maa- ja metsätaloudesta saadun tulon välisistä suhteista. Seuraava asetelma osoittaa viljelijäperheen maatilalta saaman kokonaistulon jaettuna varsinaisesta maataloudesta saadun ja muun maatilatulon kesken. Veroja ja korkoja ei ole luettu kustannuksiin tuloksia laskettaessa.

Viljelijäperheen maatilalta saama kokonaistulo mk/tila.

		1934—38		1951—53	
		maataloudesta saatu tulo	muu maatilalta saatu tulo	maataloudesta saatu tulo	muu maatilalta saatu tulo
Etelä-Suomi	I	17 360	4 720	285 846	108 737
	II	29 139	8 969	438 792	164 021
	III	45 802	17 703	610 788	300 094
	IV	77 591	31 750	753 516	573 709
	keskim.	28 890	9 484	391 197	159 742
Sisä-Suomi	I	11 574	6 401	214 073	149 768
	II	19 478	12 756	334 620	268 241
	III	25 847	23 030	478 869	460 317
	IV	49 724	30 324	439 735	704 430
	keskim.	15 399	9 688	259 304	196 349
Etelä-Pohjanmaa	I	15 022	4 585	244 193	78 636
	II	26 508	6 416	398 572	112 564
	III	40 374	9 448	657 985	154 983
	IV	63 536	11 248	891 225	202 314
	keskim.	23 030	5 921	335 386	97 952
Pohjois-Pohjanmaa	I	11 712	3 773	192 733	95 532
	II	16 261	8 107	331 736	138 380
	III	34 140	12 034	455 085	200 192
	keskim.	15 815	6 490	261 455	117 879
	Koillis-Suomi	I	12 227	4 723	170 562
II		18 636	9 785	263 708	204 173
III		24 526	11 248	389 632	424 839
keskim.		14 575	6 423	197 836	173 653
Koko maa		I	14 194	5 175	238 417
	II	24 723	9 196	391 684	175 331
	III	40 519	16 529	585 661	296 753
	IV	74 253	30 481	736 861	569 970
	keskim.	22 300	8 441	323 086	156 014

Lukusarjojen havainnollistamiseksi on seuraavassa vielä esitetty Etelä-Suomen tutkimusalueen eri viljelmäsuuruusluokista sekä eri tutkimusalueiden painotetuista keskiarvotuloksista lasketut prosenttiluvut, jotka osoittavat, kuinka suuri osuus maatilalta saadusta kokonaistulosta on ollut peräisin varsinaisen maatalouden ulkopuolelta.

		Maatilatulosta saatu varsinaisen maatalouden ulkopuolelta %	
		1934—38	1951—53
Etelä-Suomi	I	21.4	27.6
	II	23.5	27.2
	III	27.9	33.0
	IV	29.0	43.2
Etelä-Suomi	keskim.	24.7	29.0
Sisä-Suomi	„	38.6	43.1
Etelä-Pohjanmaa	„	20.5	22.6
Pohjois-Pohjanmaa	„	29.1	31.1
Koillis-Suomi	„	30.6	46.7
Koko maa	„	27.5	32.6

Prosenttiluvut osoittavat varsinaisen maatalouden ulkopuolelta, siis lähinnä metsätaloudesta, saadun maatilatulon osuuden sekä keskimäärin koko maassa että tutkimusalueittain ja viljelmäsuuruusluokittain olleen tvv. 1951—53 suuremman kuin tvv. 1934—38. Suuremmissa viljelmäkokoryhmissä nämä tulot ovat olleet merkittävämpiä kuin pienemmissä. Tutkimusalueittain suoritettua vertailussa voidaan todeta metsätaloudesta saadun tulon osuuden olleen suurimman Sisä- ja Koillis-Suomen alueilla ja vähäisimmän Etelä-Pohjanmaan alueella. Metsätalouden osuus maatilalta saadusta kokonaistulosta osoittautuu kaikissa viljelmäryhmissä varsin merkittäväksi, joskaan ei läheskään niin suureksi kuin rahaylijäämää koskevat vertailut osoittavat. Painopisteen siirtymiseen maatalouden puolelle on ensi sijassa vaikuttanut maataloudesta huomattavasti suuremmissa määrässä saatujen luontoisetujen huomioonottaminen sekä se, että investointimenoja ei ole luettu kustannuksiin. Erityisesti voidaan panna merkille, että myös Sisä- ja Koillis-Suomen alueilla on maatalouden osuus kokonaistulosta ollut metsätalouden osuutta suurempi.

e) Maa- ja metsätalouden kansantaloudellinen tulo.

Metsätalouden merkitystä maatilataloudesta valaisee myös maataloudesta ja metsätaloudesta pinta-alayksiköltä saadun kansantaloudellisen tulon vertailu. Kansantaloudellista tuloa (puhdastuotto + yrittäjän työn arvo + maksetut palkat + verot) ei kirjanpitoaineiston perusteella voida metsätalouden osalta kuitenkaan täysin tyydyttävästi laskea. Kirjanpitoaineiston metsätyökustannuksiin näet kuuluu ainoastaan viljelijäperheen ja aikapalkkaisen työväen suorittamien metsätöiden raha-arvo. Sen sijaan urakkapalkkoja, jotka on luettu metsätalouden rahamenoihin, ei ole erikseen selvitetty tv:tta 1953—54 lukuun ottamatta. Urakkapalkkoja ei ole siten otettu huomioon metsätalouden kansantaloudellista tuloa laskettaessa. On myös huomattava, että kansantaloudellisen tulon ulkopuolelle jää kaikki pystyyn myydyin puutavaran hankintakustannukset. Periaatteessa on asianlaita samoin myös maataloudessa, jossa tulon suuruuteen vaikuttaa myös se, kuinka pitkälle maataloustuotteet tilalla jalostetaan.

Seuraava asetelma osoittaa ha:a kohden lasketun maa- ja metsätaloudesta saadun kansantaloudellisen tulon kirjanpitolitoilta keskimäärin tvv. 1951—53. Eräiden aineistossa olevien puutteiden vuoksi ei vastaavaa selvitystä tvv:lta 1934—38 ole suoritettu. Metsätalouden osalta on erikseen vielä ilmoitettu tulokseen sisältyvän työtulon määrä, koska siinä esiintyvää puutteellisuutta voidaan tv:lta 1953—54 olevien tietojen perusteella tarkistaa.

	Kansantaloudellinen tulo tvv. 1951—53		
	maataloudesta mk/muunn. maat. maan ha	metsätaloudesta mk/metsäha yhteensä	siitä työ- tuloa
Etelä-Suomi			
I	42 331	4 090	1 264
II	33 687	3 875	910
III	30 170	3 829	755
IV	31 167	3 916	610
keskim.	36 927	3 945	962
Sisä-Suomi			
I	33 919	3 418	866
II	30 102	3 059	496
III	30 820	3 309	321
IV	24 631	3 887	419
keskim.	32 090	3 276	667

Etelä-Pohjanmaa			
I	32 407	2 962	1 234
II	27 461	2 482	736
III	25 390	2 165	647
IV	25 147	2 653	612
keskim.	28 960	2 545	833
Pohjois-Pohjanmaa			
I	27 965	2 031	536
II	24 722	1 887	468
III	20 440	1 603	261
keskim.	25 452	1 917	480
Koillis-Suomi			
I	29 124	1 572	339
II	22 598	1 630	398
III	19 071	1 334	191
keskim.	27 316	1 587	363
Koko maa			
I	35 430	3 046	866
II	30 482	3 013	654
III	28 792	3 230	566
IV	30 592	3 889	597
keskim.	32 938	3 113	745

Viljelijäperheiden ja aikapalkkaisen työväen metsätaloudesta pinta-alayksikköä kohden saama kansantaloudellinen tulo on jäänyt keskimäärin vajaaksi 10 %:ksi siitä, mitä vastaavasti maataloudesta on saatu. Eri viljelmäsuuruusluokkien välillä ei voida todeta mitään selviä eroavuuksia. Pohjoisilla tutkimusalueilla metsätaloudesta saatu tulo on ollut paitsi ha:a kohden laskettuna myös suhteessa maataloudesta saatuu tuloon pienempi kuin maan eteläosissa. Tähän näyttäisi olleen vakuuttamassa ensi sijassa Etelä-Suomen metsien parempi tuotto kyky ja edullisemmat hintasuhteet.

Tv:lta 1953—54 saatavissa oleva selvitys metsätyöurakoista osoittaa, että urakkatöiden määrä on ollut keskimäärin 73 % viljelijäperheiden ja aikapalkkaisen työväen suorittamien metsätöiden määrästä. Suurimmilla viljelmillä ovat urakkatyöt ja tilan vakinaisen väen suorittamat metsätyöt olleet suunnilleen samaa suuruusluokkaa, pienemmillä on urakkatyötä käytetty vähemmän. Edellytyksenä että sama suhde olisi vallinnut koko tarkastelun kohteena olevana ajanjaksona,

olisi metsätalouden kansantaloudellista tuloa lisättävä keskimäärin 500—600 mk/ha.

f) Viljelijäperheiden sivuansiot.

Kirjanpitoaineistossa on sivuansiotuloksi luettu kaikki maatilalta saadut rahatulo lukuun ottamatta ruokataloudesta ja yksityisirtaimiston myynnistä saatuja rahatuloja. Sivuanstiotuloihin kuuluu näin ollen paitsi varsinaista työtuloa, josta tärkeimpänä on mainittava vieraan lukuun suoritettujen metsätyöt, sellaiset tuloerät kuin henkivakuutusten nosto, osakkeiden ja osuuk-sien myynti, kansaneläketulot, lapsilisämaksut, korko- ja osinkotulot ja valtion maksamat avustukset ja palkkiot. Sivuanstioimoihin taas on luettu kaikki sivuanstioiminnasta aiheutuneet rahamenot sekä mm. henkivakuutus- ja viljelijäperheen kansaneläkevakuutusmaksut sekä osakkeiden ja osuuk-sien ostoon käytetyt rahamenot. Kun sivuanstiotulojen ja -menojen yksityiskohtaisempi erittely ei ole mahdollista, ovat näin eriluontoisista tulolähteistä koostuneiden lopputulosten käyttömahdollisuudet suhteellisen rajoitettuja niiden sisältäessä mm. kaikkien väestöpiirin tasapuolisesti saamat lapsilisä- ja kansaneläkevakuutusmaksut. Myös korkotulojen osalta eivät tulokset ole verotilaston perusteella selvitettyjen sivuanstiotulojen kanssa vertailukelpoisia. Sama koskee valtion avustuksia ja palkkiota. Kun sivuanstiotulojen selvittämiseen ei myöskään muiden tilastojen perusteella ole ollut täysin tyydyttäviä mahdollisuuksia, on kirjanpitoaineistoa rajoituksistaan huolimatta käsitelty myös tältä osalta. Lapsilisämaksujen osuus on arvioitu erikseen perheiden keskimääräisen lapsiluvun mukaan ja korkotulot talletusten määrän ja keskimääräisen talletuskorkoprosentin perusteella.

Sivuanstioihin luettujen rahatulojen ja rahamenojen sekä niiden erotuksena saadun rahaylijäämän lisäksi on aineistosta saatavissa selvitys sivuanstioiminnasta jääneestä nettotulosta. Tätä laskettaessa on otettu huomioon sivuanstio-omaisuudessa tapahtuneet muutokset sekä maatilalla ja sivuanstioiden väliset luontoissaannot ja -suoritukset. Seuraavassa esitetään viljelijäperheelle sivuanstioista jäänyt rahaylijäämä sekä arviot siihen sisältyvistä lapsilisämaksuista ja korkotuloista.

Sivuansioiden rahaylijäämä mk/tila.

	1934—38		1951—53		lapsilisi-
	raha- ylijäämä	siitä korko- tuloja	raha- ylijäämä	siitä korko- tuloja	maksuja
Etelä-Suomi					
I	3 493	160	122 760	7 200	23 300
II	3 976	700	130 211	13 600	24 600
III	8 329	1 360	124 125	30 000	23 200
IV	14 380	2 260	317 514	62 000	21 200
keskim.	4 841	644	129 776	13 188	23 798
Sisä-Suomi					
I	6 134	290	145 183	8 500	26 500
II	5 720	870	179 988	18 900	22 200
III	5 557	1 900	170 329	29 400	22 600
IV	8 968	820	..	..	..
keskim.	5 979	582	156 701	12 350	25 053
Etelä-Pohjanmaa					
I	6 292	130	124 534	5 700	23 500
II	3 919	350	148 832	12 800	21 200
III	5 139	790	194 217	38 600	13 200
IV	16 974	1 800	404 136	55 500	8 600
keskim.	5 098	302	136 670	10 588	21 936
Pohjois-Pohjanmaa					
I	5 160	150	168 052	4 900	32 700
II	5 263	590	137 029	7 600	30 000
III	7 420	570	112 848	19 900	36 100
keskim.	5 412	388	152 878	6 719	31 781
Koillis-Suomi					
I	9 058	320	233 333	7 600	36 100
II	9 485	660	210 801	10 800	40 600
III	9 533	1 530	158 868	31 300	14 400
keskim.	9 198	472	226 178	8 956	36 582
Koko maa					
I	5 373	208	142 650	7 216	26 186
II	4 662	647	147 043	13 948	24 391
III	7 323	1 288	139 449	30 440	22 459
IV	14 027	2 102	320 676	61 763	20 740
keskim.	5 452	531	145 595	11 692	25 223

Sivuansioista saadun rahaylijäämän voidaan todeta nousseen tvv. 1951—53 keskimäärin n. 27-kertaiseksi tai jos jätetään lapsilisämaksut huomioon ottamatta 22-kertaiseksi tvv:iin 1934—38 verrattuna. Luku- jen perusteella ei voida päätellä, onko ja missä määrin sivuansiotulojen nousu johtunut sivuansio toiminnan lisääntymisestä. Tun- tuu kuitenkin ilmeiseltä, että sivuansiotulo- jen nousuun on vaikuttanut lähinnä palkka-

tasossa tapahtunut kehitys. Palkkatilastot näet osoittavat esim. metsätyöpalkkojen nousseen samanaikaisesti n. 29-kertaiseksi. Sivuanstulot ovat Koillis-Suomen alueella olleet huomattavasti suuremmat kuin muu- alla. Tämä onkin luonnollista ottaen hu- mioon Pohjois-Suomen metsätyömaiden tar- joamat työtilaisuudet sekä valtion varoista maksetut avustukset. Ilmeisesti osittain viime mainittujen toimenpiteiden ansiosta

ovat myös Pohjois-Pohjanmaan tutkimus- alueella saadut sivuansiotulot nousseet Etelä- Suomessa saatuja suuremmiksi.

Verrattaessa sivuansioista saatua netto- tuloa, jonka tulokset on esitetty komitean- mietinnön I:ssä osassa (liitteet VII—XII), voidaan todeta sen muodostuneen keskimää- rin suunnilleen rahaylijäämää vastaavaksi.

g) *Metsä- ja sivuansiotulojen yhteenlaskettu osuus viljelijäperheiden kokonaistulosta.*

Edellä on todettu sekä metsä- että sivu- ansiotulojen muodostuneen viljelijäperheen huomattavaksi tulolähteeksi varsinaisesta maataloudesta saadun tulon rinnalla. Yhteen- vetona niiden yhteisvaikutuksesta esite- tään seuraavat prosenttiluvut, jotka osoitta- vat, mikä osa viljelijäperheen kokonaistulosta, josta ei ole vähennetty maatalon veroja ja korkoja, on saatu varsinaisen maatalouden ulkopuolelta. Kokonaistulon laskentaperus- teet on esitetty mietinnön I:ssä osassa (ss. 23 ja 64).

		Kokonaistulosta %:a vars. maatalouden ulkopuolelta	
		1934—38	1951—53
Etelä-Suomi	I	32.3	44.6
	II	31.8	39.8
	III	45.3	41.9
	IV	39.0	54.5
Etelä-Suomi	keskim.	34.3	42.5
Sisä-Suomi	„	50.9	57.7
Etelä-Pohjanmaa	„	33.8	42.3
Pohjois-Pohjanmaa	„	40.2	51.0
Koillis-Suomi	„	52.4	66.8
Koko maa	„	39.1	48.4

Tulokset osoittavat, että viljelijäperheet ovat vuosina 1951—53 olleet huomattavasti enemmän kuin tvv. 1934—38 maatalouden ulkopuolelta hankitun tulon varassa. Tämä onkin luonnollista maatalouden kannattavuus- dessa ja verorasituksessa tapahtuneen kehi- tyksen huomioon ottaen. Mainittakoon vielä, että kokonaistulo, josta edellä esitetyt pro- sentit on laskettu, on ollut tvv. 1951—53 keskimäärin 17-kertainen tvv:iin 1934—38 verrattuna.

3. Maanviljelijäväestön tulot v:n 1954 verotusaineiston mukaan.

Tilastollisen päätoimiston suorittama tutki- mus maanviljelijäväestön tuloista ja varalli-

suudesta perustuu vuoden 1954 tulon ja omaisuuden perusteella suoritettuun valtion verotukseen. Aineisto on otos, joka käsittää verolautakuntien laatimat lyhennysotteet n. 4 500 maanviljelijän ja heidän perheenjäsen- tensä veroilmoituksista. Lisäksi on tutkittu vertailuaineiston saamiseksi vastaavasti kir- janpitotilojen omistajien tulo- ja varallisuus- suhteita.

Aineisto on käsitelty samaa tutkimusalue- ja viljelmäsuuruusluokkakajakoä käyttäen kuin kannattavuustutkimuksen kirjanpitoaineistot. Tutkimuksessa ei ole selvitetty kuhunkin vil- jelmäsuuruusluokkaan kuuluvien viljelmien keskikokoa. Otoksen valinta viittaa kuiten- kin siihen, että viljelmien keskikoko kussa- kin luokassa olisi likimain v:n 1950 maa- talouslaskennassa saatujen tulosten mukai- nen. Otosaineiston ja kirjanpitoaineiston vil- jelmien keskikoko selviää seuraavasta asetel- masta.

	Viljelmien keskikoko	
	v:n 1950 maatalous- laskennan mukaan peltola	Kirjanpito- tilat 1953/54 muunn. maatalous- maata ha
I	5.08	7.23
II	14.67	15.75
III	32.39	35.53
IV	77.78	64.59
keskim.	8.82	18.81 (painottamaton)

Ottaen huomioon, että kirjanpitotilojen viljelmien keskikoko on laskettu muunnetun maatalousmaan ja maatalouslaskennan peltola- alan mukaan, vastaavat II:n ja III:n suuruusluokan viljelmäkoot kummassakin ai- neistossa toisiaan. Sen sijaan I:ssä suuruus- luokassa kirjanpitotilat lienevät n. 40 % suu- rempia ja IV:ssä n. 20 % pienempiä kuin verotusaineistosta tutkitut eivätkä siten kes- kenään vertailukelpoisia. Kirjanpitotilojen keskimääräisiä tuloksia laskettaessa ei eri vil- jelmäsuuruusluokista saatuja tuloksia ole painotettu maatalouslaskennan mukaisilla painoilla, joten keskiarvot edustavat kirjan- pitoaineiston keskiarvolukuja sellaisinaan. Kun kirjanpitotilojen keskikoko on noin 2 kertaa niin suuri kuin kaikkien viljelmien keskikoko, ei mitään vertailuja myöskään keskiarvotulosten perusteella voida suorittaa. Näin ollen on vertailu varsinaisen otosaineis- ton ja kirjanpitotilojen välillä tehtävä lä- hinnä II:n ja III:n suuruusluokan tulosten perusteella.

Kun Tilastollisen päätoimiston suorittama tutkimus on sellaisenaan esitetty liitteenä II, tyydytään tässä käsittelemään vain lyhyesti tutkimustulosten oleellisimpia kohtia. Tarkastus rajoitetaan vain tuloja koskevaksi. Varallisuussuhteita käsitellään myöhemmin toisessa yhteydessä. Lisäksi tehdään kirjanpitoiltojen osalta eräitä vertailuja verotusaineistosta ja kirjanpitoaineistosta saatujen tulosten välillä.

a) Viljelijäväestön veronalaisen tulon määräämisperusteista.

Viljelijäväestön veronalaiset tulot voidaan verotuksen kannalta jakaa kahteen täysin toisistaan eroavaan ryhmään, nimittäin tuloihin maatilalta (verotilaston mukaan maatalouskiinteistöistä) ja sivuansioihin. Ensin mainittu ryhmä on kokonaan kaavamaisten normien mukaan laskettu ja vain sivuansiot perustuvat verovelvollisen ilmoittamiin sivuansiotuloihin.

Maatilan veronalainen tulo koostuu maatalouden puhtaasta tuotosta (pellon tuotto), yrittäjäperheen työn arvosta (isännän palkka + viljelijäperheen jäsenen kotitilalla suorittaman työn arvo), metsän tuotosta ja eräistä muista maatilalta saaduista tuloista ja etuiksista (muut maatalouskiinteistöistä saadut tulot), joista tärkein on yrittäjäperheen asuntoetuus. Sulkeissa on mainittu verotilastossa käytetyt termit.

Maa- ja metsätalouden veroperusteet määrätään vuosittain valtiovarainministeriön toimesta. Hallitusneuvos Lauri Hervosen antaman selvityksen mukaan (vrt. liite III A) on maatalouden puhtaan tuoton verotuksen pohjana maataloushallituksen kirjanpitoiltojen tulokset, joita on kirjanpitoiltojen parem-

muuden huomioon ottaen alennettu 25 %:lla. Ha:a kohden määrättyjen veroperusteiden pohjana on verovuonna päättyneen ja kahden edellisen talousvuoden keskiarvot. Näitä verrataan vuotta aikaisempiin kolmivuotiskauden keskiarvoihin maatalouden kannattavuudessa tapahtuneen kehityksen toteamiseksi. Yrittäjäperheen työn arvon hinnoittelussa kiinnitetään huomiota kirjanpitoiltojen mukaisen maatalousylijäämän (puhdas tuotto + oman perheen työ) kehitykseen ja verrataan sitä veroperusteiden mukaisen puhtaan tuoton ja yrittäjäperheen verotusnormien mukaisen työnarvon yhteismäärään.

Metsän tuoton verotuksen pohjana on eri metsäluokille määrätty tuottoluvut, jotka hinnoitetaan metsäntutkimuslaitoksen joikaista kuntaa kohden laskemilla kolmen edellisen hakuvuoden keskimääräisillä verokuutiometrin hinnoilla. Hintaa alennetaan tavanomaisten metsänhoito- ym. kustannusten vuoksi 25 %:lla. Verotettavan metsätuoton määräämisperusteita on yksityiskohtaisemmin käsitelty metsäverotuksen tason kehitystä koskevan selvityksen yhteydessä sekä eräiden yksityiskohtien osalta liitteissä III B ja III C.

Maatilan veronalaisen tulon määrääminen perustuu siis kokonaan keskiarvoperiaatteen, jossa pyritään ottamaan huomioon vain luontaisten edellytysten vaihtelut lähinnä pellon ja luonnonniityn sekä metsän sijainnin ja maan hyvyysluokituksen suhteen.

b) Viljelijäperheiden kokonaistulo.

Viljelijäperheiden veronalaisten tulojen kokonaismäärää ja sen koostumusta eri tulo- lähteistä osoittavat seuraavat viljelmäsuuruusluokittain esitetyt tulokset.

	Viljelmäsuuruusluokka				Kaikki
	I	II	III 1 000 mk/tila	IV	
Kokonaistulo	247	446	846	1 595	337
Siitä:					
Maatilalta:			%		
Maatalouden puhdas tuotto	5.3	10.0	13.6	17.2	8.3
Viljelijäperh. työn arvo	38.9	48.1	38.8	25.2	42.1
Metsätalouden puhdas tuotto	21.0	26.5	32.8	43.0	24.9
Muu maatilan tulo	5.2	4.4	8.7	5.3	5.1
Yhteensä	74.0	89.0	93.9	90.7	80.4
Sivuansioista	29.6	11.0	6.1	9.3	19.6
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Lukuihin sisältyy kaikkien tilalla asuneiden perheen jäsenten veronalainen tulo. Ottaen huomioon sivuansioiden suhteellisen pienen osuuden kokonaistulosta voidaan tulosten katsoa osoittavan lähinnä verotuspohjan eikä tulojen suuruutta ja koostumusta eri kokoisilla viljelmillä.

Merkille pantavaa on, että veronalaisen tulon määrä on likimain kaksinkertaistunut suuruusluokasta seuraavaan siirryttäessä. Viljelijäperheen maatilalla suorittaman työn arvon osuus on ollut keskimäärin 42.1 % koko veronalaisesta tulosta nousten korkeimmaksi eli 48.1 %:ksi 10—25 ha:n viljelmillä. Maatilan verotettavan puhtaan tuoton osuus on ollut keskimäärin 38.3 % veronalaisesta kokonaistulosta. Sivuanstiotulojen osuus on I:ssä viljelmäsuuruusluokassa ollut huomattavasti suurempi kuin suuremmilla viljelmillä.

Koko maan keskimääräisiin tuloksiin verrattuna on veronalainen tulo vaihdellut eri tutkimusalueilla seuraavien suhdelukujen osoittamalla tavalla.

	Kaikki viljelmät	II suuruusluokan viljelmät
Etelä-Suomi	122	108
Sisä-Suomi	95	119
Etelä-Pohjanmaa ..	80	73
Pohjois-Pohjanmaa	78	76
Koillis-Suomi	86	89
Koko maa	100	100

Asetelmassa on esitetty rinnakkain koko aineistosta sekä 10—25 ha:n viljelmäsuuruusluokasta lasketut tulokset. Koko aineistosta saadut tulokset osoittavat siten alueiden välisiä keskimääräisiä eroavuuksia. II:n suuruusluokan tulokset taas antavat kuvan siitä, millä tavalla veronalainen tulo on vaihdellut peltopinta-alaltaan saman kokoisilla tiloilla

eri osissa maata. Koko aineistoa edustavat suhdeluvut osoittavat tulon olleen Etelä-Suomessa n. 22 % korkeamman kuin keskimäärin koko maassa sekä molemmilla Pohjanmaan alueilla suunnilleen saman verran sitä alemman. Sivuanstioiden osuus on ollut pienen Etelä-Suomen alueella (13 %) ja suurin Koillis-Suomessa (48 %).

Peltopinta-alaltaan saman kokoisilla (10—25 ha) viljelmillä on veronalainen tulo nousut korkeimmaksi Sisä-Suomen alueella, jossa metsän tuotto on muodostanut n. 37 % koko verotettavasta tulosta vastaavan luvun ollessa molemmilla Pohjanmaan alueilla n. 18 %.

c) Viljelijäperheiden sivuansiotulot.

Edellä esitetystä on jo käynyt selville sivuansioiden osuus koko veronalaisten tulojen määrästä ja eri viljelmäsuuruusluokkien ja tutkimusalueiden välillä tässä suhteessa esiintyneet eroavuudet. Vaikka sivuansiot ovat muodostaneetkin vain vajaan viidenneksen kokonaistulosta, on niitä käsitelty tutkimuksessa muita tulolähteitä yksityiskohtaisemmin. Sivuanstioiden selvittäminen oli nimittäin tutkimuksen päätarkoituksena, koska aineiston muulta osalta saadaan vain kaavamaisten veroperusteiden mukaan laskettuja tuloksia.

Sivuansiotulot sekä niiden koostumus on selvitetty erikseen isännän ja muiden perheenjäsenten osalta. Lisäksi on tutkittu mm. metsälökön ja viljelijän iän vaikutusta sivuansioihin.

Sivuansioiden kokonaismäärää ja metsätyöansioiden osuutta siitä osoittavat seuraavat asetelmat. Aineiston perusteella ei voida tyydyttävästi selvittää sivuansioiden jakaantumista muiden merkittävämpien tulolähteiden osalle.

	Viljelmäsuuruusluokka				Kaikki
	I	II	III	IV	
	Sivuansiotulot 1 000 mk/tila				
Isännän sivuansiot	45.4	24.8	26.5	108.6	39.0
Puolison „	2.9	6.6	15.0	27.2	4.6
Muiden perheenjäsenten sivuansiot	24.7	17.6	10.2	11.4	22.0
Yhteensä	73.0	49.0	51.7	147.2	65.6
	%				
Siitä metsätyöansiot	37.4	15.1	2.9	—	30.9

Sivuansiot ovat olleet markkamääräisesti II:ssa ja III:ssa suuruusluokassa noin 2/3 I:n viljelmäsuuruusluokan ansioista, mutta IV:ssä suuruusluokassa noin kaksinkertaiset I luokkaan verrattuna. Metsätyöansioilla ei ole ollut sanottavampaa merkitystä yli 25

ha:n viljelmillä, ja I:ssä suuruusluokassakin ne ovat jääneet 37 %:iin koko sivuansioiden määrästä.

Eri tukimusalueilta keskimäärin tilaa kohden lasketut sivuansiot ovat olleet seuraavat.

	Tutkimusalue				Koillis-Suomi
	Etelä-Suomi	Sisä-Suomi	Etelä-Pohjanmaa	Pohjois-Pohjanmaa	
	Sivuansiotulot 1000 mk/tila				
Isännän sivuansiot	32.4	36.5	36.1	53.6	64.4
Puolison „	6.5	4.4	2.9	2.9	2.6
Muiden perheenjäsenten sivuansiot	13.4	26.2	7.3	12.9	73.1
Yhteensä	52.3	67.1	46.3	69.4	140.1
	%				
Siitä metsätyöansiot	15.9	38.3	10.7	30.0	51.8

Koillis-Suomessa ovat sivuansiot olleet 2—3 kertaiset muilla alueilla saatuihin ansioihin verrattuna. Tähän on ollut vaikuttamassa ensi sijassa metsätyöansiot, joiden osuus Koillis-Suomessa on ollut noin puolet sivuansioiden kokonaismäärästä vastaavan osuuden jäädessä Etelä-Pohjanmaalla vain 11 %:iin ja Etelä-Suomessa 16 %:iin.

Otosaineiston tulokset on muunnettu myös koko maanviljelijäväestön sivuansiotuloja koskeviksi. Yhteenvetona näistä tuloksista esitetään seuraava asetelma, josta selviää sivuansiotulojen kokonaismäärä sekä erikseen metsätöistä saadut sivuansiot.

Viljelmäsuuruusluokka	Sivuansiotulot		niistä metsätyöansiot	
	milj. mk	%	milj. mk	%
I	12 107	73.7	4 526	89.1
II	3 585	21.8	540	10.6
III	524	3.2	15	0.3
IV	206	1.3	—	—
Kaikki	16 422	100.0	5 081	100.0

Tutkimusalueet				
Etelä-Suomi ...	4 642	28.3	734	14.4
Sisä-Suomi	5 437	33.1	2 087	41.1
Etelä-Pohjanmaa	1 700	10.4	183	3.6
Pohjois- „	1 517	9.2	456	9.0
Koillis-Suomi ..	3 126	19.0	1 621	31.9
Kaikki	16 422	100.0	5 081	100.0

Sivuansiotulojen kokonaismäärässä on päädytty 16.4 mrd. mk:aan, joista metsätyöansioista on ollut n. 5 mrd. mk. Ensin mainitusta summasta on tullut 73.7 % ja metsätyöansioista 89 % alle 10 ha:n viljelmien osalle. Tutkimusalueittain esitetyt tulokset osoittavat n. 3/4 metsätyöansioiden kokonaismäärästä saadun Sisä-Suomen ja Koillis-Suomen alueilla.

d) Koko aineiston ja kirjanpitolilojen veronalaisen tulon vertailu.

Mahdollisuudet vertailujen tekoon koko aineistosta ja kirjanpitoliloilta laskettujen tulosten välillä ovat varsin rajoitetut. Maatilaan koskevien tulosten vertailu osoittaa ainoastaan, millä tavalla koko aineiston ja kirjanpitolilojen keskimääräinen verotuspohja on poikennut toisistaan. Tuloksia ei siten voida käyttää millään tavalla selvittämään kysymystä, mikä on kirjanpitolilojen ja maan keskitasoa edustavien viljelmien todellisten tulostasojen välinen suhde. Verotuspohjaakin koskevat vertailut on rajoitettava II ja III suuruusluokkaa koskeviksi, koska viljelmäkoot I:n ja IV:n suuruusluokan osalta ovat huomattavasti toisistaan poikkeavia.

Maatilaan kohdistuvaa veronalaista tuloa koskeva vertailu esitetään seuraavassa asetelmassa II:een viljelmäsuuruusluokkaan kuuluvien tilojen osalta tutkimusalueittain.

	Koko aineisto	Kirjanpitolilat
	Veronalainen tulo 1 000 mk/tila	Veronalainen tulo 1 000 mk/tila
Etelä-Suomi	437	461
Sisä-Suomi	462	470
Etelä-Pohjanmaa	298	322
Pohjois-Pohjanmaa ..	284	317
Koillis-Suomi	308	410
Koko maa	397	429
„ „ , painotettu		418

Tulokset osoittavat kirjanpitolilojen veronalaisen tulon olleen n. 5 % korkeamman kuin otosaineistosta lasketun tulon. Tämän perusteella voidaan päätellä kirjanpitolilojen sijaintikuntien veroperusteiden olleen hieman maan keskimääräisiä veroperusteita korkeammat.

Sivuansiotuloja koskeva vastaava vertailu nähdään seuraavista luvuista.

	Koko aineisto	Kirjanpitolilat
	Sivuansiotulot 1 000 mk/tila	Sivuansiotulot 1 000 mk/tila
Etelä-Suomi	46	51
Sisä-Suomi	69	66
Etelä-Pohjanmaa	26	66
Pohjois-Pohjanmaa ..	54	44
Koillis-Suomi	90	96
Koko maa	49	60
„ „ , painotettu		59

Vertailun kohteena olevassa 10—25 ha:n viljelmäsuuruusluokassa ovat kirjanpitolilojen sivuansiot olleet keskimäärin n. 20 % korkeammat kuin koko aineiston mukaan lasketut. Koko aineiston mukaan lasketut sivuansiotulot ovat jääneet Etelä-Pohjanmaan alueella poikkeuksellisen alhaisiksi eli

	Kirjanpidollinen tulo		Veronalainen tulo	
	1951—53	1953/54	1954	% 1951—53 kirjanpitoluokista
	1 000 mk/tila			
I	352	367	227	64
II	546	552	429	79
III	845	857	788	93
IV	1 189	1 242	1 075	90
Kaikki	570	580	415	73

Tulokset osoittavat v:n 1954 veronalaisen tulon olleen 27 % kolmivuotiskauden 1951—53 ja 28 % tv:n 1953—54 kirjanpidollista tuloa alemman. Eroavuudet ovat suuremmat pienemmällä viljelmillä. Sen sijaan yli 25 ha:n viljelmien kirjanpidon mukainen ja ve-

53 %:ksi koko maan vastaavasta keskiarvosta. Kun kaikkia viljelmäsuuruusluokkia koskeva vertailu osoittaa Etelä-Pohjanmaan alueen sivuansiotulojen olleen 70 % koko maan keskiarvosta, johtuu em. tulos siitä, ettei 20—25 ha:n viljelmiä koskevan otoksen edustavuus ole ollut tyydyttävä. Pohjois-Pohjanmaalla ja Sisä-Suomessa ovat otosaineiston luvut kirjanpitoliloilta saatuja korkeampia.

e) Maatilan veronalaisen ja kirjanpidollisen tulon vertailu kirjanpitoliloilla.

Niin kuin edellä on todettu, on maatilaan kohdistuva veronalainen tulo kaavamaisen keskiarvoperiaateeseen perustuvien veroperusteiden mukaan määrätty. Tästä johtuen on verorasitus keskiarvoa paremman taloudellisen tuloksen saaneilla tiloilla suhteellisesti lievempi kuin heikommin kannattaneilla. Hallitusneuvos Hervosen mukaan on keskiarvoa edustavien tulosten maatalouden tuoton osalta katsottu olevan 25 % kirjanpitoluoksia alempana. Vaikka kirjanpitolilojen veronalainen tulo on siten tiettyssä riippuvuussuhteessa niiden todellisiin kirjanpidon mukaan laskettuihin tuloihin, on näiden vertailulla oma mielenkiintonsa. Kun vuoden 1954 veronalaisen tulon määräämisperusteiden pohjana ovat tv:ien 1951—53 keskimääräiset kirjanpitoluokset, esitetään seuraavassa asetelmassa kirjanpitolilojen vuoden 1954 veronalaisen tulon rinnalla maatilalta kirjanpidon mukaan saatu verotettava tulo (maatilatulo + verot) ko. kolmivuotiskaudelta sekä tv:lta 1953—54.

roperusteiden mukaan laskettu tulo ovat suhteellisen lähellä toisiaan. Lisäksi on huomattava, että kirjanpidollisesti laskettuun maatilatuloon saattaa kuulua eräitä sellaisia erii, jotka eivät voimassa olevien verotusperiaatteiden mukaan ole veronalaista. Kir-

janpidossa luetaan nimittäin maatilatuloon kuuluvaksi mm. viljelijäperheen suorittamien uudisrakennus-, uudisviljelys- ja perusparannustöiden arvo, jolla varsinkin pienillä viljelmillä saattaa olla merkittävää vaikutusta maatilatulon määrään. Sitä paitsi maatalouskirjanpidossa ei poistoja ole laskettu verotuksessa hyväksytyjen normien mukaisesti, vaan ne on pyritty tekemään todellista kuluista vastaaviksi. Myös varastot on hinnoitettu jälleenhankinta-arvojen mukaisesti.

Maatilan veronalaisen tulon määräämisen perusteissa keskiarvoperiaatteen on selvää, että keskitasoa paremmin kannattavien tilojen, jota kirjanpitotilat yleensä edustavat, todellinen tulo muodostuu veronalaista tuloa korkeammaksi. Kun ei ole käytettävissä tyydyttäviä selvityksiä siitä, missä määrin kirjanpitotilojen tulokset edustavat keskimääräistä korkeampaa tulotasoa, ei edellä olevan perusteella voida tehdä johtopäätöksiä maatilataloudesta keskimäärin saadun todellisen tulon ja veronalaisen tulon välisistä suhteista.

4. Maanviljelijäväestön sivuansiot työajan käyttötutkimuksen mukaan.

a) Viljelijäväestön sivuansiotyöt v. 1950.

Tri Lauri Heikinheimon tutkimus „Maaseudun työvoiman arkaajan käyttö” (AFF 63.2) perustuu v:n 1950 väestönlaskennan yhteydessä kerättyyn aineistoon. Tutkimuksen kohteena ovat maaseudun 15—64 vuotiaat miehet, joista viljelijäperheisiin kuuluvi on luettu kaikki vähintään 21 päivää vuodessa oman tilan töissä työskennelleet. Viljelijäväestön työajan käyttö on esitetty peltopinta-alan mukaan viljelmäsuuruusluokkiin (0—0.25, 0.25—1.00; 1—2; 2—5; 5—10 ja yli 10 ha) ja alueellisesti useammalla tavalla, mm. lääneittäin ryhmiteltynä. Tulosten tarkastelu rajoitetaan seuraavassa 2 ha:n ja sitä suurempiin viljelmiin.

Sivuansioihin käytetty työaika ja sen jakaantuminen eri työtilaisuuksien osalle nähdään seuraavasta asetelmasta.

	Viljelmäsuuruusluokka peltoha			Kaikki
	2—5	5—10	yli 10	
	Työpanos 1 000 työpäivää			
Koko työpanos	29 914	32 718	30 495	93 127
Siitä sivuansiot	9 818	5 972	2 973	18 763
” ” %	32.8	18.3	9.7	20.1
Sivuansiotyöt eri työnkäyttöryhmissä	%			
Metsätyöt:				
hakkuu	29.3	27.6	21.2	27.5
ajo	9.8	9.3	7.2	9.2
Raakapuun kaukokuljetus	5.6	5.1	4.4	5.2
(uittotyöt)				
Rakennustyöt	25.6	21.4	17.0	22.9
Maataloustyöt	9.7	11.4	11.5	10.5
Muut sivuansiotyöt	20.0	25.2	38.7	24.7
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0

Suurimman työajankäyttöryhmän ovat muodostaneet metsätyöt (hakkuu ja ajo), joiden osuus on ollut keskimäärin 36.7 %. Varsin merkittävänä ryhmänä on pidettävä myös rakennustöitä (talonrakennus sekä tie- ja vesirakennustyöt), joihin käytetty aika on ollut 22.9 % kaikkien sivuansioiden ajankäytöstä. Muihin sivuansioihin, jotka mainitaan „kaatoryhmänä”, on luettu mm. teollisuuden, kaupan, liikenteen ja palveluselinkeinojen piirissä suoritettut työt. Tämän ryh-

män osuus on ollut noin neljännes kaikista sivuansioista.

Sivuansiotöiden yhteismääräksi on saatu 18.8 milj. työpäivää, joista runsaasti puolet eli 52 % kuuluu 2—5 ha:n viljelmäsuuruusluokkaan, 32 % 5—10 ha:n viljelmille ja 16 % yli 10 ha:n viljelmille. Alueittain esitettyjen tulosten perusteella voidaan todeta 33 % sivuansioista suoritettun Uudenmaan, Turun ja Porin, Hämeen ja Kymen läänissä, 44 % Mikkelin, Kuopion ja Vaasan

läänissä sekä 23 % Oulun ja Lapin läänissä.

Kun tulokset koskevat yksinomaan miespuolisten perheenjäsenten työpanosta, mainittakoon, että v:n 1950 maatalouslaskennan yhteydessä on selvitetty viljelijäperheiden sivuansiotöiden kokonaisajankäyttö sekä miesten että naisten osalta. Aineiston otanta- ja ryhmittelyperusteet ovat kuitenkin jossain määrin työajankäyttötutkimuksesta poikkeavia. Ilmeisesti lähinnä tämän johdosta on maatalouslaskennassa päädytty miesten osalta 17.3 milj. työpäivään, joka on 8.5 % Heikinheimon tutkimusten mukaista lukua alempi. Naisten sivuansiotöiden lukumäärä on maatalouslaskennan mukaan ollut 2.2 milj. työpäivää eli noin vajaat 10 % miesten ja naisten muunnettujen miespäivien yhteismäärästä. Tämä on syytä ottaa huomioon, koska jäljempänä esitetyt arviolaskelmat sivuansiotöiden raha-arvoista perustuvat vain miespuolisten perheenjäsenten työajankäyttölukuihin.

b) Viljelijäväestön sivuansiotöiden raha-arvo v:n 1950, 1953 ja 1954 palkkatasossa.

Maisteri Toimi Ristimäki on laatinut komitealle arviolaskelmat viljelijäväestön sivuansiotuloista vv. 1950, 1953 ja 1954, joka selvitys on mietinnön liitteenä IV.

Laskelmien perustana on edellä esitetyt työajankäyttöluvut ja sosiaalisen tutkimustoimiston julkaisemat palkkatilastot. Tulokset osoittavat siten v:n 1950 työajankäytön raha-arvon em. vuosien palkkatasossa laskettuna, joten eri vuosien tulojen välillä olevat eroavuudet ovat yksinomaan palkkatason muutoksista johtuneita. Kun työn hinnoittelulla on ratkaiseva merkitys lopputuloksiin, esitetään seuraavassa laskelmissa käytetyt keskimääräiset päiväpalkat (Luvut eivät esiinny liitteessä IV, vaan ne on saatu tutkimusta koskevista työtaulukoidista).

	Päiväpalkka mk		
	1950	1953	1954
Metsätalous			
ajotyöt (mies +			
hevonen)	1 312	2 070	2 108
„miehen			
osuus (40 %)	525	828	843
hakkuutyöt	510	892	923
Raakapuun kaukokuljetukset (uittotyöt) ...	610	885	880
Rakennustyöt	890	1 182	1 223
Maataloustyöt	624	772	727
Muut sivuansiotyöt	976	1 240	1 264

Muiden sivuansiotöiden päiväpalkka on laskettu sahatyömiehen tuntiansion perusteella, joka esim. v. 1953 oli 155 mk ja v. 1954 158 mk. Ottaen huomioon, että kysymys on jonkinlaisesta „kaatoryhmästä”, tuntuu hinnoittelu korkealta sen jäädessä vain n. 5 % teollisuustyömiehen keskimääräistä tuntiansiotasoa alemmaksi. Maataloustöiden päiväpalkkana on v:n 1954 osalta käytetty jossain määrin liian alhaista lukua. Kun maataloustyön osuus on kuitenkin ollut vain n. 10 % kaikkien sivuansiotöiden kokonaismäärästä, ei viime mainitulla hinnoittelun epätarkkuudella ole sanottavampaa vaikutusta lopputulokseen.

Laskelmien lopputulokset on esitetty (vrt. liite IV) viljelmäsuuruusluokittain ja lääneittäin tilaa kohden laskettuina keskiarvoina. Tuloksista selviää vaihtoehtoisesti sivuansiotulojen kokonaismäärä siten, että metsätaloudessa suoritettu ajotyö on kokonaisuudessaan (mies + hevonen) luettu sivuansiotuloksi, sekä siten, että ainoastaan miehen osuus (40 %) on katsottu sivuansiotuloihin kuuluvaksi. Seuraavassa tarkastellaan vain jälkimmäisellä tavalla laskettuja tuloksia, koska hevosten osuutta ajotyöstä on pidettävä maataloudesta saatuna tuottona, johon se kirjanpidossakin luetaan.

Viljelijäväestön sivuansiotulojen kokonaismäärä on laskelmien työtaulukoiden mukaan muodostunut eri viljelmäsuuruusluokissa seuraavaksi.

Vuosi	Viljelmäsuuruusluokat peltoha			Kaikki
	2—5	5—10	yli 10	
	Sivuansiotulot milj. mk			
1950 ...	7 085.6	4 330.8	2 280.0	13 696.4
1953 ...	10 028.2	6 076.4	3 118.8	19 223.4
1954 ...	10 211.7	6 176.2	3 165.7	19 553.6

Vertailun vuoksi mainittakoon, että veroaineiston perusteella saatiin sivuansiotulojen kokonaismääräksi v. 1954 n. 16.4 mrd. mk, johon määrään jo sisältyivät naispuolisten perheenjäsenten sivuansioista saamat tulot sekä pääomaluontoiset veronalaiset sivuansiotulot.

Sivuansiotulojen prosentuaalinen jakaantuminen eri viljelmäsuuruusluokkien ja alueiden osalle on miltei sama kuin työn käytönkin. Alle 5 ha:n viljelmien osuus on 52 %, 5—10 ha:n viljelmien 32 %, yli 10 ha:n

viljelmien 16 %. Alueittain ryhmiteltynä tulee Uudenmaan, Turun ja Porin, Hämeen ja Kymen läänien osalle 32 %, Mikkelin, Kuopion ja Vaasan läänien 43 % sekä Oulun ja Lapin läänien osalle 26 %. Prosenttiluvut on laskettu v:n 1954 tuloksista, mutta käytän-

nöllisesti katsoen ne ovat olleet samat myös vv. 1950 ja 1953.

Sivuansiotulojen koostuminen eri tulolähteistä muodostui v:n 1954 palkkatasossa lasketuista tuloksista viljelmäsuuruusluokittain ja maan eri osissa seuraavaksi.

	Viljelmäsuuruusluokka peltoha			
	2—5	5—10	yli 10	Yhteensä
Metsätyöt			%	
hakkuu	25.8	24.2	17.9	24.0
ajo	8.1	7.5	5.5	7.5
Raakapuun kaukokuljetus (uittotyöt)	4.7	4.2	3.5	4.3
Rakennustyöt	30.2	25.3	19.3	26.9
Maataloustyöt	6.8	8.0	7.8	7.3
Muut sivuansiotyöt	24.4	30.8	46.0	30.0
	100.0	100.0	100.0	100.0

	Alue 1)		
	Etelä-Suomi	Keski-Suomi	Pohjois-Suomi
Metsätyöt		%	
hakkuu	18.8	27.9	24.3
ajo	5.7	8.6	7.8
Raakapuun kaukokuljetus (uittotyöt)	3.4	4.2	5.7
Rakennustyöt	24.3	22.9	36.7
Maataloustyöt	9.9	7.2	4.4
Muut sivuansiotyöt	37.9	29.2	21.1
	100.0	100.0	100.0

Metsä- ja rakennustöiden osuus on pienentynyt viljelmäkoon kasvaessa muut sivuansiotyöryhmän osuuden vastaavasti lisääntyessä. Merkille pantavaa on, että Pohjois-Suomessa rakennustyöt ovat olleet suurempina tulolähteenä kuin metsän hakkuu- ja ajotyöt. Lähinnä tämän johdosta Keski-Suomen alueella metsätöiden osuus sivuansioista on muodostunut jonkin verran suuremmaksi kuin Pohjois-Suomessa. Ryhmällä „muut sivuansiotyöt” on varsinkin Etelä-Suomessa ollut hyvin keskeinen asema, joskin siihen on saattanut osittain vaikuttaa työpanoksen hinnoittaminen.

Viljelmää kohden lasketut sivuansiotulot on laskettu jakamalla kunkin ryhmän kokonaistulot v:n 1950 maatalouslaskennan mu-

kaisilla viljelmien lukumäärillä. Tulokset esitetään seuraavassa asetelmassa.

Vuosi	Viljelmäsuuruusluokka peltoha			
	2—5	5—10	yli 10	Keskim.
			1 000 mk/viljelmä	
1950	73	50	31	53
1953	103	70	43	75
1954	105	71	44	76

Sivuansiotulojen määrä on alentunut jyrkästi viljelmäkoon kasvaessa tulosten osoittaessa yli 10 ha:n viljelmillä saadun sivuansioita vain n. 40 % 2—5 ha:n viljelmien sivuansiotuloista.

Pohjois-Suomessa ovat viljelmää kohden lasketut sivuansiotulot olleet huomattavasti suuremmat kuin maan muissa osissa. V:n

1) Etelä-Suomi = Uudenmaan, Turun ja Porin, Hämeen ja Kymen lääni.
Keski-Suomi = Mikkelin, Kuopion ja Vaasan lääni.
Pohjois-Suomi = Oulun ja Lapin lääni.

1954 palkkatasossa lasketut sivuansiotulot ovat olleet Oulun ja Lapin lääneissä keskimäärin viljelmää kohden n. 129 000 mk, mutta Mikkelin, Kuopion ja Vaasan lääneissä 73 000 mk ja Etelä-Suomea edustavissa muissa lääneissä keskimäärin 60 000 mk.

Työnkäyttötutkimuksen perusteella laskettuja sivuansiotuloja arvosteltaessa on muistettava, että niiden pohjana on miespuolisten perheenjäsenten työajankäyttö, joten tulokset edustavat vain näiden perheenjäsenten sivuansioista saamaa tötuloa. Tulosten luotettavuutta heikentää se, että työn hinnoittelu on jouduttu suorittamaan yleisistä palkkatilastoista saaduilla päiväansioilla, jotka saattavat eräiden työnkäyttöryhmien osalta poiketa viljelijäväestön todellisista ansioista. Mm. „muiden sivuansiotöiden” hinnoittelu tuntuu korkealta. Sitä paitsi on huomattava, että ko. laskentatapa saattaa johtaa todellista suurempiin sivuansiotuloihin, koska kokonaisajankäyttö on yleensä jossain määrin „maksettua” työaikaa suurempi.

c) Viljelijäväestön saama osuus kaikista metsätyöansioista.

Metsätyöansioiden osuuden on todettu olleen noin kolmanneksen sivuansiotuloista. Myös verotusaineistoon perustuvassa tutkimuksessa on päädytty samansuuntaiseen lopputulokseen. Toisaalta voidaan todeta, että viljelijäväestön saamat metsätyöansiot ovat olleet suhteellisen pienet esim. kansantulolaskelmissa esiintyviin metsätalouden palkkasummiin verrattuna. Tästä johtuen on lähinnä tulosten tarkistamiseksi suoritettu työajankäyttöaineistoon perustuva selvitys koko maaseutuväestön miesten metsätyöansioista ja niiden jakaantumisesta yli 2 ha:n viljelmien perheenjäsenten ja muiden maaseudun miesten saamiin metsätyöansioiden kesken (liite IV). Laskelmat, jotka on tehty samojen periaatteiden mukaisesti kuin kaikkia sivuansiotuloja koskevat selvitykset, osoittavat yli 2 ha:n viljelmien saaman osuuden olleen noin kolmanneksen kaikista maaseutuväestön saamista metsätyöansioista niin kuin seuraavasta asetelmasta voidaan todeta.

Vuosi	Metsätaloudesta 1) saadut sivuansiotulot		
	yli 2 ha:n viljelijät	muut maaseudun miehet	yh-teensä
		mlj. mk	
1950	3 820	7 317	11 137
1953	6 447	12 186	18 633
1954	6 573	12 389	18 962
Keskimäärin %	34.5	65.5	100.0

Kun yllä olevat luvut osoittavat v:n 1950 metsätöiden raha-arvon vuosien 1950, 1953 ja 1954 palkkatasossa laskettuna, ei tuloksia sellaisenaan voida verrata esim. kansantulolaskelmien vastaavien vuosien metsätalouden palkkasummiin. Työn käyttö saattaa nimitäin vaihdella vuosittain melkoisestikin lähinnä hakkuumääristä riippuen. Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön julkaisemien tietojen mukaan ovat hakkuumäärät olleet v. 1953 samaa suuruusluokkaa kuin v. 1950, mutta v. 1954 13 % vuoden 1950 hakkuumääriä korkeammat. Mikäli tehdään hakkuumääriä vastaava korjaus v:n 1954 työnkäyttölukuihin, päädytään viljelijäväestön osalta v. 1954 n. 7.4 mrd. markan ja koko maaseutuväestön osalta 21.4 mrd. markan metsätyöansioihin. Kansantulolaskelmien mukaan oli metsätalouden koko palkkasumma v. 1950 13.7 mrd. mk, v. 1953 20.0 mrd. mk ja v. 1954 24.7 mrd. mk. Ottaen huomioon, että viime mainittuihin lukuihin sisältyy myös viljelijäväestön hankintakoupoista saama tötulo, joka esim. v. 1954 on laskettu 3.7 mrd. mk:ksi, päädytään samaa suuruusluokkaa oleviin lopputuloksiin.

Hevosten osuus ajopalkoista on jätetty, niin kuin edellä on mainittu, sivuansiotuloja koskevien laskelmien ulkopuolelle siitä syystä, että se kuuluu maatalouden tuottoon ja siten maataloudesta saatuun tuloon. Mainittakoon, että hevosten osuus ajopalkoista on Ristimäen laskelmien mukaan ollut v:n 1950 palkkatasossa 1.4 mrd. mk, v:n 1953 2.1 mrd. mk ja v:n 1954 2.2 mrd. mk. V:n 1954 lukujen mukaan oli hevosten osuus 2—5 ha:n viljelmillä n. 13 000 mk, 5—10 ha:n viljelmillä 8 000 mk ja yli 10 ha:n viljelmillä 3 000 mk viljelmää kohden laskettuna.

1) Työpanokseen sisältyy hakkuu- ja ajotöiden lisäksi raakapuun kaukokuljetus.

5. Metsäntutkimuslaitoksen aineistoon perustuva selvitys viljelmien kantorahatuloista vv. 1949—54.

(Etelä-, keski- ja itäosa maata)

a) Tutkimusaineisto.

Metsäntutkimuslaitoksen metsätalouden tutkimusosasto suorittaa otantamenetelmän pohjalla vv. 1954—56 tutkimuksen maaseutu- väestön puunkäytöstä. Tehtävää varten on suunniteltu eri puolille maata 21 kirjanpito- piiriä (liite I) ja kuhunkin piiriin valittiin maatalouslaskennan yhteydessä syntyneestä kortistosta arvalla 90—110 kirjanpito- tilaa siten, että koeyhteisöön tuli tiloja kustakin viljelmäsuuruusluokasta samassa suhteessa kuin mitä eri suuruisia tiloja on kussakin piirissä kaikkiaan. Tutkimuksen kohteeksi joutui siten hieman yli 2 000 tilaa.

Kesällä 1955 saatiin kenttätöitä päätökseen maan etelä-, keski- ja itäosassa sijaitsevassa yhdessätoista kirjanpito- piirissä (erottettu liitteessä katkoviivalla) ja loppujen yhdeksän kirjanpito- piirin kohdalla työ siirtyi kirjanpito- kauteen 1955—56.

Varsinaisen puunkäyttötutkimuksen yhteydessä suoritetaan myös eräitä sivututkimuksia. Yhtenä sivututkimuksen aiheena on tietojen kerääminen puunmyynteistä vuosilta 1949—54. Tähän tutkimukseen liittyvää aineistoa on Metsäntutkimuslaitokseen saapunut ainoastaan kymmenestä edellä mainituista yhdestätoista kirjanpito- piiristä, jotka käsittävät siis maan etelä-, keski- ja itäosan. Kuopion piiristä tuleva aineisto ei vielä ollut käytettävänä nyt kysymyksessä olevaan tarkoitukseen. Kertyneen aineiston (keräilylomakkeet) on tutkimuslaitos luovuttanut komitean käyttöön, ja aineiston perusteella on komitean toimesta laskettu kantorahatulot suuruusluokissa viljelmää kohti vv. 1949—54.

Ennen laskentatyön suorittamista poistettiin kuitenkin aineistosta vaillinaisia tietoja sisältävät lomakkeet, joita oli yhteensä 149 kappaletta, sekä sellaisia viljelmiä koskevat

lomakkeet, joiden pelto- ja puutarhamaan yhteinen ala oli alle 2 ha. Näitä kääpiöviljelmiä oli yhteensä 170 kappaletta. Aineistosta tuli siten poistetuksi kaikkiaan 319 viljelmää koskevaa keräilylomaketta eli 31 % tutkimusviljelmien luvusta. Näin suuresta karsimisesta huolimatta aineisto on jäänyt puutteelliseksi. Pahin haitta johtuu siitä, että myyntejä, kuten myöhempi tarkistus on osoittanut, on ollut enemmän kuin mitä niitä on tullut tietoon. Tämä tietenkin aiheuttaa systemaattisen negatiivisen virheen, mutta kuinka suuren, sitä ei vielä voida sanoa. Mainitulla tavalla pelkistetyin aineiston jakaantumisen viljelmäsuuruusluokkiin valaisee seuraava taulukko.

Viljelmien lukumäärä ja peltoala suuruusluokittain.

(Etelä-, keski- ja itäosa maata)

Viljelmäsuuruusluokka ¹⁾	Keskimäär. peltoala ha	Viljelmien lukumäärä		Peltoala yht.	
		kpl.	%	ha ²⁾	%
I	5.49	442	63.6	2 424.61	31.3
II	14.74	201	28.9	2 962.82	38.3
III	33.68	39	5.6	1 313.44	17.0
IV	79.82	13	1.9	1 037.69	13.4
Yhteensä	33.43	695	100.0	7 738.56	100.0

Kuten taulukosta nähdään, aineisto käsittää 695 viljelmältä kerätyt tiedot. Lukumäärältään suurimman ryhmän muodostaa luonnollisesti ensimmäinen suuruusluokka, johon kuuluu lähes 64 % koeviljelmistä, kun taas neljännessä suuruusluokassa on vain vajaat 2 % viljelmistä. Peltoalasta ensimmäisen suuruusluokan osuus on ollut noin 31 % ja neljännen suuruusluokan osuus on taas ollut noin 13 %.

b) Kantorahatulot.

Kantorahatulot suuruuden viljelmää kohti painottamattomina keskiarvoina osoittaa seuraava taulukko.

Kantorahatulot viljelmäsuuruusluokittain vv. 1949—54.

(Etelä-, keski- ja itäosa maata)

Vuosi	Viljelmäsuuruusluokka				Keskimäärin
	I	II	III	IV	
Kantorahatulot mk/viljelmä					
1949	11 674:—	45 714:—	60 610:—	97 971:—	25 879:—
1950	37 467:—	57 618:—	117 261:—	551 549:—	57 388:—
1951	103 608:—	236 426:—	822 064:—	4 818 466:—	270 528:—
1952	40 825:—	88 102:—	207 803:—	1 224 678:—	86 012:—
1953	61 813:—	179 490:—	463 498:—	1 826 630:—	151 398:—
1954	92 914:—	148 012:—	469 231:—	1 607 665:—	158 299:—
Keskim.	58 050:—	125 894:—	356 745:—	1 687 827:—	124 917:—
Keskim. 1951—1954	74 790:—	163 008:—	490 649:—	2 369 360:—	166 560:—

Taulukon luvut on laskettu seuraavalla tavalla. Metsäntutkimuslaitoksen keräilylomakkeisiin oli merkitty erikseen pystymynteistä ja hankintakaupoista saadut tulot. Edellisellä kauppatavalla muodostunut myyntitulo merkitsee sinänsä jo kantorahatuloa. Hankintakauppojen osalta on kantorahatulo laskettu siten, että hankintahinnasta on vähennetty teko-, veto- ja tiekustannukset. Sen sijaan hankintaan tavantamaisesti liittyviä työnjohto- ja yleiskustannuksia ei ole otettu huomioon vähennyksinä. Pystymynteistä tulleet ja hankintakaupoista lasketut kantorahatulot on summattu kussakin viljelmäsuuruusluokassa ja näin saatu rahasumma on jaettu luokkaan kuuluvien viljelmien lukumäärällä, jolloin on päästy viljelmäkohtaiseen kantorahatuloon.

Luvuista huomataan, että kaikissa viljelmäluokissa on kantorahatulo muodostunut selvästi korkeimmaksi huippusuhdannevuonna 1951. Kantorahatulot ovat olleet alhaisimmat kaikissa suuruusluokissa v. 1949, jolloin puutavaramarkkinoilla vallitsi laskukausi. Tutkimuskauden keskimääräiseksi kantorahatuloksi on saatu ensimmäisessä suuruusluokassa 58 050 markkaa, toi-

nessa 125 894 markkaa, kolmannessa 356 745 markkaa ja neljännessä 1 687 827 markkaa. Koko aineiston keskiarvo on 124 917 markkaa viljelmää kohti.

Tuloksia tarkastettaessa on huomattava, että luvut tarkoittavat bruttokantorahatuloloja. Nettokantorahatuloon pääsemiseksi olisi luvuista vähennettävä metsätalouden liikekustannukset, joita ovat mm. metsänhoitokustannukset, metsänhoitoyhdistyslain mukaiset metsänhoitomaksut ja korkokulut, sekä puunmyyntistä johtuvat kustannukset (mm. puun leimauskustannukset), joita ei lueta tavallisesti hankintakustannuksiin. Luetellut kustannukset lienevät 10—15 % bruttokantorahatulosta.

Korostettakoon vielä sitä seikkaa, että tuloksia on varottava yleistämästä, koska ne kohdistuvat vain osaan maata.

c) Pysty- ja hankintakauppojen keskinäinen osuus.

Aineiston nojalla selvitetiin lisäksi pysty- ja hankintakauppojen lukumäärän keskinäinen osuus koko ajanjaksolta 1949—54. Asian tätä puolta kuvaa seuraava asetelma.

Kauppamuoto	Viljelmäsuuruusluokka									
	I		II		III		IV		Kauppojen lukumäärä yht.	Keskimäärin %
	Kauppojen lukumäärä yht.	%	Kauppojen lukumäärä yht.	%	Kauppojen lukumäärä yht.	%	Kauppojen lukumäärä yht.	%		
Pystymynteistä	354	21.9	370	35.0	175	49.2	118	55.1	1 017	31.4
Hankintakaupoista	1 264	78.1	687	65.0	181	50.8	96	44.9	2 227	68.6
Kaikkiaan	1 618	100.0	1 057	100.0	356	100.0	214	100.0	3 244	100.0

1) I = 2—10 ha; II = 10—25 ha; III = 25—50 ha ja IV = 50+ ha. Suuruusluokkaan 2—10 ha on luettu kuuluvaksi 2—9.99 peltohehtaarin viljelmiä, suuruusluokkaan 10—25 vastaavasti 10—24.99 peltohehtaarin viljelmiä jne.

2) Puutarhamaa mukana.

Asetelman luvuista havaitaan, että hankintakauppojen suhteellinen osuus pienenee ja pystymyöntien osuus lisääntyy viljelmäkoon suurenessa. Varsinkin pienimmässä suuruusluokassa hankintakauppanuoto on vallitseva ja se käsittää runsaan 3/4 luokan kauppojen koko lukumäärästä. Neljännessä suuruusluokassa hankintakauppojen osuus on alle puolet kauppojen lukumäärästä. Molempia kauppanuotoja näytetään harrastettavan kolmannessa suuruusluokassa likimain yhtä paljon.

Se seikka että pientilojen omistajat solmivat suhteellisen paljon hankintakauppoja, johtuu lähinnä siitä, että näillä tiloilla pystytään useissa tapauksissa oman väen turvin toteuttamaan hankinta. Siten oma väki ja hevoset saavat työtä monesti talon lähiympäristössä. Myyntiin joutuvien puutavaraerien suuruuden vuoksi ovat isommat tilat useimmiten pakotettuja käyttämään vierasta työvoimaa. Työvoiman hankkiminen, palkkatilitykset yms. tekijät tuottavat monelle myyjälle vaikeuksia ja vähentävät hankintakauppojen tekoa. Lisäksi yleinen riski suurien puumäärien määräämään toimittamisesta hillitsee hankintakauppojen solmimista. Pystyy myytäneen suuret erät ja hankinnalla pienet, joten puumäärien käyttäminen olisi antanut pienemmän hankintamyyntiosuuden.

6. Maanviljelijäväestön metsätaloudesta saama tulo ja sen kehitys kantohintatasoa, kantorahatuloja ja metsätyöansioita koskevien tilastojen valossa.

a) Kantohintataso.

Raakapuun kantohintojen kehitystä yksityismetsissä kuvaa taulukko 1, jonka mukaan järeän havupuun hinta on ollut keskimäärin hakkuuvuosina 1951/52—53/54 noin 21-ker-

tainen, kuusipaperipuun 20-kertainen, mäntypinotavaran (mäntypaperipuun + kaivospuun) noin 31-kertainen ja polttopuun noin 28-kertainen hakkuuvuosien 1934/35—38/39 keskiarvoon verrattuna. Tilasto on koottu Metsäntutkimuslaitoksen metsätalouden osaston toimesta, jolloin perustana on käytetty verokuutiometrin hinnan laskemista varten kerättyä aineistoa, ja kantohinnat ovat muodostuneet pystymyynneistä saatujen kantohintatietojen ohella myös hankintahinnoista siten, että kantohinnan laskemiseksi on hankintahinnasta vähennetty kulloinkin voimassa olevien palkkojen mukaiset hakkuu-, ajo-, työnjohto-, sosiaali- yms. puutavaran korjuukustannukset.¹⁾ Eräänä vuosina, lähinnä puun säännöstelyaikana, on turvauduttu lisäksi metsäneuvos Pelttarin aikoinaan laatimaan kantohintasarjaan.

Seuraavassa esitetään vertailun vuoksi metsäneuvos Pelttarin (taulukossa 1 olevien lisäksi), Valtionrautateiden Polttoainetoimiston (VAPO), Suomen Sahanomistajayhdistyksen ja Teollisuuden Paperipuuyhdistyksen pystykaupoista keräämiä kantohintatietoja sekä niiden prosenttinen osuus Metsäntutkimuslaitoksen vastaavista hinnoista. Sahanomistajayhdistyksen ja paperipuuyhdistyksen piiriin kuuluvien yhtiöiden sekä VAPOn raakapuun ostot ovat tapahtuneet yksityismetsien ohella pienessä määrässä myös valtion metsistä. Valtion metsien syrjäisen sijainnin vuoksi on kantohinta ilmeisesti muodostunut niistä ostetulle raakapuulle yksityismetsiä pienemmäksi. VAPOn ostot ovat sijoittuneet yksityismetsienkin osalta asutuskeskuksista jonkin verran etämmälle kuin yleensä myyntiin tulleen polttopuun hankinnat, jonka vuoksi VAPOn ostohinnat ovat ilmeisesti muodostuneet jossain määrin polttopuun keskimääräistä hintatasoa alemmiksi. Pelttari on kerännyt hintatietonsa metsänhoitolautakuntien välityksellä yksityismetsistä.

Taulukko 1.

Raakapuun keskimääräiset kantohinnat yksityismetsissä hakkuuvuosina 1934/35—1954/55. Metsäntutkimuslaitoksen ja metsäneuvos Pelttarin mukaan.

L ä h d e	Hakkuuvuosi	Järeä havupuun mk/j ²	Kuusipaperipuun ¹⁾	Mäntypinotavara ²⁾	Koivupolttopuu
			mk/pm ³		
Metsäntutkimuslaitos	1934—35	3: 01	41: —	17: —	12: —
»	1935—36	3: 11	41: —	18: —	16: —
»	1936—37	4: 70	61: —	29: —	23: —
»	1937—38	6: 08	107: —	57: —	26: —
»	1938—39	5: 01	67: —	29: —	24: —
»	1939—40	6: 07	81: —	33: —	41: —
Pelttari	1940—41	7: 30	105: —	80: —	43: —
Metsäntutkimuslaitos	1941—42	7: 19	122: —	111: —	44: —
»	1942—43	8: 20	126: —	121: —	38: —
Pelttari	1943—44	8: 20	135: —	127: —	45: —
»	1944—45	8: 30	135: —	127: —	50: —
»	1945—46	11: 00	180: —	172: —	80: —
»	1946—47	12: 65	207: —	198: —	92: —
Metsäntutkimuslaitos	1947—48	20: 50	335: —	290: —	135: —
»	1948—49	21: 50	300: —	235: —	110: —
»	1949—50	33: —	350: —	269: —	219: —
»	1950—51	65: —	726: —	498: —	388: —
»	1951—52	117: —	1 952: —	1 576: —	726: —
»	1952—53	80: —	942: —	632: —	523: —
»	1953—54	81: —	866: —	539: —	419: —
»	1954—55	89: —	1 027: —	683: —	249: —
Keskimäärin vv. 1934/35—1938/39 ..		4: 38	63: —	30: —	20: —
Keskimäärin vv. 1951/52—1953/54 ..		93: —	1 253: —	916: —	556: —
		21-kertainen	20-kertainen	31-kertainen	28-kertainen

Metsäneuvos Pelttarin keräämiä keskimääräisiä kantohintatietoja 3—4 km:n hevosajomatkalta koko maassa.

Hakkuuvuosi	Järeä havupuun		Kuusipaperipuun ¹⁾		Mäntypinotavara ²⁾		Koivupolttopuu	
	mk/j ²	Metsäntutkimuslait. vastaavista hinnoista %	mk/pm ³	Metsäntutkimuslait. vastaavista hinnoista %	mk/pm ³	Metsäntutkimuslait. vastaavista hinnoista %	mk/pm ³	Metsäntutkimuslait. vastaavista hinnoista %
1934—35	3: 40	113	47: —	115	35: —	206	17: —	142
1935—36	3: 40	109	50: —	122	37: —	206	18: —	113
1936—37	5: 10	109	64: —	105	47: —	162	20: —	87
1937—38	6: 65	109	117: —	109	82: —	144	20: —	77
1938—39	5: 35	107	72: —	107	57: —	197	20: —	83

VAPOn koivupolttopuusta maksamat kantohinnat koko maan keskiarvoina.

Hakkuuvuosi	mk/pm ³	Metsäntutkimuslaitoksen vastaavista hinnoista %	1952—53	308: —	59
1949—50	161: —	74	1953—54	208: —	50
1950—51	230: —	59	1954—55	180: —	72
1951—52	536: —	74	1955—56	206: —	..

1) Tarkoittaa 2-metrinen puolipuuhan kuusipaperipuun kantohintaa.

2) Tarkoittaa 1930-luvulla tuntematta tavaran pituutta yleensä puolipuuhan, hakkuuvuodesta 1948—49 lähtien 2-metrinen puolipuuhan mäntypinotavaran kantohintaa.

3) Tarkoittaa puolipuuhan puutavaran hintaa.

1) Viitataan lisäksi metsänhoitaja Lauri Selinin (Metsäntutkimuslaitoksen metsätalouden osasto) liitteinä III B ja III C oleviin muistioihin: Metsämaiden verotusvyöhykkeiden vaikutus verokuutiometrin hinnoittelussa käytettäviin kantohintoihin sekä Kantohintojen ns. nolla-alueet ja niiden huomioon ottaminen verokuutiometrin hinnoittelulaskelmissa.

Merenrantasahoille hankittujen sahapuiden kantohintoja arviolta 2—3 km:n hevosajomatkalta Suomen Sahanomistajayhdistyksen keräämien tilastojen mukaan.

Hakkuuvuosi	mk/j ²	Metsäntutkimuslaitoksen vastavista hinnoista %
1933—34	2: 90	—
1934—35	3: —	100
1935—36	3: 30	106
1936—37	4: 60	98
1937—38	6: 50	107
1938—39	5: —	100
1939—40	5: 30	87
1940—41	6: 55	90 ¹⁾
1941—42	7: 70	107
1942—43	9: —	110
1943—44	9: 43	115 ¹⁾
1944—45	10: 43	126 ¹⁾
1945—46	12: 70	109 ¹⁾
1946—47	14: —	111 ¹⁾
1947—48	24: 50	120
1948—49	25: 30	118
1949—50	27: —	82
1950—51	57: 80	89
1951—52	109: 20	93
1952—53	78: 10	98
1953—54	73: 10	90
1954—55	82: 10	92

Teollisuuden Paperipuuyhdistyksen antamia 2-metrisen puolipuhuaan kuusipaperipuun kantohintoja eräissä hintapisteissä pääuittoreittien varsilla ja rautatieasemilla 1 km:n hevosajomatkalta.

Hakkuuvuosi	mk/pm ²	Metsäntutkimuslaitoksen vastavista hinnoista %
1935—36	Keski- määrin } 49: 40	97
1936—37		
1938—39	76: 50	114
1948—49	354: —	118
1949—50	311: —	89
1950—51	586: —	81
1951—52	1 872: —	96
1952—53	832: —	88
1953—54	715: —	83
1954—55	995: —	97

¹⁾ Pelttarin vast. hinnasta.

Hintatietojen vertailu viittaa siihen, että Metsäntutkimuslaitoksen hintataso on ollut Pelttarin hintatason (1930-luku) alapuolella, VAPOn hintatason (hakkuuvuodet 1949/50—54/55) yläpuolella ja Sahanomistajayhdistyksen hintatason suuntainen 1930-luvulla ja hiukan yläpuolella hakkuuvuosina 1949/50—54/55 sekä Paperipuuyhdistyksen hintatasoa jonkin verran suurempi hakkuuvuosina 1949/50—54/55. Kun komitealla ei ole ollut mahdollisuutta suorittaa lähempiä selvityksiä eri lähteistä saatujen kantohintojen laskentaperusteista, esitetyistä vertailuista ei ole syytä tehdä kovin pitkälle meneviä päätelmiä.

Seuraava asetelma ilmaisee kuusipaperipuun kantohintatietoja Suomen ohella myös Ruotsista ja Norjasta 1930-luvulla. Kun olosuhteet näissä maissa poikkeavat ehkä huomattavastikin toisistaan, on lukusarjaa, kuten kohta esitettävää aineistoa kantohintojen osuudesta puutavaran tehdas- tai hankintahinnasta samoissa maissa, pidettävä suunta antavana näytteenä. Asetelman luvut viittaavat kuitenkin siihen, että kuusipaperipuun kantohintataso olisi hakkuuvuonna 1936/37 ollut Norjassa Suomea ja Ruotsia vähän korkeammalla tasolla.

Kuusipaperipuun kantohintoja Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa.

	Hakkuuvuosi		
	1934/35	1935/36	1936/37
<i>Suomi</i>			
Eteläpuolisko	43: —	45: 30	57: 50
<i>Ruotsi</i>			
Keski-Norrlanti	32: 90	26: 90	44: 50
Gävlen piiri	40: 40	42: 70	59: 50
Keski-Ruotsi	.. ..	.. ..	73: 50
Klarälvenin alue	31: 30	46: 80	46: 80
Etelä-Ruotsi	.. ..	.. ..	81: 90
<i>Norja</i>			
Glommenin alue	.. ..	.. ..	68: 80
Drammenin alue	.. ..	.. ..	68: 80
Skienin alue	.. ..	.. ..	68: 80
Drammenin piirin metsänom. yhd.	.. ..	.. ..	76: 80
Sisä-Trøndelagin metsänom. yhd.	.. ..	.. ..	49: 20

Lähde: V. Pöntynen:

Kuusipaperipuiden hinnoista Pohjoismaissa.

Metsätieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 28. 5, 1939.

b) Kantohintojen osuus puutavaran hinnasta käyttöpaikalla.

Pyöreän puutavaran hinta käyttöpaikalla esim. teollisuuslaitoksen varastossa muodostuu kahdesta tekijästä, kantohinnasta ja hankintakustannuksista. Kustannukset puolestaan jakaantuvat kolmeen pääryhmään: metsävaiheen (hakkuu ja ajo) kulut, kaukukuljetuskustannukset ja yleiskulut.

Julkisuudessa on esitetty vain harvoja laskelmia kantohinnan osuudesta puutavaran hintaan teollisuuslaitoksella. Erään sellaisen laskelman hakkuuvuosilta 1934/35—1950/51 on metsäneuvos Uno Lehtisalo suorittanut tri Onni Koskikallion kantohintalaskelmiin perustuen (Kansallis-Osake-Pankin taloudellinen katsaus 1951.4). Hän on päättänyt seuraavan asetelman osoittamiin lukuihin, jotka tarkoittavat sahatukkien kantohintaosuutta Keski- ja Itä-Suomesta merenrantasahoille sekä kuusi- ja mäntypinotavaran kantohintaosuutta Itä-Suomesta Etelä-Saimaan tehtaille toimitetun tavarain hinnasta. Lehtisalo on laskenut erikseen kantohintasadannekset kuusi- ja mäntypinotavaralle. Korkoa sekä uitto- ja mittatappioita ei ole otettu huomioon.

Lehtisalon sarjan jatkoksi on Enso-Gutzeitin metsäosasto suorittanut komitean pyynnöstä vastaavat laskelmat hakkuuvuosilta 1951/52—1954/55.

Lehtisalon ja Enso-Gutzeitin metsäosaston laskemat luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia sen vuoksi, että edellinen on käyttänyt perustana puutavarojen koko maan keskihintatasoa ja jälkimmäinen sen sijaan Enso-Gutzeitin maksamia keskihintoja. Molemmissa tapauksissa kustannukset on otettu po. yhtiön kirjanpidosta.

Prosenttiluvut eivät ole koko maata kos-

kevia, vaan ne antanevat näytteen kantohintaosuuden kehityksestä maan eteläpuoliskon itäosasta.

Sahatukien sekä kuusi- ja mäntypaperipuun kantohinnan osuus Keski- ja Itä-Suomen merenrantatehtaille toimitetun tavarain hinnasta.

(Koskikallion ja Lehtisalon mukaan).

Hakkuuvuosi	Sahatukit	Ainespinotavara kuusi %	mänty
<i>Lehtisalo:</i>			
1934—35	62	48	45
1935—36	63	51	45
1936—37	69	53	46
1937—38	71	64	57
1938—39	67	53	48
1939—40	60	51	45
1940—41	60	50	43
1941—42	49	43	40
1942—43	47	43	41
1943—44	48	43	43
1944—45	39	34	32
1945—46	32	28	26
1946—47	29	26	24
1947—48	31	28	22
1948—49	33	28	22
1949—50	38	27	21
1950—51	43	34	25

Enso-Gutzeit:

1951—52	58	53	47
1952—53	52	34	19
1953—54	54	40	29
1954—55	55	39	32

Sahatukien kantohinta muodosti 1930-luvun loppupuoliskolla noin 60 % tehdashinnasta, sotien jälkeisinä vuosina noin 30 % ja v. 1951 yli 40 %. Kuusipaperipuun osalta vastaavat luvut olivat noin 50 %, vajaat 30 % ja 34 % ja mäntypinotavaran osalta 45 %, 23 % ja 25 %.

Tri Antero Piha on suorittanut laskelmia kantohintojen osuudesta eräiden metsäteollisuustuotteiden vientihinnoista ja hän on päättänyt taulukon 2 prosenttilukuihin.

Taulukko 2.

Kantohinnan¹⁾ osuus eräiden metsäteollisuustuotteiden vientihinnoista.

(Pihan mukaan).

Vuosi	Valkaisematton kuiva sulfaattiselluloosa	Valkaisematton kuiva sulfiittiselluloosa	Soirot
	prosenttia, tasoitettu ²⁾		
1937	22.7	25.7	45.8
38	24.0	27.9	45.9
39	25.9	29.7	47.3
1940	26.8	30.0	46.8
41	24.0	26.4	43.2
42	21.8	24.2	42.1
43	19.3	20.3	36.6
44	16.6	16.8	30.4
1945	13.7	13.6	24.7
46	12.2	12.0	21.5
47	10.5	10.7	17.9
48	10.3	10.8	19.4
49	9.1	10.0	22.0
1950	13.2	14.1	32.1
51	15.5	17.1	36.3
52	16.5	19.1	40.8
53	18.2	22.3	44.6

Tulokset viittaavat lähimain samaan kuin Lehtisalokin laskelmat, nimittäin siihen, että kantohinnan osuus on molempien laskelmien mukaan liikkunut alimmalla tasolla 1940-luvun loppupuoliskolla, jonka jälkeen se on taas alkanut nousta. Tämä seikka johtuu ilmeisesti osittain kantohintojen ja työpalkkojen erilaisesta mukautumiskyvystä suhdanneliikkeisiin ja säännöstelyaikoihin, kuten tuonnempana nähdään.

Valtiot. lis. Pentti Viita on julkaisut artikkelin, jossa hän käsittelee kantohintojen osuutta puujalosteiden hinnoista. Hänen laskelmansa osoittavat seuraavaa:

Kantohintojen osuus %:na eräiden puunjaloiteiden tehdashinnasta tai vientihinnasta (fob). Lis. Viidan mukaan.

Vuosi	Kuusilauta		Soirot	
	tehtaalla	fob	mänty (fob)	kuusi (fob)
1952	77	62	62	63
1953	50	41	42	42
1954	—	41	41	41

1) Kantohintatiedot vastaavat ao. kalenterivuonna päättyvän hankintakauden hintoja

2) Viiden vuoden liukuva keskiarvo.

Vuosi	Kuiva puuhioke tehtaalla	fob	Kuiva sulfiittiselluloosa (fob)	Sanomalehtipaperi (fob)
1952	37	31	16	18
1953	22	23	21	11
1954	—	18	18	10

Seuraavassa esitetään vielä 1930-luvulta muutamia tietoja kuusipaperipuun kantohinnan osuudesta omakustannushintaan tehtaalla Suomessa ja Norjassa sekä hankintahintaan Ruotsissa. Komitean käytettävissä ei ole ollut vastaavanlaista aineistoa sodan jälkeiseltä ajalta.

Kuusipaperipuun kantohinnan osuus prosentteina omakustannushinnasta tehtaalla Suomessa ja Norjassa sekä hankintahinnasta Ruotsissa.

	Hakkuuvuosi		
	1934—35	1935—36	1936—37
<i>Suomi</i>		prosenttia	
Eteläpuolisko . . .	51	49	53
Pohjoispuolisko . .	39	41	44

Ruotsi

Keski-Norrlanti . .	36	30	37
Gävlen piiri	41	41	44
Keski-Ruotsi	..	..	67
Etelä-Ruotsi	..	..	62

Norja

Drammenin alue . .	..	..	50
--------------------	----	----	----

Lähde: V. Pöntynen:

Kuusipaperipuun hinnoista Pohjoismaissa. Metsätieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 28. 5, 1939.

e) Varsinaisen maanviljelijäväestön kantorahatulot.

Varsinaisen maanviljelijäväestön kantorahatulot esittää taulukko 3. Tuloksiin on päästy seuraavalla tavalla.

Tiedot markkinapuusta saaduista kantorahatuloista (sar. 2) perustuvat hakkuuvuosilta 1934/35—1949/50 metsäneuvos Peltarin kantohinta- ja hakkuumääräarviointeihin (metsänhoitolautakuntien vuosikertomukset eri vuosilta) ja vuosien 1950—54 tiedot Tilastollisen päätoimiston kansantulo-osaston laskelmiin. Alkuperäisluvuista, kaikkien yk-

sityismetsänomistajien saamista kantorahatuloista, joita taulukko 4 valaisee, on otettu 86 %. Näin on menetetty sillä perusteella, että taulukon 4 lukuihin sisältyvät varsinaisen viljelijäväestön ohella myös alle 2 viljelmäha:n omistajien ja viljelmiä omistamattomien ns. harrastelijametsänomistajien saamat kantorahatulot. V. 1950 suoritettun maatalouslaskennan mukaan oli yksityismetsälöiden koko metsäala 11.21 milj. ha, mistä 2 ha:n ja sen yli viljelmiin liittyvien, varsinaisen viljelijäväestön omistamien metsälöiden ala oli 9.62 milj. ha eli 86 % sekä alle 2 ha:n viljelmiin liittyvien 0.72 milj. ha eli 6 % ja ns. harrastelijametsänomistajien 0.87 milj. ha eli 8 %, joten kahden viimeksi mainitun ryhmän yhteinen metsäala on 1.69 milj. ha eli 14 %. On oletettu, että markkinapuusta saadut kantorahatulot jakaantuisivat varsinaisen viljelijäväestön ja muiden yksityismetsänomistajien kesken mainittujen pinta-alojen mukaisessa suhteessa, viljelijäväestön osuus 86 % ja muiden ryhmien 14 % taulukon 4 markkinapuun kantorahatuloista. Kun vuosien 1929—30 ja 1941 maatalouslaskentojen tuloksista ei ole ollut saatavissa viljelijäväestön ja muiden ryhmien välisiä metsäpinta-alasuhteita, viljelijäväestön kantorahatulojen määrittämisessä on sovellettu kaikkien vuosien osalta mainittua 86 %. On sängen epävarmaa, jakaantuvatko kantorahatulot selostetussa pinta-alasuhteessa. Komitealla ei ole ollut kuitenkaan käytettävissä muutakaan keinoa varsinaisen viljelijäväestön kantorahatulojen irrottamiseksi taulukon 4 luvuista.

Toisena heikkoutena on pidettävä sitä, että Peltarin ja kansantulo-osaston aikasarjojen vertailukelpoisuus on erilaisten laskentaperusteiden vuoksi erittäin epävarma. Yksityismetsien hakkuukertymän rakennetta, joka on kantohintatietojen rinnalla luotettavan kantorahalaskelman toinen tekijä, ei ole nimittäin tähän mennessä selvitetty¹⁾.

1) Yksityismetsien hakkuukertymän rakennetta hakkuuvuodelta 1955—56 parhaillaan selvitetään keskusmetsäseurojen tukemana Helsingin yliopiston yksityismetsätalouden laitoksen toimesta.

2) Erkkilän mukaan.

Koko maaseutuväestön kotitarvekäytön kantoraha-arvo hakkuuvuosilta 1934/35—1949/50 on saatu hinnoittamalla koko maaseutuväestön runkupuun käyttö vuonna 1938 (rakennuspuuta 2.7, poltto-, aitaus- ja irtaimistopuuta 9.4 milj. kiintokuutiometriä kuoretta²⁾), teknillisiksi kuorellisiksi mitoiksi muunnettuna rakennuspuuta 67.5 milj. j³ ja muuta puuta 16.56 milj. pm³⁾). Hinnoittelu perustuu rakennuspuun osalta taulukon 1 järeän havupuun ja muulta osin saman taulukon koivupolttopuun hintoihin kuitenkin niin, että kotitarvepuun huonon laadun vuoksi järeän havupuun hintoja on alennettu 10 % ja polttopuun hintoja 40 %. Vuosien 1951—54 luvut on saatu Tilastollisen päätoimiston kansantulo-osastolta. Laskelmiin liittyy mm. se virheellisyys, että koko maaseutuväestön käyttämä kotitarvepuu on ajateltu ostettavaksi maatilametsälöistä. Kuitenkin on mahdoton päätellä, mikä määrä muun kuin varsinaisen viljelijäväestön käyttämää maaseudun kotitarvepuuta on ostettu näistä metsälöistä ja mikä määrä valtion, yhtiöiden, kuntien yms. metsistä.

Yleisenä huomautuksena taulukon 3 tilastosta voidaan mainita, että kunkin hakkuuvuoden kantorahatulot koskevat saman ajankohdan metsäaluetta. Maatalouslaskentojen samoin kuin valtakunnan metsien inventointitulosten mukaan on metsäala ollut vv. 1934—38 ja 1951—53 suunnilleen saman suuruinen.

Ottamalla huomioon edellä mainitut varaukset ja huomautukset ovat varsinaisen maanviljelijäväestön markkinapuusta saamat kantorahatulot olleet keskimäärin kalenterivuosina 1951—53 noin 16-kertaiset, kotitarvepuulle lasketut noin 23-kertaiset ja kokonaiskantorahatulo noin 18-kertainen hakkuuvuosien 1934/35—1938/39 keskiarvoihin verrattuna.

Taulukosta nähdään lisäksi kantorahatulojen prosenttinen jakaantuminen markkina- ja kotitarvepuun kesken.

Taulukko 3.

Varsinaisen maanviljelijäväestön kantorahatulot.

Vuosi	Markkina- puusta saadut ¹⁾	Kotitarve- puulle lasketut ²⁾	Yhteensä	Kantorahatulojen prosenttinen jakaantuminen	
				markkinapuu	kotitarvepuu
				%	
1	miljardia mk		4	%	
1	2	3	4	5	6
Hakkuuvuosi					
Pelttari 1934—35	0.92	0.30	1.22	75	25
» 1935—36	0.84	0.35	1.19	71	29
» 1936—37	1.68	0.51	2.19	77	23
» 1937—38	2.37	0.63	3.00	79	21
» 1938—39	0.73	0.54	1.27	57	43
» 1939—40	0.46	0.78	1.24	37	63
» 1940—41	1.59	0.87	2.46	65	35
» 1941—42	0.58	0.87	1.45	40	60
» 1942—43	1.68	0.88	2.56	66	34
» 1943—44	1.98	0.95	2.93	68	32
» 1944—45	2.15	1.00	3.15	68	32
» 1945—46	4.73	1.46	6.19	76	24
» 1946—47	5.33	1.68	7.01	76	24
» 1947—48	6.02	2.59	8.61	70	30
» 1948—49	4.30	2.40	6.70	64	36
» 1949—50	5.42	4.18	9.60	56	44
Kalenterivuosi					
Tilastollisen päätoimiston kansantulo-osasto					
1950	8.63	4.59	13.22	65	35
1951	29.39	13.13	42.52	69	31
1952	17.15	10.46	27.61	62	38
1953	16.64	8.72	25.36	66	34
1954	25.11	7.70	32.81	77	23
Keskimäärin:					
vv. 1934/35—1938/39	1.31	0.47	1.77	74	26
vv. 1951—53	21.06	10.77	31.83	66	34
	(16-kertainen)	(23-kertainen)	(18-kertainen)		

Taulukko 4.

Yksityismetsänomistajien kantorahatulot ja maaseutuväestön käyttämälle kotitarvepuulle lasketut kantoraha-arvot.

Vuosi	Markkina- puusta saadut	Kotitarve- puulle lasketut	Yhteensä	Kantorahatulojen prosenttinen jakaantuminen		
				markkinapuu	kotitarvepuu	yht.
				%		
1	miljardia mk		4	%		
1	2	3	4	5	6	7
Hakkuuvuosi						
Pelttari 1934—35	1.07	0.30	1.37	78	22	100
» 1935—36	0.98	0.35	1.33	74	26	100
» 1936—37	1.95	0.51	2.46	79	21	100
» 1937—38	2.75	0.63	3.38	81	19	100
» 1938—39	0.85	0.54	1.39	61	39	100
» 1939—40	0.53	0.78	1.31	40	60	100
» 1940—41	1.85	0.87	2.72	68	32	100
» 1941—42	0.67	0.87	1.54	44	56	100
» 1942—43	1.95	0.88	2.83	69	31	100
» 1943—44	2.30	0.95	3.25	71	29	100
» 1944—45	2.50	1.00	3.50	71	29	100
» 1945—46	5.50	1.46	6.96	79	21	100
» 1946—47	6.20	1.68	7.88	79	21	100
» 1947—48	7.00	2.59	9.59	74	26	100
» 1948—49	5.00	2.40	7.40	68	32	100
» 1949—50	6.30	4.18	10.48	60	40	100
Kalenterivuosi						
Tilastollisen päätoimiston kansantulo-osasto						
1950	10.03	4.59	14.62	69	31	100
1951	34.17	13.13	47.30	72	28	100
1952	19.94	10.46	30.40	66	34	100
1953	19.35	8.72	28.07	69	31	100
1954	29.20	7.70	36.90	79	21	100
Keskimäärin						
vv. 1934/35—1938/39	1.52	0.47	1.99	76	24	100
vv. 1951—53	24.49	10.77	35.26	72	28	100
	(16-kertainen)	(23-kertainen)	(18-kertainen)			

d) Metsätyön yksikkö- ja kokonaisansiot.

Yksikköansiot.

Hakkuumiehen päiväansion kehitystä Suomessa ja Ruotsissa ajanjaksona 1920—1954 valaisee taulukko 5. Sen mukaan hakkuumiehen päiväansio on ollut vuonna 1954 Suo-

nessa 25.5-kertainen basisvuoteen 1937 verrattuna. Alin päiväansio on 1930-luvun pulavuosina sattunut meillä vuodeksi 1932 ja Ruotsissa vuodeksi 1933, mikä viittaa siihen, että kriisin huipentuma on Ruotsissa ollut tuolloin vähän myöhemmin kuin meillä. Lukusarjojen perusteella päiväansio on liikunut Ruotsissa korkeammalla tasolla.

1) Luvut on saatu ottamalla yksityismetsien kantorahatuloista (taulukko 4) 86 % eli sama osuus kuin varsinaisen viljelijäväestön metsäala oli vuoden 1950 maatalouslaskennan mukaan yksityismetsien — alle 2 viljelmäha:n omistajat ja ns. harrastelijametsänomistajat mukaan luettuina — koko alasta. Kun omistussuhteista ei ole ollut muilta vuosilta tietoja, on mainittua 86 %:n menetelmää sovellettu koko ajanjaksolle, vaikka se on saattanut johtaa virheellisiin tuloksiin.

2) Varsinaisen viljelijäväestön ja muun maaseudun väestön käyttämä.

Taulukko 5.

Hakkuumiesten ansio 8 tunnin työpäivänä vv. 1920—1954 Suomessa ja Ruotsissa metsä-neuvos Esko Hellénin mukaan.

Vuosi	Suomi		Ruotsi	
	Ansio mk	Reaali-ansio-indeksi ¹⁾ v. 1937 = 100	Ansio R kr.	Reaali-ansio-indeksi ¹⁾ v. 1937 = 100
1920	28: 60	76	..	..
1921	..	..	10: 67	115
1930	33: 12	78	..	..
1931	26: 33	67	5: 19	85
1932	22: 98	60	4: 66	77
1933	24: 30	64	4: 40	74
1934	23: —	62	4: 68	79
1935	31: 25	83	4: 89	81
1936	32: 94	88	4: 97	82
1937	39: 43	100	6: 25	100
1938	42: 06	104	..	..
1939	41: 31	100	..	..
1940	53: 50	109	7: 75	105
1941	63: 49	109	..	..
1942	89: 48	130	..	..
1943	112: 01	145	..	..
1944	125: 84	153	..	..
1945	242: 24	210	..	..
1946	351: 08	191	..	..
1947	402: 87	168	..	..
1948	552: 42	172	..	..
1949	529: 83	162	18: 74	183
1950	641: 55	172	17: 76	171
1951	934: 59	215	22: 38	181
1952	976: 17	216	32: —	235
1953	949: 92	207	30: —	220
1954	1 006: —	223	32: —	235

Lähde: Esko Hellén:

Sosiaaliministeriön tilasto metsätyöntekijöiden ansioista ja palkoista. Acta forestalia fennica 61. 30, 1954.

Sama: Suullisesti antamia tietoja.

Kun verrataan metsätyöpalkka- ja kanto-hintatason (taul. 1) kehitystä, nähdään että kanto hintataso on herkempi suhdanneliikkeille ja vaihtelee voimakkaammin kuin metsätyöpalkat.

Kantohinnan ja metsätyöansion erilaista mukautumista suhdanneliikkeisiin kuvaavat seuraavat L. Heikinheimon laskemat reaali-indeksisarjat, joissa rinnan metsätyömiehen päiväansion kanssa on esitetty sahapuun kantohinnan reaaliarvot. (Lauri Heikin-

¹⁾ Elinkustannusindekseillä mitatut reaaliarvo-indeksit.

heimo: Sahatavaran vientitulon jakaantumi-sesta vuosina 1913—1953. Helsinki 1954.) Kantohintasarja kuvaa vain valtion metsien kanto hintojen kehitystä, joka saattaa poiketa yleisestä kanto hintatason kehityksestä.

Metsätyömiehen päiväansio ja sahapuun kantohinta.

Tukkuhintaindeksiä käyttäen mitatut reaaliarvo-indeksit, v. 1938 = 100

Vuosi	Metsätyömiehen päiväansio	Sahapuun kantohinta
1913	81	76
1914	85	65
1915	62	62
1916	71	71
1917	74	40
1918	53	29
1919	83	35
1920	73	41
1921	68	31
1922	68	57
1923	85	67
1924	83	52
1925	80	47
1926	84	65
1927	86	105
1928	85	90
1929	90	72
1930	97	50
1931	83	29
1932	67	42
1933	69	73
1934	76	76
1935	78	73
1936	86	129
1937	87	166
1938	100	100
1939	93	114
1940	90	126
1941	87	95
1942	100	78
1943	109	77
1944	112	79
1945	149	57
1946	138	47
1947	132	47
1948	137	48
1949	130	50
1950	134	95
1951	139	174
1952	146	104
1953	144	79

Taulukko 6.

Metsätyöntekijöiden metsätyöansiot (hakkuu-ajo¹⁾- ja uittotyöt).

Vuosi	mrđ. mk
Hakkuuvuosi	
Halme 1934—35	0.78
» 1935—36	0.78
» 1936—37	1.08
» 1937—38	1.20
» 1938—39	0.60
» 1939—40	0.38
» 1940/41—49/50	..
Kalenterivuosi	
Tilastollisen päätoimiston kansantulo-osasto	
1950	13.75
1951	25.90
1952	26.30
1953	20.10
1954	24.90
Keskimäärin vv. 1934/35—38/39	0.89
» vv. 1951—53	24.10

Asetelmasta nähdään, että sahapuun kanto-hinnan reaaliarvo on heilahdellut selvemmin kuin metsätyöansion. Kun sahapuun kanto-hinnan pisteluku on vuosina 1935—37 nous-sut hieman yli 100 %:lla ja vuosina 1949—51 jopa yli 200 %:lla, niin metsätyöansion osalta vastaavat luvut ovat olleet noin 10 % ja vajaat 10 %. Toisaalta on havaittavissa, että päiväansiot ovat reaaliarvoltaan osoitta-neet nousevaa suuntaa ja ne ovat pysyneet vuodesta 1942 lähtien tuntuvasti yli basis-vuoden 1938 pisteluvun. Sitä vastoin vuosia 1951 ja 1952 lukuun ottamatta sahapuun kantohinnan reaaliarvo on 1940- ja 1950-luvuilla ollut basisvuotta 1938 alempi. Tau-lukon 5 ja Heikinheimon indeksisarjat eivät ole vertauskelpoisia mm. siitä syystä, että edellinen on laskettu elinkustannusindeksin ja jälkimmäinen tukkuhintaindeksin avulla.

Metsätöistä saadut kokonaisansiot.

Metsätyöntekijöiden kokonaisansioiden suu-ruutta valaisee taulukko 6. Ansioiden mää-rät myötäilevät selvästi suhdanteiden vaih-teluita siten, että ne ovat olleet nousukausina (esim. vv. 1937—38 ja 1951—52) tuntuvasti runsaammat kuin lamakausina. Ne ovat vuosina 1951—53 muodostuneet keskimäärin noin 27-kertaisiksi hakkuuvuosien 1934/35—1938/39 keskiarvoon verrattuina. Hakkuu-vuosien 1934/35—1938/39 luvut on otettu suoraan tri Veikko Halmeen väitöskirjasta (Vienti Suomen suhdannetekijänä vuosina 1870—1939. Helsinki 1955) ja kalenterivuo-sien 1950—54 luvut on saatu Tilastollisen päätoimiston kansantulo-osastolta. Aikasarjojen vertailukelpoisuus on laskentaperusteiden erilaisuuden vuoksi sangen epävarma.

Varsin rajoitettu osa metsätyövoimasta käsittää Suomessa sellaisia henkilöitä, jotka pääammatikseen suorittavat metsätyötä. Tätä kuvaa vuonna 1950 toimitetun väestönlasken-nan tulokset, joiden mukaan ainoastaan noin 4 % kaikista palkatuista metsä- ja uittotyöntekijöistä suoritti v. 1950 metsätöitä pää-asiallisena ammattityönään eli yli 200 päi-vää vuodessa (AFF 63.7, s. 71).

Aikaisemmin esillä olleiden maaseutuväes-tön työkäyttötutkimuksiin perustuvien las-kelmien nojalla on kuitenkin todettu, että vain noin kolmannes (34.5 %) kaikista metsä-työansioista on tullut yli 2 ha:n viljelmien osalle, 2/3 jäädessä kääpiöviljelmien ja mui-den maaseudun miesten saamaksi ansio-tuloksi. Varsinaisen viljelijäväestön metsä-työansioista on 56 % tullut 2—5 ha:n viljel-mille, 32 % 5—10 ha:n viljelmille ja 12 % yli 10 ha:n viljelmille. Viljelijäperheen jä-seniksi on luettu kaikki vähintään 21 päivää vuodessa oman tilan töissä työskennelleet.

e) Varsinaisen maanviljelijäväestön metsä-taloudesta saama tulo.

Varsinaisen maanviljelijäväestön metsä-taloudesta saama tulo muodostuu tämän väestöryhmän hyväksi tulleista kantoraha-tuloista, toisen lukuun suoritetusta työstä

¹⁾ Vain ajomiehen osuus.

saaduista metsätyöansioista ja omista hankintakaupoista saaduista tuloista.

Seuraava asetelma osoittaa arviolaskelman tämän tulon koostumisesta ja kokonaisuudesta vuosina 1950, 1953 ja 1954. Kantorahatulot ovat taulukossa 3 esitettyjen määrien mukaiset. Metsätyöansiot on otettu maisteri Ristimäen suorittamien laskelmien mukaisina (vrt. s. 119). Hankintakaupoista saatu työtulo on laskettu L. Heikinheimon työajankäyttötutkimuksen työpanoslukujen ja Ristimäen metsätyöansiolaskelmissa käytettyjen päivätyöansioiden perusteella. Hakkuumäärien lisäyksestä johtuen on v:n 1954 tuloksia korotettu 13 %:lla.

Maanviljelijäväestön metsätaloudesta saama tulo.

Vuosi	Kantorahatulot ¹⁾	Metsätyöansiot		Tulot kaikkiaan
		vieraan työstä m r d.	omista hankintakaupoista m k	
1950	13.22	3.82	1.81	18.85
1953	25.36	6.45	2.96	34.77
1954	32.81	7.43	3.70	43.94

Kantorahatulojen osuus maanviljelijäväestön metsätaloudesta saaman tulon kokonaisuudesta on vaihdellut 70—75 %:n välillä, työtulon osuuden jäädessä siten suhteellisen vaatimattomaksi.

f) Metsäverotuksen tason kehityksestä²⁾.

Verotettava metsätulo tilaa kohden saadaan kertomalla keskenään verokuutiometriin luku tilalla ja kuntaa varten vahvistettu verokuutiometrin hinta siinä verovyöhykkeessä, johon tila kuuluu. Metsäverotuksen tasossa tapahtuneeseen kehitykseen on siten vaikuttamassa sekä verokuutiometriin lukumäärässä että verokuutiometrin hinnassa tapahtuneet muutokset.

Verokuutiometriin lukumäärä on lisääntynyt sotaa edeltäneestä ajasta sekä verokuutiolukujen (arvioitu keskimääräinen kasvu ha:a kohden) nostamisen että metsämaiden uudelleen luokituksen johdosta. V. 1954 nostettujen verokuutiolukujen on arvioitu lisän-

neen verokuutiometriin lukumäärää keskimäärin 15 %:lla. Suuressa osassa maata on nousu ollut huomattavasti suurempi. Sen sijaan Kuopion läänissä on nousu jäänyt 5 %:ksi ja Vaasan läänissä uudet verokuutioluvut ovat vieneet 3 % aikaisempaa pienempään verokuutioiden kokonaisuutensa.

Metsämaiden uudelleen luokittaminen on metsäverotarkastajan ilmoituksen mukaan aiheuttanut keskimäärin n. 20 %:n korotuksen verokuutiomääriin. Joukossa on sellaisia kuntia, joissa nousu on ollut jopa 50 %, mutta myös sellaisia, joissa uusi luokitus on merkinnyt verokuutiomäärän vähenemistä.

Maatalouskiinteistöjen mittauksen ja luokituksen uudelleen järjestämistä harkinneen komitean (ns. Ahlan komitean) mietinnössä on arvioitu verokuutioluvun ja luokitusperusteiden muutosten vaikuttavan yhteensä 34 % verokuutiometriin lukumäärää nostavasti.

Verokuutiometrin hinnan kehitykseen on vaikuttanut puutavaran markkinahintojen lisäksi useat muut tekijät mm. verokuutiometrin rakenteessa tapahtuneet muutokset. Seuraavassa asetelmassa esitetään verokuutiometrin keskimääräisen hinnan kehitys maalaiskuntien I verovyöhykkeessä kuhunkin läänin kuuluvien kuntien lukumäärällä painotettuna. Asetelmasta nähdään myös vuotuisilla hakkuumäärillä painotettu kantohintaindeksi. Kantohintaindeksiin pohjana on ko. kalenterivuonna päättyneen hankintavuoden hintataso, ja kantohintatiedot perustuvat metsäneuvos Pelttarin keräämiin kantohintatilastoihin.

	Verokuutiometrin hinta		Kantohintaindeksi 1934/35—38/39 = 100 (tri Pihan mukaan)
	mk	indeksi 1934— 39 = 100	
1934	22.5 ³⁾	100	100
1935	22.6 ³⁾		
1936	25.6 ³⁾		
1937	34.6 ³⁾		
1938	35.9 ³⁾		
1939	34.7 ³⁾		
1940	..		150
1941	46 ⁴⁾	157	198
1942	58 ⁴⁾	198	183
1943	67 ⁴⁾	229	202
1944	75	256	210

1945	92	314	223
1946	111	379	331
1947	136	464	351
1948	213	727	549
1949	250	853	490
1950	319	1 089	583
1951	461	1 573	1 123
1952	867	2 959	2 781
1953	1 042	3 556	1 588
1954	1 041	3 553	1 407
1955	917	3 130	1 534
1956			1 469

Ennen sotaa vallinneeseen tasoon verrattuna on verokuutiometrin hinta v:een 1955 mennessä noussut 31.3-kertaiseksi oltuaan parina sitä edeltäneenä vuonna yli 35-kertai-

Lääni	Verokuutiometrin lukuindeksi	Verokuutiometrin hintaindeksi		Verotettavan tulon indeksi	
		1954	1955	1954	1955
Uudenmaan	136	3 752	3 339	5 103	4 541
Turun ja Porin	119	4 006	3 422	4 767	4 072
Hämeen	145	3 913	3 398	5 674	4 927
Mikkelin	153	3 053	2 865	4 671	4 383
Kuopion	135	2 768	2 591	3 737	3 498
Vaasan	108	3 749	3 389	4 049	3 660
Oulun	135	2 960	2 536	3 996	3 424
Lapin	144	1 910	1 591	2 750	2 291
Koko maa	134	3 553	3 130	4 761	4 194

Verotettavan metsätulon tason todetaan olleen v. 1954 keskimäärin 47.6-kertainen ja v. 1955 41.9-kertainen ennen sotaa vallinneeseen tasoon verrattuna. Maksettujen verojen määrä on tietysti noussut hyvin paljon voimakkaammin. Tähän on ollut vaikuttamassa osaltaan se, että kunnallisveroäyriin hinta on sotaa edeltäneestä ajasta noussut likimain 30 %. Ilmeisesti suurempi nousu on kuitenkin tapahtunut valtion tuloverotuksessa progression voimistumisen johdosta, koska progressioasteikko ei ole muuttunut rahan arvon muutoksia vastaavasti.

Edellä esitetyt luvut osoittavat metsätalouden verotettavan tulon nousseen vuoteen 1954 mennessä keskimäärin 47.6-kertaiseksi. Kun kantorahatulot ovat vastaavana aikana nousseet 17.5-kertaisiksi, voidaan todeta, että metsätalouden tuloverotus on — progression vaikutusta huomioon ottamattakin — v. 1954 ollut suhteessa tuloihin yli 2.5 kertaa niin korkea kuin ennen sotaa. Vaikka indeksilukujen perusteella ei voida arvostella metsä-

nen. Samanaikaisesti kantohinta on noussut n. 15-kertaiseksi. Indeksisarjojen erilaiseen kehitykseen on ollut ensi sijassa vaikuttamassa se, että verokuutiometrin hinta suhteessa kantohintoihin oli 1930-luvulla liian alhainen.

Sekä verokuutiomäärien että verokuutiometrin hintan kehitys on ollut hyvin erilainen eri osissa maata. Tämä käy selville seuraavasta tri Pihan laatimasta asetelmasta, jossa esitetään indeksiluvut verokuutiometriin lukumäärästä, verokuutiometrin hinnasta sekä näiden indeksien perusteella lasketusta metsätalouden verotettavasta tulosta vv. 1954 ja 1955 ennen sotaa vallinneeseen tasoon verrattuna (Verokuutiometriin lukumäärän muutos on Ahlan komitean esittämän mukainen.).

verotuksen absoluuttista tasoa, osoittavat ne kuitenkin sen, että metsätaloudesta saadun verotetun tulon markkamääräinen nousu sotaa edeltäneeseen aikaan verrattuna on ollut huomattavasti pienempi kuin mitä kirjanpitoluksiin ja kantorahatuloihin perustuvat bruttotuloa koskevat lukusarjat osoittavat.

g) Maanviljelijäväestön rahasuoritukset metsätalouden hyväksi.

Aikaisemmin on käsitelty puunmyynejä saatuja tuloja. Seuraavassa kosketellaan maatalousväestön omakohtaisia rahasuorituksia metsätalouden hyväksi. Varat on sijoitettu joko välittömästi (metsänhoito-, ojitus- ja tietyöt) tai välillisesti metsäammattimiesten palkkaamisen muodossa (jäsenmaksut, metsänhoitomaksut ja toimitusmaksut) metsän tuoton parantamista tähtäävään toimintaan. Tätä puolta asiassa kuvaa taulukko 7, jonka luvuissa ei ole mukana metsänparannuslain mukaisia varoja eikä metsänhoito-

1) Mukana „muun maaseutuväestön“ käyttämän kotitarvepuun kantoraha-arvo kokonaisuudessaan.
2) Perustuu tri Antero Pihan tarkistamattomaan muistioon, jonka komitea on saanut käytettäväkseen.

3) Ilman Ahvenanmaata.

4) Ilman Ahvenanmaata ja Viipurin läänin.

töihin valtion luovuttamia muitakaan avustusvaroja. Tiedot muista paitsi metsäpalo-vakuutusmaksuista on saatu Keskusmetsäseura Tapion ja metsänhoitolautakuntien vuosikertomuksista. Metsänhoitolautakuntien toimitusmaksutuloista on otettu mukaan metsänomistajien likimääräinen osuus 60 % ja metsänhoitoyhdistysten toimitusmaksut kokonaan. — Metsäpalo-vakuutusmaksut on saatu Tilastollisesta vuosikirjasta ottamalla sen luvuista 86 % samassa mielessä kuin luvussa (c) tätä prosenttilukua on käytetty. Tilastotietoja rahasuorituksista on ollut ennen viime sotia saatavissa vain vuodelta 1936. Kun lähdeaineistoista on ollut muutoinkin tiedot huonosti saatavissa, tulee lukuihin suhtautua sangen varovaisesti.

Luvuista havaitaan, että rahasuoritukset ovat lisääntyneet vuodesta 1936 vuosiin 1951—54 keskimäärin runsaasti 40-kertaisiksi ja pelkästään metsänhoitotöihin lisäys on muodostunut noin 60-kertaiseksi. Kuluneiden lähivuosien rahasuoritusten merkittävyttä korostaa vielä se, että metsänhoitoyhdistysten valtion avustusta ei ole enää vuodesta 1953 lähtien saatu. Avustuksen määrä oli ennen sotia noin 1.5 milj. mk ja vuosina 1949—52 yli 30 milj. mk keskimäärin vuodessa.

Varsinaisesti vuodesta 1953, mutta osittain jo vuodesta 1952 lähtien ovat vuonna 1950 annetun metsänhoitoyhdistyslain mukaiset ns. metsänhoitomaksut, jotka metsänomistajakunta suorittaa, pääosaltaan turvanneet met-

sänhoitoyhdistysten talouden. Näiden maksujen määrät ovat liikkuneet toisella tasolla kuin aikaisemmin metsänomistajakunnan suorittamat jäsenmaksut. Kun viimeksi mainitut nousivat vuosina 1949—51 keskimäärin noin 20 milj. mk:aan, niin metsänhoitomaksut ovat olleet vuosina 1953—54 keskimäärin n. 500 milj. mk. Nousu on siten ollut noin 25-kertainen. Tilastoon merkittyjen vuoden 1952 metsänhoitomaksujen pienuus (164 milj. mk) johtuu siitä, että ne ovat ennakkona saatuja vuoden 1953 metsänhoitomaksuja ja ovat tulleet siten kirjatuiksi metsänhoitoyhdistysten vuoden 1952 tileihin.

Vuosi 1951 on näyttänyt muodostuneen myös sangen voimakkaaksi taitekohdaksi varojen sijoittamiseksi metsänhoitotöihin (hakualueiden raivaukset, kulotukset, kylvöt, istutukset jne.). Töiden rahoitus on muuttunut vuosien 1949—50 60—70 milj. mk:n tasolta 200—400 milj. mk:n tasolle vuosina 1951—54. Tämän ilmiön selitetään pääasiallisesti johtuvan siitä, että yksityismetsälain valvontaa on hakkuutason kohottamiseksi tehostettu ja että maanviljelijäväestön kiinnostus metsiensä hoitoa kohtaan on kuluneina vuosina tuntuvasti kasvanut, mihin seikkaan puolestaan on vaikuttanut erityisesti edistämisyhdistysten tehostunut neuvonta- ja ohjaustyö, mitä valtio tukee määrärahojen turvin. Nämä eri näkökohdat ovat edistäneet metsänhoitotöiden suorittamista ja aiheuttaneet lisääntyvää varojen tarvetta.

Taulukko 7.

Maanviljelijäväestön rahasuoritukset metsätalouden hyväksi 1).

Vuosi	Metsänhoitotyöt	Mhy:sten jäsenmaksut	Metsänhoitomaksut	Toimitusmaksut mhl:ille ja mhy:ille 2)	Metsäpalo-vak. maksut	Yhteensä	Rahasuoritukset	
							markkina-puun kantararvosta	markkina- ja kotitarvepuun yht. kantararvosta
							%	
							milj. mk	
1936	4.5	1.2	—	3.2	9.8	18.7	2.2	1.6
1949	67.7	15.4	—	54.3	46.4	183.8	4.3	2.9
1950	74.7	18.4	—	82.7	52.1	227.9	2.6	1.7
1951	207.8	24.2	—	128.5	87.5	448.0	1.5	1.1
1952	240.5	—	164.3	141.9	106.2	652.9	3.8	2.4
1953	296.9	—	457.4	142.8	99.4	996.5	6.0	3.9
1954	380.3	—	556.6	169.1	105.7	1 211.7	4.8	3.7

1) Käsittää yksityismetsätalouden edistämisyhdistysten tilastoissa esiintyvät työt. Lisäksi on metsänomistajien omatoimisesti ilman ammattimiesten ohjausta suorittamia töitä, joista lähemmin tekstissä.

2) Metsänhoitolautakuntien toimitusmaksutuloista on otettu mukaan 60 %, mikä on likimäärin metsänomistajien osuus po. tuotoista. Sen sijaan metsänhoitoyhdistysten toimitusmaksut on katso- tu kokonaan metsänomistajien suorittamiksi.

Metsänhoitotöiden markkamääriä tutkit- taessa on huomattava, että ne sisältävät vain Keskusmetsäseura Tapion ja metsänhoitolau- takuntien vuosikertomuksiin tilastoidut työt, ts. metsänhoitolautakuntien, metsänhoitoyh- distysten ja metsänparannuspiirien ammatti- miesten johtamat työt. Maatalousväestö suo- rittaa lisäksi itsenäisesti ilman ammattimie- hen ohjausta metsänhoitotöitä, jotka eivät siis näy yksityismetsätalouden edistämisyh- distysten tilastoissa. Näiden töiden arvon arvioidaan nousevan nykyisin noin 300 milj. mk:aan vuodessa. Kun tämä lisätään vuo- den 1954 lukuun 1 211.7 milj. mk, käsittää maatalousväestön sijoitustoiminta metsiensä tuoton kohentamiseksi arviolta 1 500—1 600 milj. mk:aa vuodessa. Mainittakoon, että valtion varoja on käytetty koko maassa met- sänparannustöihin yksityismailla vuonna 1953 noin 759 milj. mk ja 1954 noin 940 milj. mk.

h) Yksityismetsistä saatu kansan- taloudellinen tulo.

Alla esitetty asetelma osoittaa yksityis- metsätaloudesta saadun pääoma- ja työtulon kokonaismäärää, kansantaloudellista tuloa. Se on laskettu seuraavalla tavalla. Kantora- hatulot on otettu sellaisinaan taulukosta 4. Metsätyöansioiden määräksi on luettu taulukon 6 ansioista 80 % sillä perusteella, että viimeisten käytettävissä olevien tutki- musten mukaan erilaisiin tarkoituksiin käy- tetystä puusta on ollut noin 80 % lähtöisin yksityismetsistä, ja on ajateltu, että metsä- työansioita on saatu samassa suhteessa näistä metsistä.

	Yksityismetsistä saatu kansan- taloudellinen tulo	
	1934—38	1951—53
	milj. mk vuodessa	
Kantorahatulot	1 990.0	35 260.0
Metsätyöansiot	725.6	19 360.0
Yhteensä	2 715.6	54 620.0

Yksityismetsien koko metsäalan ha:a kohden mk . . . . . 210: — 4 200: —

Kun verrataan yksityismetsien kansan- taloudellista tuloa kirjanpitoltilojen pohjalla

laskettuun kansantaloudelliseen tuloon lisät- ynä urakkapalkoilla ja pystymyöntien hankintakustannuksilla (vrt. ss. 108—109), ovat näin kahta eri tietä saadut kansantalou- delliset tulot samaa suuruusluokkaa.

7. Yhteenveto metsä- ja sivuansiotuloja koskevista tutkimustuloksista.

Komitean toimesta on selvitetty viljelijä- väestön metsä- ja sivuansiotuloja useamman, varsin paljon toistaan poikkeavan tutki- musaineiston perusteella. Tuloksista on toi- set esitetty viljelmää kohden laskettuina lu- kuina viljelmäsuuruusluokittain ja tutki- musalueittain, toisissa on jouduttu tyyty- mään koko viljelijäväestön tuloja koskeviin yhteissummiin. Niin ikään on eräistä aineis- toista voitu esittää tulojen kehitystä osoitta- via lukusarjoja ennen toista maailmansotaa olevilta vuosilta alkaen. Osa selvityksistä sen sijaan on ollut vain viimeksi kuluneita vuosia koskeva.

Metsä- ja sivuansiotulot on eri tutkimuk- sissa pyritty selvittämään erikseen seuraa- vista tulolähteistä: metsätalouden puhdas tuotto (lähinnä kantorahatulot), viljelijä- väestön työansiot omista hankintakaupoista, viljelijäväestön metsätyöansiot vieraan lu- kuun suoritetuista metsätöistä ja viljelijä- väestön muut sivuansiotulot. Kirjanpito- tuloksista ei mainittua jakoa ole voitu sellai- sanaan soveltaa, vaan niiden perusteella on voitu selvittää vain metsätalouden puhtaan tuoton ja omista metsistä saadun työansion yhteissumma sekä viljelijäväestön kaikki si- vuansiotulot, joihin on kuulunut vieraan lu- kuun tehdystä metsätyöstä saadut ansiot yh- dessä muiden sivuansioiden kanssa. Kirjan- pitotilojen sivuansioihin sisältyvät sitä paitsi mm. lapsilisämaksut ja talletuksista saadut korkotulot.

Yhteenvetona vähintään 2 ha:n viljelmien haltijaperheiden metsä- ja sivuansiotuloja koskevista tutkimustuloksista esitetään seu- raavaa.

Kansantulolaskelmien mukaan olivat yksi- tyismetsistä saadut kantorahatulot vv. 1951—54 keskimäärin 34.4 mrd. mk, josta 10.0 mrd. mk kotiarvepuulle laskettua kantoraha- arvoa. Vähentämällä ns. „harrastelijamet- sänomistajien” ja alle 2 ha:n viljelmien hal-

tijaperheille tullut kantorahatulo, edellyttäen näiden osalta ha:a kohden laskettu kantorahatulo samaksi kuin viljelijäväestön saamakin, jää varsinaisen viljelijäväestön osalle n. 29.2 mrd. mk eli noin 110 000 mk viljelmää kohden. Tämä luku osoittanee vielä jossain määrin liian korkeata tulosta, koska mm. kotitarvepuun hinnoittelussa erityisesti polttopuun osalta on käytetty suhteellisen korkeita yksikköhintoja.

Kantorahatilastojen perusteella ei voida selvittää, millä tavalla kantorahatulot vaihtelevat erisuuruisten viljelmien ja maan eri osien välillä. Verotusaineiston perustuvan tutkimuksen perusteella voidaan päätellä tässä suhteessa esiintyvän huomattavia vaihteluita. Peltopinta-alan lisääntyessä kasvaa myös metsälökoko ja siten myös viljelmää kohden laskettu metsän tuotto. Etelä- ja Sisä-Suomen tutkimusalueilla on viljelmää kohden laskettu metsäntuotto ollut suunnilleen kaksinkertainen Pohjanmaan ja Koillis-Suomen vastaaviin lukuihin verrattuna.

Viljelijäväestön saamia metsätyöansioita on työnkäyttötutkimuksiin perustuvien selvitysten mukaan pidettävä huomattavasti kantorahatuloja vaatimattomampina. Vv. 1951—54 on omissa metsissä suoritetun työn arvoa koskevissa laskelmissa päädytty 3.3 mrd. mk:aan ja vieraan lukuun tehdyissä 6.7 mrd. mk:aan eli yhteensä 10 mrd. mk:aan. Ensimmäinen erä on viljelmää kohden laskien n. 13 000 mk:n ja jälkimmäinen 26 000 mk:n suuruusluokkaa.

Viljelijäväestön omista metsistä saama pääoma- ja työtulo on siten ollut n. 123 000 mk viljelmää kohden ja 3 500 mk metsäha:a kohden. Kirjanpitotiloilla on metsätaloudesta saatu rahaylijäämä ollut samaa suuruusluokkaa eli n. 147 000 mk viljelmää ja 3 530 mk metsäha:a kohden.

Ottamalla huomioon myös vieraan lukuun tehdyn metsätyön arvo päädytään koko maata koskevissa laskelmissa n. 150 000 mk:n metsätuloon viljelmää kohden. Kantorahatulojen osuus siitä on ollut keskimäärin 70—75 %. Eri viljelmäsuuruusluokissa ja eri alueilla on kantohintatulojen ja työansioiden osuus vaihdellut tuntuvasti. Niinpä Etelä-Suomessa työansion osuus on huomattavasti keskimääräistä prosenttilukua pienempi, kun taas Oulun ja Lapin läänissä työtulot ja kantorahatulot lienevät suunnilleen samaa suuruusluokkaa.

Metsätalouden ulkopuolelta työtulona saadut sivuansiot ovat työajankäyttötutkimuksiin perustuvien selvitysten mukaan olleet vv. 1951—54 n. 12—13 mrd. mk eli viljelmää kohden laskettuna 45 000—50 000 mk. Verotusaineiston perusteella päädytään v:lta 1954 11.4 mrd. mk:aan eli 44 000 mk:aan viljelmää kohden. Verotusaineiston lukuihin sisältyvät myös pääomaluontoiset veronalaiset tulot.

Suoritettujen selvitysten perusteella on viljelijäväestön metsätaloudesta ja sivuansioista saamassa tulossa päädytty vuosina 1951—53 40—50 mrd. mk:aan eli viljelmää kohden laskettuna 160 000—200 000 mk:aan vuodessa. Maatalousrytittäjien maataloudesta saama kansantulo on vv. 1951—54 ollut keskimäärin 63.5 mrd. mk vuodessa. Kun viime mainitusta summasta vähennetään peltopinta-alan mukaan alle 2 ha:n viljelmien osuutena 5 %, jää yli 2 ha:n viljelmien viljelijäperheiden osalle 60.4 mrd. mk eli n. 230 000 mk viljelmää kohden. Viljelijäväestön saama kokonaistulo muodostuu em. tavalla laskien n. 110 mrd. mk:ksi eli n. 420 000 mk:ksi viljelmää kohden. Kirjanpitotilojen keskimääräinen kokonaistulo lapsilisiä ja talletusten korkoja lukuun ottamatta on ollut tvv. 1951—53 n. 570 000 mk eli n. 36 % em. tuloa korkeampi. Tulosten eroavuus johtuu paitsi kirjanpitotilojen keskitasoa paremmista tuloksista ja sivuansioiden suuremmasta määrästä, myös huomattavalta osalta siitä, että painotetutkin kirjanpitotulokset edustavat keskikokoa suurempien, likimain yli 5 ha:n viljelmien keskimääräisiä tuloksia, jolla seikalla on merkittävä vaikutus erityisesti viljelmää kohden laskettuihin keskiarvotuloksiin.

Metsä- ja sivuansiotulojen osuudeksi tulee 40—50 % tulon kokonaismäärästä. Kirjanpitotulokset osoittavat metsä- ja sivuansiotulojen osuuden kirjanpitotiloilla olleen tvv. 1951—53 keskimäärin 48.4 %. Jos lapsilismaksut ja talletusten korkotulot jätetään pois kirjanpitotilojen sivuansioista, päädytään suunnilleen samaan tulokseen eli 45 %:iin. Tv. 1934—38 oli vastaava prosenttiluku kirjanpitotiloilla n. 37.

Metsätuloissa tapahtuneesta kehityksestä voidaan kirjanpitotulojen perusteella todeta, että tilaa kohden laskettu metsätalouden rahaylijäämä on ollut tvv. 1951—53 keskimäärin 21-kertainen ja metsätaloudesta

saatu tulo 18-kertainen tvv:iin 1934—38 verrattuna. Kantorahatuloja koskevat selvitykset osoittavat kantorahatulojen nousseen vastaavana aikana markkinapuun osalta 16-kertaiseksi ja koko kantoraha-arvon osalta 18-kertaiseksi. Koko kantoraha-arvon nousuun markkinapuusta saatua kantorahatuloa voimakkaammin on vaikuttanut se, että kotitarvepuun osalta on vastaavan nousun arvioitu olleen 23-kertainen. Viimeksi mainittu luku osoittaa kuitenkin vain kotitarvepuun kantohinnan hinnoittelutason kehitystä, koska kotitarvepuun käyttömäärissä tapahtuneita muutoksia ei ole voitu ottaa huomioon. Vaikka hakkuumäärät ovat vv. 1951—53 olleet tvv:ien 1934—38 hakkuumääriä suuremmat, osoittavat metsäntutkimuslaitoksen tekemät selvitykset kantohintatason nousseen kantorahatuloja voimakkaammin. Mainittujen selvitysten mukaan on järeän havupuun hintataso ollut vv. 1951—53 21-kertainen, kuusipaperipuun 20-kertainen, mäntypinotavaran 31-kertainen ja polttopuun 28-kertainen vv:iin 1934—38 verrattuna. Eräiden muiden hintatilastojen mukaan on kantohintojen nousu ollut selvästi metsäntutkimuslaitoksen laatimien lukusarjojen osoittamaa hintojen nousua pienempi.

Metsäverotuksen tasossa tapahtunutta kehitystä koskevat selvitykset ovat osoittaneet metsätalouden verotettavan tulon nousseen v:een 1954 mennessä 48-kertaiseksi vv:iin 1934—39 verrattuna, jonka mukaan metsätalouden veronalainen tulo on muodostunut, progression vaikutusta huomioon ottamattakin, suhteessa tuloihin yli 2.5 kertaa niin korkeaksi kuin mitä se oli ennen sotaa.

Sivuansiotulojen kehitystä voidaan arvoitella yksinomaan kirjanpitotulojen perusteella, jolloin sivuansioissa on mukana myös vieraan lukuun suoritettujen metsätyö- ja lapsilismaksut. Tv. 1951—53 ovat kirjanpitotilojen sivuansiot olleet 27-kertaiset tvv:iin 1934—38 verrattuna. Vähentämällä sivuansioista lapsiluvun perusteella arvioitujen lapsilismaksut päädytään 22-kertaiseen sivuansiotulojen nousuun.

Kirjanpitotilojen kokonaistulo on tvv. 1951—53 ollut 17-kertainen tvv:iin 1934—38 verrattuna.

Vv. 1951—53 koskevissa arviolaskelmissa

on päädytty, niin kuin aikaisemmin todettiin, metsä- ja sivuansiotulojen osalta 160 000—200 000 mk:n ja kokonaistulon osalta n. 420 000 mk:n vuosituloon viljelmää kohden laskettuna. Tulosten oikein ymmärtämiseksi huomautettakoon vielä seuraavista seikoista. Kokonaistulo tarkoittaa koko viljelijäperheen saaman työ- ja pääomatulon yhteissummaa. Sen saavuttaminen on vaatinut v:n 1950 maatalouslaskennan mukaan keskimäärin viljelmällä vakinaisesti työskennelleiden 3.1 sijaanjäsenen työpanoksen sekä viljelmään sijoitettua pääomaa, joka kirjanpitotiloilla tvv. 1951—53 on arvioitu oman pääoman osalta keskimäärin 4.5 milj. mk:ksi viljelmää kohden. Lisäksi on huomattava, että kysymys on keskiarvotuloksista, joiden alapuolelle jää huomattavasti suurempi osa viljelmistä kuin niiden yläpuolelle, niin kuin jäljempänä sivulla 148 esitetystä veronalaisen tulon jakautumaa koskevasta selvityksestä voidaan todeta. Mainittakoon vielä, että kokonaistuloon sisältyy viljelijän tilalta saamat luontoisedut tilahinnan mukaan hinnoiteltuna. Sen sijaan ei maatalaan kohdistuvia veroja ole luettu kustannuksiin kuuluviksi. Kirjanpitotiloilla, jotka tässä suhteessa edustavat maan keskitasoa, oli tvv. 1951—53 maatalaan kohdistuvien verojen määrä viljelijäperheen työarvon verotus mukaan luettuna keskimäärin alle 10 ha:n viljelmillä n. 23 000 mk, 10—25 ha:n viljelmillä 59 000 mk, 25—50 ha:n viljelmillä 157 000 mk ja yli 50 ha:n viljelmillä 364 000 mk viljelmää kohden vuodessa. Verojen lisääntymiseen, joka pienimmän viljelmäsuuruusluokan osalta on ollut keskimäärin koko maassa 31-kertainen sekä kahden suurimman viljelmäsuuruusluokan osalta 46—47-kertainen tvv:iin 1934—38 verrattuna, on rahan arvon alenemisen lisäksi vaikuttanut erityisesti metsäverotuksen tuntuva nousu. Metsätaloudesta saatu verotettu tulo ei näin ollen muodostunut niin merkittäväksi tulolähteeksi kuin em. tutkimustulokset osoittavat.

Myös maatalouden vaatimat uusinvestoinnit sekä sisärosuuskien lunastaminen vaativat osansa laskelmien osoittamasta kokonaistulosta. Näihin kysymyksiin palataan kuitenkin myöhemmin maanviljelijäväestön taloudellista asemaa arvoiteltaessa.

II. Maatalousväestön taloudellinen asema ja siinä todettavissa oleva kehityssuunta

1. Maanviljelijäväestön tulotaso.

Edellisessä luvussa on pyritty selvittämään maanviljelijäväestön metsä- ja sivuansiotuloja sekä niiden osuutta maanviljelijäväestön kokonaistulosta. Laskelmissa on nojaututtu paitsi kirjanpitoluksiin, joita on käsitelty myös jo mietinnön I:ssä osassa (ss. 22—25, liitteet VII—XII), lukuisiin viljelijäväestön eri tulolähteitä koskeviin tilastoihin ja selvityksiin. Täten on pyritty saamaan selville viljelijäväestön kustakin tulolähteestä saama kokonaistulo ja näiden yhteistuloksena viljelijäväestön saama kansantulon osa. Kun komitea on katsonut tehtävänsä kuuluvan myös maataloustyöväestön tulotason tutkimisen, esitetään maataloustyöntekijöiden palkkatilastoja koskevat selvitykset erillisenä muistiona liitteessä VII.

Varsinaisen maanviljelijäväestön (yli 2 ha:n viljelmien haltijaperheiden) saama kokonaistulo on laskelmien mukaan ollut vv. 1951—53 keskimäärin n. 110 mrd. mk eli 420 000 mk perhettä kohden vuodessa. Kirjanpitoluosten perusteella on päädytty vastaavasti n. 570 000 mk:n vuosituloon, joka on ollut n. 17-kertainen tvv:n 1934—38 keskimääräiseen tulokseen verrattuna. Kirjanpitoluosten korkeampi taso on johtunut paitsi tilojen keskitasoa paremmasta kannattavuudesta huomattavalta osalta myös siitä, että tulokset painotettuina edustavat keskimääräistä suurempaa viljelmäkokoja. Vain harvat kirjanpitotilat ovat näet olleet 5 ha: a pienempiä. Tulotasossa tapahtuneen kehityksen osoittajina lienevät kirjanpitoluokset kuitenkin käyttökelpoisia.

Kokonaistulon markkamääräiset loppusummat eivät vielä sellaisenaan riittävästi osoita maanviljelijäväestön tulotasoa ja taloudellista asemaa. Tulotasoa koskevat selvitykset edellyttävät vertailua jonkun muun vastaavanlaista työtä tekevän väestöryhmän tai koko muun väestönsosan tulotasoon. Tällaisten vertailujen teko tuottaa kuitenkin tiettyä vaikeutta mm. seuraavista syistä:

1. Tilan hankinnasta aiheutuneet velat ja sisarosuudet samoin kuin maatalouden koneellistamisen ym. rationalisointitoimen-

piteiden vaatimat menot on maksettava kokonaistulosta.

2. Maanviljelijäväestön rahan ostovoima saattaa olla erilainen kuin muiden väestöryhmien.

3. Työpanoksen suuruuden huomioon ottaminen tuottaa vaikeuksia.

Edellä mainittujen tekijöiden vaikutusten perusteelliseen selvittämiseen ei komitean työn puitteissa ole ollut riittäviä mahdollisuuksia. Eräät mainittuja kysymyksiä koskevat näkökohdat lienee kuitenkin syytä tuoda esille siittäkin huolimatta, että niitä koskevat laskemalliset selvitykset jäävät pintapuolisiksi.

Se seikka, ettei kokonaistuloa kokonaisuudessaan käytetä perheen henkilökohtaisiin menoihin, on varsin huomion arvoinen näkökohta tulovertailuja tehtäessä. Tilan hankinnasta aiheutuvien velkojen kuolettamiseen menevää osuutta kokonaistulosta on pidettävä ehdottomana elinkeinon harjoittamisesta aiheutuneena rasituksena, jota vuokraviljelijällä vastaa maatalon kustannuseriin kuuluva vuokratrasite. Kun maatalouden sitomat pääomat tuottoon nähden ovat suhteellisen suuret, saattaa tämä rasitus muodostua varsin huomattavaksi, kuten seuraava kaavamainen tarkastelu osoittaa.

Viljelmistämme on yli 70 % alle 10 peltoha:n suuruusluokkaan kuuluvia. Perinnönjaon yhteydessä ei enää ainakaan tällaisen viljelmän pirstomista useamman perillisen kesken voida pitää sen enempää viljelijäväestön kuin koko kansantaloudenkaan kannalta suotavana. Yhden lapsista olisi näin ollen lunastettava tila toisilta kanssaperillisiltä. Omaisuuden kirjanpitoarvo on tvv. 1951—53 arvioitu alle 10 ha:n kirjanpitoluokilla n. 3 milj. mk:ksi. Tämän perusteella lienee oikeutettua olettaa kaavamaisessa esimerkissä sisarosuuksien määrä 2 milj. mk:ksi. Edellyttäen, että tämä voitaisiin maksaa 5 %:n kuoletuslainana, jossa korko olisi vain 3 %, aiheutuisi siitä tilalle 31 vuodeksi eli suunnilleen viljelijän koko hallintajakajaksi 100 000 mk:n suuruinen vuotuisrasite, joka ei edes millään tavalla paranna viljelmän taloudellista suorituskykyä. Edellä sa-

nottu on tarkoitettu vain esimerkiksi siitä, mitä suuruusluokkaa olevasta rasitteesta on kysymys. Todellisuudessa joudutaan lainat ottamaan huomattavasti esimerkissä mainittuja epäedullisemmin ehdoin, joskin toisaalta on otettava huomioon, että molempia maailmansotia seuranneet inflaatiot ovat suuressa määrin keventäneet niiden viljelijöiden velkataakkaa, jotka ovat hankkineet tilan tai lunastaneet sen muilta sisaruksilta ennen rahan arvon alenemista.

Maatalouden investointeihin on kirjanpitoluokilla tvv. 1951—53 käytetty rahaa keskimäärin n. 140 000 mk vuodessa tilaa kohden eli 95 % metsätaloudesta saadusta rahaylijäämästä. Tämä erä sisältyy myös maanviljelijän kokonaistuloon. Investointimenoja on, vaikka ne vähentävätkin perheen henkilökohtaiseen käyttöön jäävää kokonaistulon määrää, pidettävä kuitenkin toisen luontoisina kuin tilan hankinnasta aiheutunutta velkarasitusta. Uudet rakennukset, ajanmukaiset työvälineet, salaojitettut pellot jne. helpottavat työsuorituksia ja tekevät mahdolliseksi intensiivisemmän viljelyn ja myös korkeamman tulotason siinä tapauksessa, että viljelijäväestö saa itse nauttia tätä tietä saavutetun tuottavuuden lisäyksen. Jos maatalouden rationalisointi johtaa alempiin maataloustuotteiden hintoihin, tulee näistä uhrauksista koitua hyöty koko yhteiskunnan hyväksi.

Omavaraiskulutuksen vaikutukseen maanviljelijäväestön rahan ostovoimaa lisäävänä tekijänä on usein kiinnitetty huomiota. Viljelijä saa näet omalla tilalla tuottamia tuotteita ilman välikäsiä tilahintaan. Tästä huolimatta on omavaraiskulutuksen osuus jatkuvasti vähenemässä. Tvv. 1934—38 oli kirjanpitoluokkien kulutusmenoista keskimäärin 46 %, mutta tvv. 1951—53 35 % omalta tilalta saatuja tuotteita ja etuuksia. Tämän suuntainen kehitys johtunee lähinnä tuotteiden edelleen jalostamisen, suurempien elintarvikkeiden säilyttämisen yms. mukanaan tuomista hankaluuksista.

Osoituksena siitä, millä tavalla omavaraiskulutuksen halvempi hinnoittelu on vaikuttanut kulutusmenojen loppusummaan, esitetään seuraava Etelä-Suomen II:n viljelmäsuuruusluokan kulutusmenoja koskeva laskelma tv: lta 1953—54. Laskelmassa esitetään kirjanpitoluosten osoittamien kulutusmenojen ohella sama kulutusbudjetti varsi-

naisen kuluttajaväestön hintatasossa lasketuna. Elintarvikkeiden osalta on tällöin käytetty Sosiaalisen tutkimustoimiston hintatilastoja. Asunto- ja lämmitysmenot on otettu ky:ä kohden samaksi kuin mitä ne ovat „indeksiperheellä” olleet ko. ajanjakson hintatasossa.

	Etelä-Suomen II:n viljelmäsuuruusluokan kulutusmenot tv. 1953/54	
	Kirjanpitoluosten mukaan	Kuluttajaväestön hintatasossa
	1 000 mk/perhe	
Elintarvikkeet		
omalta tilalta	112	151
Ruokatalouden		
rahamenot ..	104	104
Asunto ja		
lämpö	45	51
Muut kulutusmenot	215	215
Kulutusmenot		
yhteensä	476	521
„ indeksi ..	100	109

Laskelma osoittaa omalla tilalla tuotettujen elintarvikkeiden olleen vähittäishinnoinaan keskimäärin 35 % tilahintoja korkeammat, mistä johtuen kaikkien ruokatalousmenojen kuluttajahintataso on ollut 18 % maanviljelijäin hintatasoa ylempi. Kulutusmenojen loppusumma on noussut kuluttajaväestön hintatasossa laskettuna 9 % kirjanpitoluosten osoittamaa suuremmaksi.

Laskelman perusteella ei kuitenkaan voida vielä päätellä, että rahan ostovoimassa olisi ollut maanviljelijäväestön eduksi n. 9 %:n ero. On näet huomattava, että on joukko tavaroita ja palveluksia, joiden hinnat mm. matkojen ja kuljetuskustannusten vuoksi nousevat maaseudulla korkeammiksi kuin kaupungeissa. Tätä ei ole kuitenkaan voitu hintatilastojen puuttuessa edellä esitetystä laskelmassa ottaa huomioon. Lisäksi on huomattava, että viljelijäperheiden elintarvikkeiden kulutusmäärien energiasisältö on ollut 25—30 % runsaampi kuin teollisuustyöväellä v:n 1950 kulutustutkimuksen mukaan. Näin suuri ero on saatavan johtua siitä, että kirjanpitoluokkien omavaraiskulutus on arvioitu todellista suuremmaksi. Kokonaistuloon on tällöin tullut mukaan sellaisiakin erä, jotka eivät edusta minkäänlaista ostovoimaa. Kysymyksen lähempi selvittely ei kuitenkaan ole mahdollista. Näin ollen on

vaikaa päätellä, missä määrin maanviljelijäväestön raha on ostovoimaltaan parempaa kuin muiden väestöpiirien. Varmana voidaan kuitenkin pitää, että mainitunlainen eroavuus, sikäli kuin sellaista esiintyy, on huomattavasti vähäisempää kuin esim. vielä 1930-luvulla.

Tulotasovertailujen rajoituksista huolimatta on komitea katsonut tarkoituksenmukaiseksi selvittää, millä tavalla maatalousväestön henkeä kohden laskettu kokonaistulo poikkeaa muun väestön henkeä kohden saamasta tulosta. Työpanoksessa esiintyvät

eroavuudet eivät näin ollen tule otetuiksi huomioon.

Seuraavassa esitetyt laskelmat, jotka perustuvat Tilastollisen päätoimiston suorittamiin kansantulolaskelmiin sekä eräisiin komitean toimesta tehtyihin, edellisessä luvussa esitettyihin selvityksiin maanviljelijäväestön metsä- ja sivuansiotuloista, koskevat vuosia 1954 ja 1956. Jälkimmäisen vuoden osalta ovat luvut ennakoarvioita.

Maanviljelijäväestön saama kokonaistulo koostuu seuraavan asetelman osoittamalla tavalla.

	Maanviljelijäväestön kokonaistulo			
	v. 1954		v. 1956 (ennakoarvio)	
	mrd. mk	%	mrd. mk	%
Maataloudesta ¹⁾	61.0	53.0	94	63
Kantorahat ²⁾	31.7	27.5	29	19
Työtulo hankintakaupoista ³⁾	3.7	3.2	14 ⁵⁾	9
Työtulo vieraan lukuun suoritetuista metsätöistä ³⁾	7.4	6.4		
Muut sivuansiotulot ⁴⁾	11.4	9.9	13 ⁵⁾	9
Yhteensä	115.2	100.0	150	100

Vaikka tulolaskelmaa v:n 1956 osalta on pidettävä varsin karkeana ennakoarviona, joka on jouduttu tekemään ennen v:n 1956 satoarvioiden valmistumista, osoittanee se kuitenkin tyydyttävästi viljelijäväestön tulossa ja sen koostumuksessa v:n 1954 jälkeen, lähinnä v:n 1956 aikana tapahtuneen

kehityssuunnan. Samalla kun kokonaistulo on kasvanut n. 30 %:lla, on maataloudesta saadun tulon osuus siitä tuntuvasti lisääntynyt.

Tehtäessä tulovertailuja viljelijäväestön ja muun väestön välillä on nettokansantulon loppusummasta vähennettävä seuraavat erät:

	v. 1954	v. 1956
1. Valtion osuus	20.4 mrd. mk	24 mrd. mk
(Valtion osingot ja ylijäämät liikeyrityksistä ja laskennalliset korot)		
2. Yhteisöjen verot	30.7 ”	36 ”
3. Yhteisöjen jakamattomat voitot	17.1 ”	21 ”
4. Vuokrat ja korkokulut ⁶⁾	19.1 ”	24 ”
Yhteensä	87.3 mrd. mk	105 mrd. mk

Kansantulon jakaantumista viljelijäväestön ja muun väestön osalle osoittaa seuraava laskelma:

- 1) Vähennetty Tilastollisen päätoimiston laskemasta luvusta peltopinta-alan mukaan 5 % alle 2 ha:n viljelmien osuutena.
- 2) Vähennetty Tilastollisen päätoimiston laskemasta yksityismetsänomistajien kantorahoja osoittavasta luvusta metsäpinta-alan mukaan 14 % harrastelijoiden ja alle 2 ha:n viljelmien osuutena.
- 3) Selvitetty komitean toimesta vrt. s. 132.
- 4) Selvitetty komitean toimesta verotusaineiston perusteella vrt. liite II.
- 5) Arvioitu ansiotasossa tapahtuneen kehityksen perusteella.
- 6) Vuokra- ja korkokulujen vähentäminen vertailunalaisesta tulosta on johtunut siitä, että niiden jakaminen viljelijäväestön ja muun väestön osalle ei ole ollut mahdollista.

	v. 1954	v. 1956
Nettokansantulo tuotantokustannushintaan ..	679.6 mrd. mk	855 mrd. mk
Vähennettävät erät	87.3 ”	105 ”
Vertailunalainen kansantulo	582.3 mrd. mk	750 mrd. mk
Viljelijäväestön tulo	115.2 mrd. mk	150 mrd. mk
Muun väestön tulo	467.1 mrd. mk	600 mrd. mk

V:n 1950 väestölaskennan mukaan viljelijäväestön määrä yli 2 ha:n viljelmillä oli 1 123 000 henkeä. Viljelijäväestön määrässä vv:n 1950—54 aikana tapahtuneesta kehityksestä ei ole käyttökelpoisia tilastoja. Koko väestön lisäksi on ko. aikana ollut 186 000 henkeä, josta kaupunkien ja kauppaloiden osalle on tullut 132 000 henkeä ja maalaiskuntien 54 000 henkeä. Viljelmien lukumäärässä lienee tuskin tapahtunut ko. aikana vähentymistä. Kirjanpitoluosten mukaan on maatalouden työnmenekki ha:a kohden laskettuna vähentynyt viljelijäperheen jäsenen osalta 10 %. Maan kokonaispeltoala on vastaavana aikana noussut 4.5 %:lla. Kirjanpitoluosten perheenjäsenen luku viljelmää kohden on ruokailupäivien mukaan pysynyt samana. Em. seikat huomioon ottaen ei ole riittäviä perusteita olettaa viljelijäväestön absoluuttisen määrän alentuneen v:n 1950 jälkeen. Seuraavassa henkeä kohden lasketussa tulovertailussa on viljelijäväestön määrä oletettu v. 1954 ja 1956 samaksi kuin v. 1950 eli 1 123 000 hengeksi, jolloin muun väestön määräksi on v. 1954 saatu 3 093 000 henkeä. V. 1956 on muun väestön määrä arvioitu 3 193 000 hengeksi eli 100 000 suuremmaksi kuin v. 1954. Viljelijäväestön osuus olisi edellisen mukaan ollut v. 1954 27 % ja v. 1956 26 % koko väestöstä.

Tulovertailu muodostuu edellä mainituin perustein seuraavaksi:

	Henkeä kohden laskettu kokonaistulo 1 000 mk	
	v. 1954	v. 1956 (ennakoarvio)
Viljelijäväestö	103	134
Muu väestö	151	188
Koko väestö	138	174
Viljelijäväestön tulo % muun väestön tulosta ..	68	71
Viljelijäväestön tulo % koko väestön tulosta ..	75	77

Laskelma osoittaa viljelijäväestön henkeä kohden lasketun tulon olleen v. 1954 68 % ja v. 1956 71 % muun väestön keskimääräisestä tulosta. Maatalouden rakennemuutokset, joita myöhemmin tarkemmin käsitellään, ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, ettei maataloudesta saatu tulo ole noussut samassa suhteessa kuin muun väestön, vaikka maataloustuotteiden tuottajahinnat ovat olleet v. 1954 15-kertaiset ja elokuussa 1956 19-kertaiset v:n 1938 hintoihin verrattuna. Vastaavasti ovat kotimarkkinatellisuuden tukkuhinnat nousseet v:een 1954 mennessä 15-kertaisiksi ja elokuuhun 1956 mennessä 16-kertaisiksi. Vientitaroiden hinnat ovat olleet v. 1954 17-kertaiset ja elokuussa 1956 18-kertaiset v:een 1938 verrattuna. Maanviljelijäväestön tulotason alhaisuuteen on vaikuttanut ilmeisesti myös se, että pienillä viljelmillä, joilla ei — niin kuin jäljempänä olevasta selvityksestä käy ilmi — ole ollut riittävästi työtilaisuuksia maatilatalouden piirissä, ei myöskään ole aina ollut perheen täystyöllisyyden edellyttämiä sivuansiomahdollisuuksia.

2. Maanviljelijäväestön velkaantuminen.

Maanviljelijäväestön velkaantumista on aikaisemmin tutkittu virallisen tilaston puitteissa vv:lta 1931 ¹⁾ ja 1945 ²⁾ sekä Pellervo-Seuran toimesta mm. v:lta 1932 ³⁾. Komitean toimesta on maanviljelijäin velkaantumista selvitetty kirjanpitoluilla tvv:lta 1934—38 ja 1951—53 (mietinnön I osa, liitteet

¹⁾ Maanviljelijäin velkaantuminen vuoden 1931 lopussa. Tilastollisia tiedonantoja, julkaissut Tilastollinen päätoimisto. N:o 34. Helsinki 1932.

²⁾ Gunnar Fougstedt: Maanviljelijäin velkaantuminen ja verotus vuonna 1945. Tilastollisia tiedonantoja, julkaissut Tilastollinen päätoimisto. N:o 37. Helsinki 1949.

³⁾ Willand, O. W.: Maataloutemme velkaantuminen. Pellervo-Seuran markkinatutkimuslaitoksen selvityksiä. Helsinki 1939.

VII—XII) sekä verotusaineiston perusteella v:lta 1954 (liite II). Kun viime mainittu aineisto on edustavuudellaan kirjanpitoaineistoa parempi, ja velkaantumista koskevat kysymykset ovat siinä huomattavasti yksityiskohtaisemmin käsiteltyjä, kiinnitetään seuraavassa päähuomio näihin tuloksiin.

Verotusaineiston mukaan oli maanviljelijäväestön velkojen kokonaismäärä v. 1954 yhteensä 49.8 mrd. mk eli 199 000 mk tilaa kohden. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Suomen Pankin tekemien selvitysten mukaan oli luottolaitosten maataloudelle antama luotto vuoden 1954 lopulla 39.7 mrd. mk.

Velkaantumisessa on eri viljelmäsuuruusluokkien ja maan eri osien välillä havaittavissa huomattavia vaihteluita, kuten seuraavat tilaa kohden lasketut tulokset osoittavat:

Viljelmäsuuruusluokka	Maanviljelijäväestön velat v. 1954	
	Velat 1 000 mk/tila	Velat % verotusarvojen mukaisista varoista
I (2—10 ha)	121	9.4
II (10—25 ha)	253	8.7
III (25—50 ha)	698	10.6
IV (yli 50 ha)	2 926	18.3

Tutkimusalue	Velat 1 000 mk/tila	Velat % verotusarvojen mukaisista varoista
Etelä-Suomi	303	11.1
Sisä-Suomi	155	7.7
Etelä-Pohjanmaa . .	162	10.0
Pohjois-Pohjanmaa .	140	10.7
Koillis-Suomi	62	6.0
Koko maa	199	9.7

Velkarasitus on ollut suhteellisesti pienin 10—25 ha:n viljelmillä ja huomattavasti muita suurempi yli 50 ha:n viljelmillä. Keroavuuksien havainnollistamiseksi mainittakoon vielä, että velkojen määrä peltoha:aa kohden laskettuna on I:ssä suuruusluokassa ollut n. 24 000 mk, II:ssä 17 000 mk, III:ssä 22 000 mk ja IV:ssä suuruusluokassa 38 000 mk.

Etelä-Suomen alueella on velkojen määrä ollut tilaa kohden laskettuna tuntuvasti suurempi kuin muilla alueilla. Samoin on velkaantumisprosentti ollut tällä alueella korkein. Sisä-Suomen ja erityisesti Koillis-Suomen alueilla on velkaantuminen ollut muilla alueilla todettua vähäisempää. Tähän on ilmeisesti ollut vaikuttamassa alueiden suu-

remmat metsäalat, jotka kantorahatulojen lisäksi ovat taanneet viljelijäväestölle myös enemmän työtilaisuuksia.

V. 1954 olivat viljelijäväestön velat keskimäärin 9.7 % verotusarvojen mukaisesta omaisuudesta. Aikaisempien tutkimusten mukaan olivat vastaavat prosenttiluvut v:lta 1938 14 % ja v:lta 1945 5.2 %. Velkaantumisaste oli kuitenkin v. 1945 poikkeuksellisen alhainen. Sotaa edeltäneen ajan velkaisuus oli vähentynyt rahan arvon alenemisen seurauksena. Kun sodan aikana rahan tarve oli normaalia pienempää paitsi ankaran tarvikkeiden myös sen vuoksi, että tilankaupat olivat silloin harvinaisia, ei uutta velkaa sanottavammin syntynyt. Vv:n 1945—54 aikana tapahtunut rahanarvon aleneminen (tukkuhintaindeksi v. 1945 438 ja v. 1954 1724) on hidastanut myös velkaantumisprosentin nousua aivan oleellisesti, mistä johtuen velkaantumisaste on v. 1954 jäänyt v:n 1938 tasoa alemmaksi.

Arvosteltaessa maanviljelijäväestön velkaantumista velkaantumisprosentin perusteella on muistettava, että maatalouden sitomat pääomat suhteessa tuottoon ovat yleensä suuremmat kuin muilla elinkeinoelämän aloilla. Velkaisuusprosentti ei siten ole käyttökelpoinen mittapuu verrattaessa velkaantumista eri elinkeinoaloilla.

Maanviljelijäväestön velkaantumisen viime aikaista kehitystä osoittaa omalta osaltaan seuraava Suomen Pankin tekemä selvitys luottolaitosten maataloudelle antaman luoton kehityksestä.

	Luottolaitosten maataloudelle antama luotto	
	mrđ. mk	% koko luottovolyymistä
31.12.1948	10.2	9.5
31.12.1949	13.5	9.6
31.12.1950	18.5	10.8
31.12.1951	23.3	10.5
31.12.1952	31.5	11.0
31.12.1953 ¹⁾	31.1	9.6
31.12.1954 ¹⁾	39.7	10.2

Vv:n 1949—54 aikana luottolaitosten maataloudelle antama luotto on noussut n. 4-kertaiseksi samalla kun sen osuus koko luottovolyymistä on kasvanut. Tosiasiallisesti nousu

¹⁾ Meijerit ja teurastamot siirretty maataloudesta teollisuuteen.

on tilastolukujen osoittamaa suurempi, mikä johtuu siitä, että vv. 1948—52 meijereiden ja teurastamoiden luotto on luettu maatalouden luotoksi, mutta vv. 1953 ja 1954 teollisuudelle kuuluvaksi. Suomen Pankin arvion mukaan tämä siirto saattoi merkitä n. 8 mrd. mk:n poistoa maatalouden luottovolyymistä v. 1953. Tämän perusteella voidaan päätellä maatalouden luottovolyymien kasvaneen vv:n 1953 ja 1954 aikana yhteensä n. 16 mrd. mk:lla eli 65—70 %:lla. Luottovolyymien kokonaismäärä on vastaavana aikana noussut 36 %.

Maanviljelijäväestön velkaantumista selvittävät tutkimukset samoin kuin luottolaitosten luoton antoa koskevat tilastot osoittavat maanviljelijäväestön velkaantumisen lisääntyneen tuntuvasti sodan jälkeen. Viime mainittujen tilastojen perusteella voidaan todeta velkojen määrän kasvaneen erityisen voimakkaasti vv. 1953 ja 1954.

Maanviljelijäväestön velkaantumista koskevien tutkimusten yhteydessä olisi myös selvitettävä, millä tavalla viljelijäväestön pankkitalletukset ovat vastaavana aikana kehittyneet. Kun talletukset eivät v. 1954 ole olleet verotuksen kohteena, ei mainittua selvitystä verotusaineiston perusteella ole voitu tehdä. Talletusten kehitystä on pyritty tutkimaan mm. osuus-kassojen ja säästöpankkien säästötilien talletusmäärissä tapahtuneen kehityksen perusteella, jolloin on kuitenkin todettu, etteivät mainitut tilastot ole olleet käyttökelpoisia tähän tarkoitukseen.

3. Työtilaisuuksien riittävyys maataloudessa.

Viimeisten vuosikymmenien aikana ja aivan erityisesti sodan jälkeisenä kautena on tapahtunut voimakas maatalousväestön ja maatalouden sisäinen rakennemuutos. Maataloudessa on yhä enenevässä määrässä siirrytty vaihdantatalouteen, jossa tuotteet myy-

dään mahdollisimman varhaisessa jalostusvaiheessa ja tarvikkeet ostetaan kaupan välityksellä. Tämän suuntainen kehitys jo sinänsä on vähentänyt maatalousväestön työtilaisuuksia, koska suuri osa aikaisemmin maatilatalouden piirissä suoritetuista töistä on siirtynyt sen ulkopuolelle. Samanaikaisesti on maatalous, erityisesti peltoviljely voimakkaasti koneellistunut. Tällaiseen kehitykseen on johtanut paitsi pyrkimys töiden jouduttamiseen ja entistä parhempaan suorittamiseen myös se, että on tahdottu helpottaa raskaiden ja usein muullakin tavalla hankalien töiden suorittamista. Tämä on ollut välttämätöntä, joskaan ei ilmeisesti aina taloudellista, niin viljelijäperheen jäsenten maatalouden piirissä pysymisen kuin palkatun työvoiman saanninkin kannalta. Koneellistuminen on niinkään vähentänyt maatalouden ihmistyönmenekkiä. Koneiden valmistamiseen, korjaamiseen ja huoltoon tarvittava työnmenekki on sen sijaan kasvanut. Eräissä tapauksissa koneen käytön ollessa vähäistä, saattaa sillä saavutettu työnmenekin vähennys jäädä koneen valmistukseen ja huoltoon käytettyä työnmenekkiä pienemmäksi.

Maataloudessa tapahtuneen kehityksen seurauksena voidaan maataloustuotanto hoitaa nykyään huomattavasti pienemmällä työntekijämäärällä kuin aikaisemmin, joten viljelijäperhe tarvitsee ollakseen täystyöllinen varsinaisessa maatilataloudessa huomattavasti suuremman viljelmäkoon kuin aikaisemmin. Koneellistaminen korkeine kustannuksineen vain heikentää viljelijän taloudellista asemaa, jos se aiheuttaa vajaatyöllisyyttä perheen piirissä.

Tilakoossa tapahtunut kehitys on kuitenkin käynyt täysin päinvastaiseen suuntaan kuin mitä maatalouden vähenevä työnmenekki olisi edellyttänyt. Vv:n 1929—30, 1941 ja 1950 välisinä aikoina tapahtunutta kehitystä osoittavat seuraavat yleisten maatalouslaskentojen tulokset.

Erikokoisten viljelmien luku vv. 1929—30, 1941 ja 1950.
(vv:n 1929—30, 1941 ja 1950 maatalouslaskennat)

Viljelmäkoko peltoha	v. 1929—30		v. 1941		v. 1950	
	kpl.	%	kpl.	%	kpl.	%
2— 3	32 279	15.4	28 371	13.7	39 476	15.1
3— 5	46 513	22.3	43 219	20.8	59 924	22.9
5— 10	62 584	29.8	63 964	30.9	88 434	33.8
10— 15	28 947	13.9	31 798	15.3	38 813	14.8
15— 20	22 810	10.9	24 510	11.8	15 463	5.9
20— 25					8 202	3.1
25— 30	12 240	5.9	12 285	5.9	4 462	1.7
30— 50					5 469	2.1
50—100	2 865	1.4	2 503	1.2	1 284	0.5
100—	832	0.4	731	0.4	223	0.1
Yhteensä	209 070	100.0	207 381	100.0	261 750	100.0
Viljelmien keskim.						
peltoala ha	10.39		10.64		8.82	
metsäläala ha	47		..		38	
kasv. metsäala ha	43		..		35	

Vv:n 1929—30 luvut koskevat maan silloista aluetta. V:n 1941 luvut osoittavat viljelmien lukua v:n 1950 alueella. V. 1929—30 oli viljelmien keskikoko 10.39 ha ja alle 10 ha:n viljelmien osuus 67.5 %. Ilman Viipurin lääninä olivat vastaavat luvut 10.98 ha ja 65.6 %. V. 1941 oli viljelmien keskikoko 10.64 ha ja alle 10 ha:n viljelmien osuus 65.4 %. 1930-luvulla ei viljelmäkoossa edellisen mukaan voida todeta tapahtuneen sanottavaa pientymistä. Tähän on oleellisesti vaikuttanut maan kokonaispeltopinta-alan lisääntyminen samanaikaisesti n. 17 %:lla. V. 1950 on keskimääräinen viljelmäkoko, 8.82 ha, ollut tuntuvasti pienempi kuin

vv. 1929—30 ja 1941. Alle 10 ha:n viljelmiä on ollut n. 52 000 enemmän kuin v. 1941 ja n. 46 500 enemmän kuin v. 1929—30. Alle 10 ha:n viljelmien osuus on noussut 71.8 %:iin. Viljelmien keskimääräinen peltoala on v. 1950 ollut n. 15 % ja kasvullisen metsämaan ala n. 19 % pienempi kuin v. 1929—30.

Viljelmien lukumäärän lisääntyminen on johtanut myös tilalla vakinaisesti työskennelleiden perheenjäsenten lukumäärän kasvuun ja palkatun työvoiman supistumiseen. Seuraava asetelma osoittaa vv:n 1941 ja 1950 mukaiset luvut viljelmillä vakinaisesti työskennelleistä perheenjäsenistä ja palkkaväestä.

*Vakinaisesti työskennelleiden henkilöiden luku yli 2 ha:n viljelmillä
vv. 1941 ja 1950.*

Viljelmäkoko peltoha	v. 1941		v. 1950	
	Isäntäväki	Palkkaväki	Isäntäväki	Palkkaväki
2— 3	52 925	1 130	103 338	1 333
3— 5	98 873	2 637	172 056	3 779
5— 10	187 202	9 489	274 902	9 863
10— 15	111 275	10 424	134 772	8 906
15— 20	93 848	18 391	54 457	8 187
20— 25			29 554	8 308
25— 30	47 734	24 146	15 974	6 631
30— 50			18 947	14 304
50—100	8 327	13 601	3 473	8 820
100—	1 871	13 001	310	5 310
Yhteensä	602 055	92 819		
Lapin l.	20 265	1 057		
Koko maa	622 320	93 876	807 783	75 441

Viljelijäperheen jäsenten osalta v:n 1941 tilastotiedot eivät ole täysin verrattavissa v:n 1950 lukuihin, koska edellisessä tapauksessa viljelmän haltija ja hänen vaimonsa ei aina ole pidetty vakinaisena työntekijänä. Eroavuutta esiintyy lähinnä pienimmissä suuruusluokissa, mutta tarkkaa arviota sen suuruudesta on vaikea esittää. Vertailun vuoksi mainittakoon, että v:n 1941 tilasto osoittaa 2 ha suuremmilla viljelmillä asuneen 673 145 yli 17 vuoden ikäistä viljelijäperheeseen kuuluvaa henkilöä, mutta tämän luku, kuten tilastojulkaisusta ilmenee, on liian pieni, koska n. 10 % miesten kokonaisluvusta (siis n. 36 000) oli tilaston keräysaikana sotapalveluksessa olleina virhemerkinnän takia jäänyt pois tästä summasta ja lisäksi oli n. 69 000 Karjalasta muuttaneesta jokin osa tähän lukuun luettava. Toisaalta on luvussa kuitenkin myös vanhuuden tai muun syyn takia työhön kykenemättömiä, mutta näin lienee ainakin pieneltä osalta myös v:n 1950 luvuissa. Mainittu viljelmillä asuneita koskeva luku lienee siten suunnilleen verrattavissa v. 1950 vakinaisesti työskennelleiden viljelijäperheen jäsenten lukuun, ollen ehkä kuitenkin mieluummin liian pieni kuin suuri arvio.

Edellisen perusteella voitaneen arvioida viljelijäperheisiin kuuluvien työntekijöiden luvun lisääntyneen enintään n. 135 000:lla, palkatun työvoiman vähentyessä n. 18 500:lla.

Vakainainen työvoima kokonaisuudessaan olisi siis kasvanut enintään 117 000:lla eli n. 17 %. Peltoala on vv:n 1941 ja 1950 välisenä aikana lisääntynyt 6.5 %¹⁾

Tapahtuneeseen kehitykseen on johtanut osittain sodanjälkeinen laaja asutustoiminta. Luovutetulta alueelta siirtyneen maanviljelijäväestön asuttamisen osalta se on ollut sotaa seurannut välttämättömyys. Perinnönjaoissa tapahtuneet viljelmien pirstomiset ovat myös vaikuttaneet huomattavasti viljelmien pienenemiseen. Viljelmäkoon kehityksellä päinvastaiseen suuntaan, kuin mitä maatalouden teknillinen kehittyminen olisi

vaatinut, on täytynyt olla varsin oleellisesti negatiivinen vaikutus maatalouden kannattavuusedellytyksiin, käytettävissä olevan työvoiman tarkoituksenmukaiseen käyttöön ja maanviljelijäväestön taloudelliseen asemaan.

Komitea on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen vajaatyöllisyyteen, mikä ilmeisesti niillä tiloilla ja seuduilla, joissa sivuansioita ei ole saatavissa, on varsin yleistä pienviljelijäväestön keskuudessa. Komitean toimesta tehty selvitys työntekijöiden määrästä valtion järjestämissä työttömyystöissä maalaiskunnissa vv. 1950—54 (liite V) osoittaa mm., että työttömyysaste on selvityksen kohteina olleissa „asutuskunnissa” liikkunut kaikkina ko. vuosina korkeammalla tasolla kuin keskimäärin maan kaikissa maalaiskunnissa. Valtion suorittamat palkkamenot kuntaa kohden ovat „asutuskunnissa” nousseet noin kaksinkertaisiksi koko maan keskimäärään verrattuna siittäkin huolimatta, että tarkastelun alaiset vuodet ovat olleet valtion lainoittamaa asutustilojen rakennusvaihetta, jolloin työtöiläisyyttä omalla viljelmällä on ollut tavallista enemmän.

Maataloudessa esiintyvän piilevän työttömyyden toteamiseen eivät käytettävissä olevat tilastot maatalouden työnmenekistä ole käyttökelpoisia. Niihin saattaa näet sisältyä juuri vajaatyöllisinä kausina suoritettua heikompeita ja vähemmän tarpeellista ja tarkoituksenmukaista täytetyötä, josta olisi voitu parempien työtöiläisyyksien ollessa tarjolla ainakin osittain luopua.

Komiteassa on pyritty käsitteellisesti selvittämään, minkälainen viljelmäkoko perheviljelmänä hoidettuna ilman vakinaista palkkatyövoimaa takaisi perheelle täystyöllisyyden varsinaisen maatalouden piirissä. Tällainen tarkastelu jää varsin summittaiseksi, koska olosuhteiden erilaisuutta maan eri osissa ei voida ottaa riittävästi huomioon. Vakinaisen työvoiman määrä eri kokoisilla viljelmillä v. 1950 selviää seuraavasta asetelmasta.

1) Maatalousväestön luku ei kuitenkaan ole tällä tavoin lisääntynyt, sillä laskentavuonna 1940—41 oli nykyisellä valtakunnan alueella runsaasti sellaista luovutetulta alueelta siirtynyttä viljelijäväestöä, joka ei ollut vielä vakinaisesti maataloustyöhön sijoittunutta, mutta tuli myöhemmin asutustoimenpiteiden yhteydessä sijoitetuksi. Maatalousväestön luvun todellisesta muutoksesta tällä jaksolla on vaikea saada oikeaa käsitystä, koska vv:n 1940 ja 1950 väestönlaskentojen perusteet olivat suuressa määrin erilaiset.

Viljelmällä vakinaisesti työskennelleiden luku v:n 1950 maatalouslaskennan mukaan.

Viljelmä- koko peltoha	Vakin. työsk. henkilöiden luku/viljeljä		Vakin. vilj. työskenn. muunn. työntekijöitä ¹⁾		Työnmenekistä sivuausioitotöitä viljelmän ulko- puolella %
	Viljelijä- perh.jäseniä	Palkka- väkeä	100 peltoha kohden	Palkkaväien osuus %	
2— 3	2.62	0.03	89.3	1.3	23.2
3— 5	2.82	0.06	61.4	2.1	16.1
5— 10	3.11	0.11	36.6	3.5	8.9
10— 15	3.47	0.23	24.6	6.2	4.7
15— 20	3.52	0.53	19.3	13.1	2.8
20— 25	3.60	1.01	16.9	21.9	2.2
25— 30	3.58	1.49	15.3	29.3	1.6
30— 50	3.46	2.62	13.7	43.0	1.1
50—100	2.70	6.86	12.7	71.7	1.1
100—	1.39	23.81	14.0	94.5	3.9
Keskim.	3.09	0.29	31.0	8.5	9.6

Alle 10 ha:n viljelmät eivät ole sanottavasti käyttäneet vakinaisesti palkattua työvoimaa. Palkatun työvoiman osuus on ollut suhteellisen vähäistä vielä 10—15 ha:n viljelmillään. Kun maatalouden työnmenekki on v:n 1950 jälkeen juuri palkatun työvoiman osalta tuntuvasti alentunut (kirjanpitolosten mukaan v:een 1954—55 mennessä n. 40 %), voitaneen päätellä maatalouden teknilliseen kehitystasoon soveltuvan perhevilmän hoidettavan viljelmäkoon olevan keskimäärin 15—25 peltoha:a.

Täystyölliseksi katsottava perhevilmän kokoon vaikuttaa luonnollisesti myös metsälön suuruus. On myös ilmeistä, että metsätalouden tarjoamia työtilaisuuksia voidaan nykyisestään laajentaa. Hankintakauppoja lisäämällä ja metsänhoidollisia toimenpiteitä tehostamalla voidaan maatilatalouden piiriin luoda uusia työtilaisuuksia ja tasoittaa sen kausiluontoista työnmenekkiä. Mainittakoon, että esim. tv. 1952—53 Etelä-Suomen 10—25 ha:n kirjanpitoliloilla puolivuotiskauden touko-lokakuun työnmenekki oli 33 % marras-huhtikuun työnmenekkiä korkeampi. On kuitenkin huomattava, että samalla kun hankintakauppojen yleistymisen lisää viljelijäväestön työtilaisuuksia, se vastaavasti heikentää muun maaseutuväestön työllisyyttä ja edistää maaseutuväestön siirtymistä asutuskeskuksiin. Kun metsätalouden kokonais-työnmenekki, pystykauppojen yhteydessä suoritettua hakkuu- ja ajotyöt huomioon ottaen, on suhteellisen pieni eli keskimäärin

2—3 työpäivää metsäha:a kohden vuodessa ja työnmenekki hakkuu- ja ajotöissä myös koneellistamisen ansiosta on jatkuvasti vähenevässä, jäävät työtilaisuuksien lisäämismahdollisuudet lähinnä metsänhoitotöiden puolelle. Mainittakoon, että prof. N. A. Osaran esittämien laskelmien mukaan olisi koko valtakunnan metsänhoitotöiden vähimmäistavoitteen oltava n. 2.4 milj. miestyöpäivää vuodessa eli 6.1 % metsätalouden kokonais-työnmenekistä. V:n 1950 työntekijöiden luvun mukaan metsänhoitotöiden määrä on ollut vain 0.4 milj. miestyöpäivää eli 1.0 % metsätalouden koko työntekijöistä.

Viljelmien keskikoko on jo edellä todettu huomattavasti pienemmäksi kuin mitä täystyöllinen perhevilmä edellyttäisi. Maan eri osien välisiä olosuhteita verrattaessa voidaan todeta Etelä-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan edustavan peltoalaltaan suurinta, mutta metsäalaltaan pienintä viljelmäkokoja. Sisä-Suomen ja Pohjois-Suomen suuremmilla metsälaloilla on siten eri alueiden viljelijäväestön työtilaisuuksien välisiä eroavuuksia tasaava vaikutus. Seuraavasta asetelmasta käy ilmi maatalousmaan ja metsälöiden keskikoko sekä viljelmällä vakinaisesti työskennelleiden perheenjäsenten lukumäärä eri alueilla. Alueet eivät vastaa tarkalleen kirjanpitolilojen aluejakoa, vaan kukin maatalousseura on luettu kokonaisuudessaan siihen alueeseen, mihin se kannattavuustutkimuksen aluejaossa suurimmalta osalta kuuluu. Huomattavin epätarkkuus tästä aiheutuu Pohjois-Pohjanmaan ja Koillis-Suomen aluejaon välillä. Asetelmassa on esitetty myös viljelmien muunnettu kokonaispinta-ala. Täl-

¹⁾ Naistyöntekijä vastaa 2/3 ja alaikäinen 1/3 miestyöntekijää.

löin on pyritty muuntamaan niityn, laitumen ja metsän alat työllisyysnäkökohtia silmällä pitäen pellon arvoiseksi, jolloin niityn ja laitumen osalta on käytetty kerrointa 0.4

ja metsän osalta 0.075. Muuntoluvut ovat karkeita arvioita, joissa ei ole voitu ottaa esim. olosuhteiden alueellisia eroavuuksia huomioon.

Alue	Viljelmien keskikoko ha				Viljelmällä vak. työsk. perheen- jäseniä	Muunn. ala vak. työsk. perheen- jäseniä kohden ha
	Peltoa	Niittyä ja lai- dunta	Metsää	Muunnettu kokonaisala		
Etelä-Suomi	10.64	0.55	31.02	13.2	2.94	4.5
Sisä-Suomi	6.69	0.91	47.69	10.6	3.27	3.2
Et.-Pohjanmaa	9.33	0.32	23.80	11.2	2.88	3.9
Pohj.-Pohjanmaa	7.91	1.85	44.32	12.0	3.24	3.7
Koillis-Suomi	4.98	3.78	81.76	12.7	3.61	3.5
Koko maa	8.82	0.93	38.36	12.0	3.09	3.9

Asetelma osoittaa viljelmien keskikoon jääneen kaikilla alueilla pienemmäksi kuin mitä perhevilmänä voitaisiin viljellä.

Maatalouden piirissä olevaa piilevää työtömyyttä on kuitenkin vaikea millään optimiviljelmäkoko perustavilla vertailuilla selvittää. Työnmenekki ja tehokkaankin työn tuottavuus vaihtelee eri olosuhteissa paitsi viljelmäkoosta monista muistakin syistä, joista voidaan mainita mm. luonnonolot kuten maaperä, pinnanmuodostus, ilmasto yms. tekijät, tilusten keskietäisyys, tuotannon voimaperäisyys, koneellistamis- ym. rationalisointimahdollisuudet jne. Tärkeintä ei lienekään numerollisten tulosten esittäminen, vaan huomion kiinnittäminen tähän maataloudessa varsin vaikeana esiintyvään rakennevirheeseen.

Viljelmäkoon pienentymisen haitalliset vaikutukset maanviljelijäväestön työllisyystilanteeseen ja taloudelliseen asemaan ovat vakavaa laatua, etenkin kun niiden poistaminen ei voi tulla minään lyhyen ajan tavoitteena kysymykseen. On kuitenkin muistettava, että 1940-luvulla tapahtunut kehitys on suurelta osalta ollut sodan seurauksista johtunutta, joskin sitä on edistänyt vielä muutenkin laajentunut asutustoiminta. Pääomien puute ja työtilaisuuksien riittämättömyys muilla aloilla ovat myös aiheuttaneet viljelmien jakamista useammalle perilliselle.

Viljelmien liian pientä kokoa ei voida pitää yksinomaan maataloutta, vaan koko yhteiskuntaa koskevana ongelmana, joka kuuluu yleisen talouspolitiikan piiriin. Vaikka komitean tehtäviin ei suoranaisesti kuulu tämän luontoisten kysymysten käsit-

tely, voitaneen tässä yhteydessä lyhyesti viitata eräisiin työllisyystilanteen vastaiseen kehitykseen vaikuttaviin tekijöihin.

Maatalouden luontoiset edellytykset ja kansainvälisen markkinatilanteen huomioon ottaen on todettava, ettei maataloustuotannon laajentamiseen omavaraisuusastetta suuremmaksi ole tyydyttäviä mahdollisuuksia. Maatalousväestön työllisyyttä ja taloudellista asemaa ei voida näin ollen ratkaisevasti parantaa tuotannon kokonaisvolyymiä lisäämällä. Pienviljelijäväestön työllisyyden parantamiseksi olisi saatava uusia työtilaisuuksia maatilatalouden ulkopuolelta. Pienteollisuuden sijoittamisyhtykset maaseudulle ovat eräissä tapauksissa jo tuottaneetkin hyviä tuloksia, joskin kokonaisratkaisua ei löydetä tältä pohjalta. Mikäli viljelmien jatkuva pieneminen voidaan estää ja samalla luoda tyydyttäviä ja jatkuvia työtilaisuuksia muilla aloilla, johtanee se vähitellen viljelmäkoon suurenemiseen ja maatalouden tuotantoedellytysten paranemiseen.

4. Yhteenveto.

Yhteenvetona komitean suorittamista maatalousväestön taloudellista asemaa ja siinä todettavissa olevaa kehitys-suuntaa koskevista selvityksistä esitetään seuraavaa.

Maanviljelijäväestö, johon laskelmia tehtäessä on luettu kuuluvaksi kaikki vähintään 2 peltoha:n viljelmien haltijaperheet, saa toimentulonsa paitsi varsinaisesta maataloudesta myös metsätalouden tuotosta ja metsätalouden ja sivuansiotöiden alaan kuuluvien töiden ja tehtävien suorittamisesta.

Maanviljelijäväestön saama kokonaistulo on v:n 1954 kansantulolaskelmien pohjalla tehdyn selvityksen mukaan ollut yhteensä n. 115 mrd. mk, josta 53 % on ollut maataloudesta saatua tuloa, 27 % kantorahatuloa, 10 % metsätaloudesta saatua työtuloa sekä 10 % muuta sivuansiotuloa. V. 1956 koskevan ennakoarvion mukaan on päädytty 150 mrd. mk:n kokonaistuloon, joka on n. 30 % v:n 1954 tuloa korkeampi. Eri tulolähteistä saatujen tulojen väliset suhteet ovat myös lähinnä v:n 1956 aikana tapahtuneesta hintakehityksestä johtuen huomattavasti muuttuneet. Maataloudesta saadun tulon osuus on noussut 63 %:iin, kantorahatulojen osuus alentunut 19 %:iin, metsästä saadun työtulon ja muiden sivuansioiden osuuden jäädessä kummankin osalta 9 %:iin.

Em. laskelmien perusteella tulee viljelmää kohden lasketuksi kokonaistuloksi v. 1954 n. 440 000 mk ja v:n 1956 ennakoarvion mukaan n. 570 000 mk. Vastaavanlaisessa laskelmassa vv:ita 1951—53 päädyttiin n. 420 000 mk:n tuloon. Mainitun tulon saavuttamiseksi on viljelmillä vakinaisesti työkennelleitä perheenjäseniä ollut v:n 1950 maatalouslaskennan mukaan keskimäärin 3.1 henkeä viljelmää kohden. Samalta ajankohdalta olevat kirjanpitoloket osoittavat n. 570 000 mk:n keskimääräistä tuloa. Tämä tulos edustaa kuitenkin keskitasoa paremmin hoidettuja yli 5 ha:n viljelmiä. Verotusaineistoon perustuvan tutkimuksen mukaan oli viljelijäväestön veronalainen tulo v. 1954 337 000 mk viljelmää kohden eli 23 % kansantulolaskelman mukaista tuloa alempi. Tästä oli viljelijän tuloa 275 000 mk ja muiden perheenjäsenten tuloa 62 000 mk. Viljelijän tulot jakaantuivat eri tuloluokkiin siten, että alle 200 000 mk:n veronalainen vuositulo oli 37.7 %:lla kaikista viljelijöistä, 200 000—300 000 mk:n tuloluokkaan kuului 34.5 %, 300 000—500 000 mk:n tuloluokkaan 19.3 % ja yli 500 000 mk:n veronalainen tulo oli 8.5 %:lla viljelijöistä. Vastaavaa jakautumaa koko viljelijäperheen tulosta ei ole tehty. Kun otetaan huomioon, että muiden perheenjäsenten tulo osuus on ollut pienemmissä viljelmäkoryhmissä merkittävämpi kuin suuremmissa, näyttää todennäköiseltä, että keskiarvon yläpuolelle jäävien tuloluokkien osuus muodostuisi jossain määrin pienemmäksi kuin yksinomaan viljelijän tulojen perusteella tehty jakautuma osoittaa.

Kokonaistulon määrässä ja koostumuksessa on todettavissa eroavuuksia paitsi viljelmäsuuruusluokkien myös eri alueiden välillä. Verotusaineistoon perustuvan tutkimuksen mukaan on veronalainen tulo ollut v. 1954 Etelä-Suomen alueella korkein eli 22 % koko aineiston osoittamaa keskimääräistä tuloa suurempi. Sekä Etelä- että Pohjois-Pohjanmaalla on veronalainen tulo jäänyt suunnilleen saman verran keskitasoa alemmaksi. Kirjanpitoliloilla ovat eri alueiden välillä olevat eroavuudet tvv. 1951—53 jääneet edellä mainittuja pienemmiksi.

Maataloudesta saadulla tulolla on ollut huomattavin osuus Etelä-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan alueilla. Kantorahatulot ovat olleet suhteellisesti suurimmat Sisä-Suomen alueilla. Sivuanstiotuloja, vieraan lukuun suoritettuja metsätyöt mukaanluettuna, on ollut eniten Koillis-Suomen alueella. Verotusaineistoon perustuvan tutkimuksen mukaan oli viljelmää kohden lasketujen sivuansioiden määrä Koillis-Suomen alueella v. 1954 n. 140 000 mk eli 48 % koko veronalaisesta tulosta. Millään muulla alueella ei sivuansioiden määrä noussut markkamääräisesti edes puoleen Koillis-Suomen sivuansiotuloista. Suhteellisesti vähäisimmiksi eli 13 %:ksi ne jäivät Etelä-Suomen alueella.

Kansantulolaskelmien perusteella suoritettavat vertailut osoittavat henkeä kohden lasketun tulon olleen maanviljelijäväestöllä v. 1954 keskimäärin 103 000 mk eli 68 % muun väestön ja 75 % koko väestön keskimääräisestä henkeä kohden lasketusta tulosta. Ennakoarvion mukaan tulisivat vastaavat luvut olemaan v. 1956 134 000 mk sekä 71 % ja 77 %.

Maanviljelijäväestön taloudellisessa asemassa tapahtuneen kehityksen toteamiseksi sotaa edeltäneeseen aikaan verrattuna on jouduttu ensi sijassa käyttämään kirjanpitoloket. Tämän lisäksi on selvitetty mm. kantorahatulojen kehitystä. Sen sijaan viljelijän saamien metsätyöansioiden ja sivuansiotulojen kehityksen selvittäminen ei ole ollut mahdollista muuta kuin kirjanpitoloket osalta.

Mietinnön I:ssä osassa on todettu maatalouden kannattavuusedellytysten olleen tvv. 1951—53 huomattavasti heikkomat kuin tvv. 1934—38. Tässä yhteydessä tehdyt selvitykset ovat osoittaneet maataloustuotteiden tuottajahintojen nousseen ko. ajanjaksojen

välillä keskimäärin 16-kertaisiksi, tarvikkeiden 13-kertaisiksi ja maatalouspalkkojen 30-kertaisiksi. Maatalouden kustannustason keskimääräinen nousu tarvikkeiden ja palkkatun työvoiman osalta on ollut 16-kertainen edellyttäen tarvikkeiden painon 2/3:ksi ja palkkatyön 1/3:ksi kustannusindeksissä. Kirjanpitoloket mukaan on ha:a kohden laskettu maataloustulo noussut keskimäärin 16-kertaiseksi ja viljelmää kohden laskettu 14.5-kertaiseksi. Kun ha:a kohden laskettu maataloustulo on noussut vain hintasuhteiden edellyttämällä määrällä, näyttää ilmeiseltä, että maatalouden rationalisointihyöty on mm. viljelmäkoon pientymisen vuoksi menetetty. Viljelmää kohden laskettu tulos on noussut vielä hintatason edellyttämääkin vähemmän, mikä onkin luonnollista, koska se edustaa vertailuajankohtaa pienemältä pinta-alalta saatua tuloa.

Kantohintatason metsäntutkimuslaitoksen tekemien selvitysten mukaan ollut hakkuuvuosiina 1951—53 järeän havupuun osalta 21-kertainen, kuusipaperipuun 20-kertainen, mäntypinotavaran 31-kertainen ja polttopuun 28-kertainen hakkuuvuosiin 1934—38 verrattuna. Kun ensin mainittuun kauteen kuuluu ns. Korean suhdanne poikkeuksellisen korkeine hintoineen, on ko. kolmivuotiskauden hintatason ollut huomattavasti korkeampi kuin esim. hakkuukautena 1954—55, jolloin järeän havupuun hinta oli 20-kertainen, kuusipaperipuun 16-kertainen, mäntypinotavaran 23-kertainen ja polttopuun 12-kertainen hakkuuvuosiin 1934—38 verrattuna. Hakkuuvuonna 1955—56 on hintatason ollut edelleen polttopuuta lukuun ottamatta laskusuunnassa. Mäntypinotavaran hinnat nousuun on vaikuttanut myös se, että sen käyttö on huomattavasti lisääntynyt 1930-lukuun verrattuna. Lisäksi on huomattava, että ko. vertailuvuodet ovat mäntypaperipuun osalta varsin epävarmat. Valtionrautateiden Polttoainetoimiston (VAPO) hintatilastoissa ovat polttopuun hinnat olleet selvästi, esim. vv. 1951—53 keskimäärin n. 40 %, metsäntutkimuslaitoksen laskemia polttopuun hintoja alemmat. Osittain tähän eroavuuteen lienee ollut vaikuttamassa se, etteivät VAPOn ostot koske yleensä kulutuskeskusten lähiympäristöjä, joissa hintatason korkein. Myös eräät sahapuun ja kuusipaperipuun kantohintatason kehitystä koskevat tilastot osoittavat viimeksi kuluneilta

vuosilta metsäntutkimuslaitoksen lukusarjoja alempaa hintatasoa.

Kantorahatuloja koskevat laskelmat osoittavat viljelijäväestön saaman kantorahatulon olleen vv. 1951—53 markkinapuun osalta n. 16-kertainen sekä koko kantoraha-arvon osalta 18-kertainen hakkuuvuosiin 1934—38 verrattuna. Koko kantoraha-arvon nousuun markkinapuusta saatua kantorahatuloa voimakkaammin on vaikuttanut kotitarvepuun kantoraha-arvon nousu arvioiminen 23-kertaiseksi. Kantorahatulojen nousu on jäänyt selvästi metsäntutkimuslaitoksen laskemaa hintatason nousua pienemmäksi, vaikka hakkuumäärät ovat olleet vv. 1951—53 vertailuajankohtaa suuremmat. Kantorahatulojen hitaampaan nousuun on ilmeisesti osaltaan vaikuttanut halvempihintaisen pinotavaran osuuden lisääntyminen hakkuissa sekä mahdollisesti myös se, että viljelijäväestön omistuksessa oleva metsäala olisi todellisuudessa pienentynyt, vaikka vv:n 1929—30 ja 1950 maatalouslaskennat osoittavat sen olleen kumpanakin ajankohtana suunnilleen saman suuruinen. Ilmeisesti myös tilastopohjan erillaisuus on vaikuttanut kantohintatasoa ja kantorahatuloja koskevien lukusarjojen erillaiseen kehitykseen, mistä johtuen niitä ei voida pitää keskenään vertailukelpoisina. Kysymyksen perusteellisempi selvitys ei kuitenkaan ole ollut komitean työn puitteissa mahdollista.

Metsäverotuksen tasossa tapahtunutta kehitystä koskevat selvitykset ovat osoittaneet metsätalouden verotettavan tulon nousseen v:een 1954 mennessä 48-kertaiseksi vv:iin 1934—39 verrattuna, jonka mukaan metsätalouden verotus on muodostunut, progression vaikutusta huomioon ottamattakin, suhteellisesti yli 2.5 kertaa niin korkeaksi kuin mitä se oli ennen sotaa. Metsätaloudesta saatu verotettu tulo on siten noussut tuntuvasti vähemmän kuin mitä edellä esitetyt bruttotuloa koskevat tutkimustulokset osoittavat.

Kun maatalouden ulkopuolelta saatu tulo on noussut maataloudesta saatua tuloa voimakkaammin, on kokonaistulon nousu muodostunut maataloudesta saadun tulon nousua suuremmaksi. Kirjanpitoloket osoittavat kokonaistulon olleen tvv. 1951—53 keskimäärin 17-kertainen tvv:iin 1934—38 verrattuna. Eri viljelmäsuuruusluokkien ja maan eri alueiden välillä tvv:ilta 1934—38 todetut eroavuudet ovat huomattavasti pienentyneet

tvv:n 1951—53 tuloksissa. Kokonaistulo on näet noussut alle 10 ha:n viljelmillä n. 21-kertaiseksi mutta yli 50 ha:n viljelmillä vain n. 14-kertaiseksi. Samoin on kokonaistulo noussut suhteellisesti eniten Pohjois-Pohjanmaan ja Koillis-Suomen alueilla ja vähiten Etelä-Suomessa. Kokonaistulon nousu on siten ollut suhteellisesti voimakkaampaa niissä viljelmäryhmissä, joissa palkkatyövoiman käyttö on ollut vähäistä sekä niillä alueilla, joissa maatalouden osuus kokonaistulosta on ollut pienin. Kun maataloudesta saatu tulo on noussut suhteellisesti muista tulolähteistä saatua tuloa vähemmän, on sen osuus kokonaistulosta keskimäärin koko maassa ja myös kaikilla alueilla alentunut. V:n 1956 aikana tapahtunut kehitys lienee kuitenkin palauttanut maataloudesta saadun tulon osuuden keskimäärin sotaa edeltäneelle tasolle.

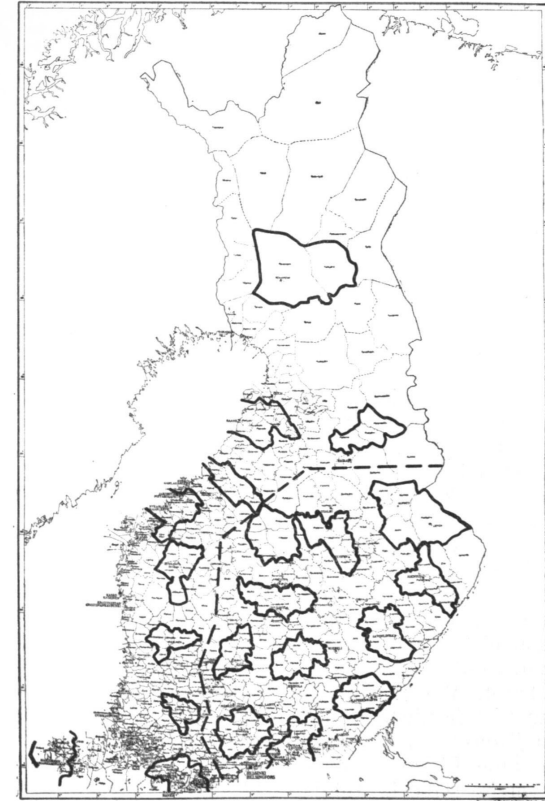
Mikäli voidaan katsoa kirjanpitoluosten osoittavan koko viljelijäväestön tulotasossa tapahtunutta kehitystä tvv:n 1934—38 ja 1951—53 välisenä aikana sekä arvioida sen jälkeen tapahtunutta kehitystä kansantulolaskelmien perusteella, päädytään v:n 1956 osalta arvioon, jonka mukaan viljelijäväestön tulotaso olisi v. 1956 n. 22—23-kertainen tvv. 1934—38 verrattuna. Vertailu vuoksi mainittakoon, että Tilastollisen päätoimiston tekemien selvitysten mukaan on yleinen ansiotaso v:n 1956 keväällä suoritettujen palkkorotusten jälkeen ollut n. 25-kertainen, maataloustyöntekijöiden ja metsätaloustyöntekijöiden 29-kertainen ja teollisuustyöntekijöiden 27-kertainen v:een 1938 verrattuna. Tvv:iin 1934—38 verrattuna ovat nousut olleet edellä mainittuja suuremmat, koska palkkatasolla tvv. 1934—38 oli selvästi nouseva suunta.

Maanviljelijäväestön velkaantumisprosentti verotusarvojen mukaisesta omaisuudesta oli v. 1938 14 %, v. 1945 5.2 % ja v. 1954 9.7 %. Kun v:n 1954 osalta ei ole voitu selvittää talletusten määrää, on viime mainittu prosenttiluku laskettu edellyttäen talletusten osuus veronalaisesta omaisuudesta samaksi

kuin v. 1945. Vaikka velkojen määrä on v:n 1945 jälkeen, jolloin se oli poikkeuksellisen alhainen, tuntuvasti kasvanut, on samanaikaisesti tapahtunut inflaatio hidastanut velkaisuusprosentin nousua, mistä johtuen se v. 1954 on jäänyt v:n 1938 lukua alemmaksi. Luottolaitosten maataloudelle myöntämä luotto on kasvanut erityisesti vv. 1953 ja 1954. Mainittujen vuosien aikana on maatalouden luottovolyymi lisääntynyt n. 16 mrd. mk:lla eli 65—70 %:lla luottovolyymien kokonaissumman kasvaessa samanaikaisesti tapahtuneita muutoksia ei ole voitu selvittää, antavat mainitut luvut oikean kuvan tapahtuneesta kehityksestä vain siinä tapauksessa, ettei talletuksissa ole samanaikaisesti tapahtunut mitään sanottavia muutoksia. Ottaen kuitenkin huomioon maataloudessa v:n 1950 jälkeen tehdyt huomattavat investoinnit, joihin esim. kirjanpitoliloilla tvv. 1951—53 oli käytetty likimain metsätaloudesta saatua rahaylijäämää vastaava rahaerä, näyttää velkaantumistas-teen lisääntyminen todennäköiseltä.

Komitea on todennut, että maanviljelijäväestön taloudellisen aseman heikentymiseen on vaikuttanut huonon kannattavuuden lisäksi maataloudessa tapahtuneet rakenne-muutokset. Osittain sodan seurauksena osittain muista syistä on viljelmäkoko tuntuvasti pienentynyt. Kun maatalouden teknillinen kehitys on samanaikaisesti vähentänyt ihmistyönmenekkiä, on epäsuhte viljelmäkoon ja käytettävissä olevan työvoiman välillä tuntuvasti suurentunut. Koneellistamiseen ym. rationalisointiin ei näin ollen ole useassakaan tapauksessa taloudellisia edellytyksiä. Kuitenkin se on ollut elinkeinon harjoittamisen kannalta välttämätöntä. Näin ollen maatalousväestön taloudellisen aseman pysyvään parantamiseen voidaan ilmeisesti päästä vain sivuansiomahdollisuuksia parantamalla ja ohjaamalla kehitystä suurempaan, maatalouden teknillistä kehitystasoa paremmin vastaavaan viljelmäkokoon.

Vuonna 1954 aloitetun maaseutuväestön puunkäyttötutkimuksen kirjanpitoalueiden sijainti.

(Mietinnössä oleva selvittely koskee katkoviivan itäpuolella olevaa aluetta).

Maanviljelijäväestön tulot ja varallisuus

(vuoden 1954 verotusaineiston mukaan).

I. Johdanto.

Maatalousväestön taloudellista asemaa selvittävän komitean toimeksiannosta on Tilastollisessa päätoimistossa tutkittu veroilmoituksista saadun aineiston pohjalla maanviljelijäin tuloja ja niiden kokoonpanoa sekä heidän varallisuusasemaansa. Samalla on selvitetty, kuinka paljon ja mitä tuloja oli maatilalla asuvilla, ennen verovuotta 16 vuotta täyttäneillä perheenjäsenillä.

Käytettävissä olevien varojen ja ajan niukkuuden takia oli tutkimus suoritettava suppean otoksen, n. 4 500 maanviljelijän, veroilmoitusotteista saatujen tietojen pohjalla. Lisäksi tutkittiin vertailuaineiston saamiseksi noin 900 kirjanpitolijan omistajan tulo- ja varallisuussuhteita.

Tulo- ja varallisuustutkimuksella verotusaineiston perusteella on omat huomattavat puutteensa. Verolautakuntien käytettävissä ei ole tietoja verovelvollisten kaikista tuloista ja kaikesta omaisuudesta yksistään siitä syystä, että verolain poikkeussäännökset jättävät verotuksen ulkopuolelle huomattavia varallisuus- ja tuloryhmiä, kuten esim. pankkitalletukset ja niiden korot. Myös maanhankintalain nojalla saadut tilat ja niistä saadut tulot ovat verovapaina jääneet samalla verolautakuntien huomiota vaille. Lisäksi on verovelvollisilla ilmeisesti myös sellaisia tuloja ja sellaista varallisuutta, jotka asianomaiset jättävät ilmoittamatta välttääkseen niistä maksuunpantavaa veroa. Kun on kysymys nimenomaan maanviljelijäin maa- ja metsätaloudesta saamista tuloista, on lisäksi huomattava, että ne lasketaan verotusta varten kaavamaisien normien mukaan, jotka määrätään ns. kirjanpitolijain kolmen edellisen satovuoden keskimääräisen puhtaan tuoton perusteella. Tämä heikentää huomattavasti verotusaineiston käyttöarvoa maanviljelijäin todellisia tuloja tutkittaessa.

Kaikista edellä luetelluista tekijöistä johdetaan, että kansantulolaskelmien mukaan maatalouskiinteistöistä saadut tulot ovat huomattavasti suuremmat kuin tuoton verotusarvot. Niinpä Gunnar Fougstedt on laskenut viimeksi mainitun olleen v. 1949 vain 2/3 maatalouskiinteistöjen tuotosta kansantulolaskelmien mukaan.¹⁾ Lars Wahlbeck on vuodelta 1950 suorittamassaan tutkimuksessa tullut siihen tulokseen, että tuloilmoitusten mukainen maatalouskiinteistöjen tuotto v. 1950 oli 25,4 mrd. markkaa pienempi kuin kansantulolaskelmien mukainen tuotto.²⁾ Näin ollen olisivat maatalouskiinteistöistä saadut tulot olleet 39,3 % korkeammat kuin miksi ne verotuksessa arvioidaan.

II. Aineiston valinta.

Parhaaksi käytettävissä olevaksi perustaksi tutkimuksen mukaan otettavan aineiston valinnalle katsottiin viimeisen saatavissa olevan, vuoden 1953 tulotilaston aineisto. Tämä aineisto puolestaan oli jo otos, sillä siinä oli mukana alle 300 000 mk ansainneista yksityisistä henkilöistä, jakamattomista kuolinpesistä ja ns. yhteisveroilmoittajista vain joka 20:s ja 300 000—999 000 mk ansainneista joka 10:s. Vähintään 1 milj. markan tuloista olivat sen sijaan kaikki mukana.

Edellä mainitusta aineistosta otettiin kunnittain joka 10:s maanviljelijäksi merkitty henkilö, jolla oli tuloa alle 300 000 markan, joka 5:s, jolla oli tuloa 300 000—999 000 mk ja edelleen kaikki, joiden tulot olivat vähintään 1 miljoona markkaa. Täten on lopullisessa aineistossa mukana joka 200:s tu-

¹⁾ Gunnar Fougstedt: Synpunkter på inkomstbeskattningen. Ekonomiska Samfundets Tidskrift 1952: 2, siv. 84.

²⁾ Lars Wahlbeck: Om inkomstnivåns geografi i Finland 1950, siv. 82.

loryhmästä alle 300 000 mk, joka 50:s tuloryhmästä 300 000—999 000 mk ja kaikki 1 miljoonan markan tuloajan saavuttaneet. Kertomalla alle 300 000 mk:n tuloryhmä 200:lla ja 300 000—999 000 mk:n tuloryhmä 50:llä päästiin koko maan lukuihin.

Näistä verovelvollisista kehoitettiin verolautakuntia lähettämään vuoden 1954 veroilmoitusten lyhennysotteet. Mikäli jokin edellä mainituista maanviljelijöistä oli ennen vuotta 1954 luopunut tilasta, kehoitettiin lähettämään tilan uuden omistajan veroilmoituksen lyhennysote. Samalla pyydettiin lyhennysotteet kaikkien tilalla asuvien perheenjäsenien veroilmoituksista.

Ns. kirjanpitolijain luettelon perusteella pyydettiin vastaavasti lyhennysotteet näiden tilojen omistajien ja heidän perheenjäseniensä tuloilmoituksista. Pinta-ala ja tulotiedot otettiin tilastoon verolautakunnan tarkistamina ja oikaisemina.

III. Aineiston laatu ja edustavuus.

Aineiston niukkuus rajoittaa sen käyttömahdollisuuksia yksityiskohtiin menevien

	Maanviljelijäin lukumäärä				yhteensä
	2—10	10—25	25—50	yli 50	
Maatalouslaskenta v. 1950	158 200	59 000	9 500	1 300	228 000
Otantatutkimus v. 1954	166 000	73 000	10 000	1 400	250 500

Maatalouslaskennan ja otantatutkimuksen erilaisuus pinta-alaluokissa 2—10 ha ja 10—25 ha on osaksi selitettävissä siitä, että otantatutkimuksessa on saman omistajan eri tilojen pinta-alat laskettu yhteen ja viety yhteispinta-alan edellyttämään luokkaan, koska tutkimuksen tarkoituksena on selvittää lähinnä maanviljelijäin taloudellista asemaa eikä tiloilla saatua tuloa. Kokonaislukumäärän kasvuun vaikuttavat lisäksi vuoden 1950 jälkeen perustetut uudet tilat sekä uudisraivaukset vuosina 1951—54.

Seuraavassa asetelmassa verrataan otantatutkimuksen tulosta vuoden 1953 tulotilastosta saatuihin tietoihin. Koska tulotilaston luvuissa esiintyvät myös alle 2 hehtaarin tilat, on nekin tässä vertailussa otettu mukaan.

päätelmien tekoon, mutta antaa mahdollisuuksia niihin karkeampien ryhmittelyjen puitteissa.

Kun tutkimusaineistoon kuului saman verolautakunnan alueelta vain pieni määrä, olivat verolautakunnat tilaisuudessa kiinnittämään riittävästi huomiota annettujen tietojen oikeellisuuteen. Näin ollen oli aineisto ilmeisesti laadullisesti parempaa kuin aikaisemmissa vastaavanlaisissa tutkimuksissa. Kuitenkin oli havaittavissa puutteellisuksia sellaisten lomakkeiden täyttämässä, joiden perusteella ei maksuunpantu veroa joko tulojen pienuuden tai sellaisen poikkeuslain kuin maanhankintalain johdosta. Epätäydellisiä tietoja pyrittiin, mikäli mahdollista, täydentämään lisätiedustelujen avulla saadulla aineistolla.

Saavutettuja tuloksia on syytä verrata eräisiin muihin käytettävissä oleviin tilastotietoihin maanviljelijäin luvusta ja tuloista. Tällaisia tilastoja ovat vuoden 1950 yleinen maatalouslaskenta ja vuoden 1953 tulo- ja omaisuustilasto. Maanviljelijäin luku ja jakaantuminen peltoalan suuruusluokan mukaan näkyy seuraavasta asetelmasta:

	Maanviljelijäin luku	Maanviljelijäin kokonaistulot
Vuoden 1953 tulo- ja omaisuustilasto	295 000	67.0 mrd. mk
Otantatutkimus vuonna 1954 ..	282 000	73.1 „ „

Se, että maanviljelijäin lukumäärä otantatutkimuksen mukaan on pienempi, johtuu ainakin osittain siitä, että vuoden 1953 tulotilastossa olivat aviopuolisot, joilla kummallakin oli maatila, eri yksikköinä, kun sen sijaan otantatutkimuksessa tällaiset aviopuolisot esiintyivät yhtenä yksikkönä. Otantatutkimuksesta puuttuvat lisäksi kaupunki- ja kauppalakuntien alueella toimivat maanviljelijät. Tulojen suuremmuus otantatutkimuksen mukaan on taasen selitettävissä lä-

hinnä sillä, että metsän tuotto arvioitiin varsinkin maan eteläosassa verotuksessa yli 40 %:kin suuremmaksi v. 1954 kuin v. 1953. Metsätulot puolestaan muodostivat hyvin huomattavan osan maanviljelijäin tulosta. Lisäksi vaikutti sivutulojen ilmeinen kohoaminen tulotason nousuun, vaikka sitä ei voidakaan todeta numerollisesti.

Ilmeistä ristiriitaa vuoden 1953 tulotilaston ja otantatutkimuksen välillä ei näin ollen tunnu olevan. Kun otantaa ei voitu suorittaa tilojen pinta-alan mukaan, vaan tulojen suuruuden mukaan, on mahdollista, ettei siihen saatu mukaan eri kokoisia tiloja aivan oikeassa suhteessa. Koska tutkimuksen pää-tarkoituksena on kuitenkin keskimääräislukujen esittäminen eikä kokonaistulosten esittäminen tilojen suuruusluokittain, on aineistoa pidettävä tyydyttävänä sille asetettujen tavoitteiden selvittämiseen.

IV. Aineiston käsittely.

Kuten edellä jo on mainittu, laskettiin saman omistajan ja myös hänen puolisonsa omistamien tilojen pinta-alat yhteen ja käsiteltiin samana yksikkönä. Jakamattomien kuulijain ja niihin verrattavien yhteisöjen tiloja pidettiin myös yhtenä yksikkönä

Peltopinta- ala ha	Etelä- Suomi	Sisä- Suomi	Viljelmää eri tutkimusalueilla %			
			Etelä- Pohjanmaa	Pohjois- Pohjanmaa	Koillis- Suomi	Koko maa
2— 9.9	28.7	38.0	12.6	8.7	12.0	100
10—24.9	44.7	23.0	20.3	8.8	3.2	100
25—	72.3	10.1	8.0	9.1	0.5	100
Kaikki	35.4	32.3	14.7	8.7	8.9	100

Toinen tärkeä näkökohta aineiston ryhmitteilyssä on viljelysmaan ja metsämaan pinta-ala. Seuraavassa esitetään sen vuoksi havain-

	Peltoalaluokka ha				Yht.
	2—9.9	10—24.9	25—49.9	50—	
Maanviljelijäin lukumäärä	66.2	29.2	4.0	0.6	100.0
„ kokonaistulot	48.5	37.8	10.7	3.0	100.0
Perheenjäsenen lukumäärä	51.2	41.6	6.7	0.5	100.0
„ kokonaistulot	49.3	42.6	7.3	0.8	100.0

Asetelmasta huomataan, että alle 10 peltohehtaarin tilojen omistajat muodostavat n. 2/3 kaikista maanviljelijöistä. Perheenjäse-

ja koko tilan maataloustulot ja -varat yhdistettiin isäntänä toimivan osakkaan muihin tuloihin ja varoihin. Muiden osakkaiden henkilökohtaiset tulot käsiteltiin perheenjäsenen tuloina. Perheenjäsenillä tarkoitetaan tutkimuksessa ainoastaan tilalla asuvia 16 vuotta täyttäneitä perheenjäseniä. Opiskelijat, sotapalveluksessa olevat yms. sekä alle 16-vuotiaat lapset jätettiin tutkimuksesta pois. Perheenjäsenen työn arvoa ei myöskään laskettu maataloustuloihin, vaan perheenjäsenen henkilökohtaisiin tuloihin. Perheenjäsenen luvusta ovat jääneet lisäksi pois poikien ja tyttärien aviopuolisot, mikäli heistä ei ollut omaa veroilmoitusta. On myös luultavaa, että osa maanviljelijäin vanhemmista ja muista sukulaisista puuttuu perheenjäsenen luvusta siitä syystä, ettei heistä ole saatu tietoja.

Maanviljelijät jaettiin asuinpaikan mukaan Etelä-Suomen, Sisä-Suomen, Etelä-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Koillis-Suomen alueisiin samalla tavalla kuin maatalouden kannattavuudesta viimeksi tehdystä virallisesta tutkimuksesta on menetetty.

Tutkimuksessa esiintyvien alueiden suhteellista merkitystä valaisee seuraava asetelma, jossa esitetään eri peltoalaluokkiin kuuluvien maanviljelijäin suhteellinen määrä alueittain.

Peltoala ha	Koko maa	Etelä-Suomi	Sisä-Suomi	Etelä-Pohjanmaa	Pohjois-Pohjanmaa	Koillis-Suomi	Peltoalaluokka ha			
							2—9.9	10—24.9	25—49.9	50—
2—9.9	247	255	253	214	205	276				
10—24.9	446	483	531	324	338	398				
25—49.9	846	894	950	646	568	..				
50—	1 595	1 667	..	..	..	..				
Kaikki	337	410	322	270	262	290				

nollisesti peltoalaluokkien merkitys maanviljelijäin kokonaistulokäärässä ja tuloissa.

	Peltoalaluokka ha				Yht.
	2—9.9	10—24.9	25—49.9	50—	
Maanviljelijäin lukumäärä	66.2	29.2	4.0	0.6	100.0
„ kokonaistulot	48.5	37.8	10.7	3.0	100.0
Perheenjäsenen lukumäärä	51.2	41.6	6.7	0.5	100.0
„ kokonaistulot	49.3	42.6	7.3	0.8	100.0

nistä on näillä tiloilla kuitenkin vain noin puolet perheenjäsenien koko lukumäärästä.

V. Maanviljelijäperheiden tulotaso.

Maanviljelijäin tulotaso riippuu monenlaisista seikoista. Pohjan sille tietysti muodostavat itse maataloudesta saadut tulot, mutta siihen vaikuttavat myös maanviljelijäin sivuansiomahdollisuudet. Ei voi myöskään olla huomioon ottamatta maanviljelijätalouteen kuuluvien muiden henkilöiden, kuten täysi-ikäisten poikien ja tyttärien ansiota, koska nekin käytännössä vaikuttavat maanviljelijäin elintaloon.

Seuraavassa taulussa nähdään alueittain ja peltoalaluokittain maanviljelijäperheiden tulot taloutta kohden. Luvut on laskettu jakamalla maanviljelijän ja hänen perheeseensä kuuluvien tulot maanviljelijäin luvulla.

1. Maanviljelijäperheiden tulot taloutta kohden.

Peltoala ha	Koko maa	Etelä-Suomi	Sisä-Suomi	Etelä-Pohjanmaa	Pohjois-Pohjanmaa	Koillis-Suomi	Metsäala ha			
							0—19.9	20—49.9	50—99.9	100—
							1 000 mk			
							Koko maa			
2— 9.9	102	117	136	135	113					
10—24.9	141	169	209	262	180					
25—49.9	244	282	285	485	327					
50—	..	428	546	928	745					
Kaikki	122	148	189	258	148					
							Etelä-Suomi			
2— 9.9	110	150	185	267	123					
10—24.9	153	194	270	389	194					
25—49.9	256	293	337	548	355					
50—	..	428	546	1 045	772					
Kaikki	128	191	281	533	181					
							Sisä-Suomi			
2— 9.9	94	109	143	250	111					
10—24.9	112	156	186	255	193					
25—	..	..	201	475	366					
Kaikki	95	117	163	274	135					
							Etelä-Pohjanmaa			
2— 9.9	107	118	163	162	113					
10—24.9	120	154	209	298	150					
25—	..	..	206	407	223					
Kaikki	111	141	195	285	135					
							Pohjois-Pohjanmaa			
2— 9.9	89	114	116	156	103					
10—24.9	122	129	149	176	138					
25—	..	..	187	339	233					
Kaikki	96	122	138	213	122					
							Koillis-Suomi			
2— 9.9	100	109	116	95	106					
10—24.9	..	..	151	168	158					
25—	..	..	..	..	234					
Kaikki	99	111	120	111	111					

Taulusta huomataan, että peltoalaltaan yhtäsuorienkin tilojen viljelijäperheiden tulot vaihtelevat suuresti eri alueilla. Koillis-Suomen pientilojen runsaammat metsävarat, perheenjäsenen suurempi lukumäärä ja paremmat sivuansiomahdollisuudet aiheuttavat sen, että keskitulot siellä ovat tässä tilaryhmässä suurimmat koko maassa. Pienten keskilukujenkin perheet Koillis-Suomessa voittavat tulojen suuruudessa Pohjois- ja Etelä-Pohjanmaan alueella olevien vastaavankokoisten tilojen asukkaiden keskimääräiset tulot.

Seuraavassa taulussa esitetään, kuinka suuret olivat maatiloilta asuvien tulot 16 vuotta täyttäneitä perheenjäseniä kohden.

2. Maanviljelijätalouksien tulot 16 vuotta täyttäneitä perheenjäseniä kohden.

Peltoala ha	Metsäala ha				Kaikki
	0—19.9	20—49.9	50—99.9	100—	
	1 000 mk				
	Koko maa				
2— 9.9	102	117	136	135	113
10—24.9	141	169	209	262	180
25—49.9	244	282	285	485	327
50—	..	428	546	928	745
Kaikki	122	148	189	258	148
	Etelä-Suomi				
2— 9.9	110	150	185	267	123
10—24.9	153	194	270	389	194
25—49.9	256	293	337	548	355
50—	..	428	546	1 045	772
Kaikki	128	191	281	533	181
	Sisä-Suomi				
2— 9.9	94	109	143	250	111
10—24.9	112	156	186	255	193
25—	..	..	201	475	366
Kaikki	95	117	163	274	135
	Etelä-Pohjanmaa				
2— 9.9	107	118	163	162	113
10—24.9	120	154	209	298	150
25—	..	..	206	407	223
Kaikki	111	141	195	285	135
	Pohjois-Pohjanmaa				
2— 9.9	89	114	116	156	103
10—24.9	122	129	149	176	138
25—	..	..	187	339	233
Kaikki	96	122	138	213	122
	Koillis-Suomi				
2— 9.9	100	109	116	95	106
10—24.9	..	..	151	168	158
25—	..	..	..	..	234
Kaikki	99	111	120	111	111

Maanviljelijän perheenjäsenillä on ilmeisesti suuremmat mahdollisuudet antautua sivuansiotyöhön kuin itse maanviljelijällä. Heidän sivuansionsa ovat kuitenkin keskimäärin niin vaatimattomat, etteivät ne yhdessä ns. työn arvonkaan kanssa nouse läheskään samalle tasolle kuin maanviljelijäin keskimääräiset tulot. Tosin tätä lukua on omiaan pienentämään se, että maanviljelijän vaimolla on harvoin mahdollisuutta sivutuloihin, eikä vaimolle ole laskettu erikseen työn arvoakaan.

Taulusta huomataan, että samantyyppisiläkin tiloilla asuvat ovat varsin erilaisessa asemassa riippuen siitä, millä alueella tila

sijaitsee. Niinpä tulo maanviljelijäperheen jäsentä kohden, jolla esim. Pohjois-Pohjanmaalla on peltoa 10—25 ha ja metsää 20—50 ha, on keskimäärin vain $\frac{2}{3}$ siitä tulosta, mikä on vastaavanlaisen tilan asukkailla Etelä-Suomessa.

VI. Maanviljelijätalouksien tulorakenne.

Maanviljelijätalouksien tulot muodostuvat pellon ja metsän tuotosta, johon sisältyy myös karjataloudesta saadut arvioidut tulot, sekä erilaisista viljelijän ja hänen perheenjäsentensä sivutuloista. Sivutulojen jaoituksesta on tässä tutkimukseen huomioitu erikseen maataloustyö, metsätyö, tie- ja rautatie-rakennustyö ja muu teollisuustyö.

Vieraalle suoritettu maataloustyö on tutkimuksen mukaan varsin vähäistä. On otaksuttavaa, ettei vieraasta maataloustyöstä saatu ansio ole esim. metsäansioihin nähden niin vähäistä kuin luvut osoittavat. Maataloustyö kodin ulkopuolella on tavallisesti tilapäisluontoista ja suoritetaan useimmiten

	Peltoala ha				Kaikki
	2—9.9	10—24.9	25—49.9 %	yli 50	
Maatalouskiinteistöstä saadut tulot	63.2	74.3	82.9	86.6	70.1
Maanviljelijän sivuansiotulot	18.4	5.5	3.1	6.8	11.6
Puolison tulot	1.2	1.5	1.8	1.7	1.4
Muiden perheenjäsenten tulot	17.2	18.7	12.2	4.9	16.9
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Maanviljelijäperheiden tuloissa on sivuansioilla huomattavampi merkitys ainoastaan pientiloilla. Suhteellisen pieni niiden merkitys on keskiviljelmillä. Suuremmilla tiloilla ovat sivuansiot toisenlaatuisia kuin pientiloilla, pääasiassa luottamustoimista, sahoista ja myllyistä saatuja sekä pääomatuloja. Pientiloilla on emännillä vaikeampaa saada sivuansioita kuin keskiviljelmillä. Osaksi tähän vaikuttaa koulutus, sillä suurehkojen

yksityiselle henkilölle. Mikäli veronpidätys tällöin jää toimittamatta, unohtuu tulon ilmoittaminen asianomaiselta helposti veroilmoitusta tehtäessä. Sama on laita myös tilapäisten rakennustöiden, jotka tutkimuksessa esiintyvät muun teollisuuden yhteydessä. Sen sijaan metsätyöt ja siihen liittyvät ajotyöt suoritetaan useammin suurien yhtiöiden toimesta, jotka tarkemmin noudattavat lain määräyksiä veron pidättämisestä. Samoin on laita tie- ja rautatierakennustöiden, joissa tavallisesti on teettäjänä julkinen yhdyskunta tai ainakin tieosuuskunta. Jaoitelun ulkopuolelle jäävistä sivutulon lajeista mainittakoon erilaisista luottamustehtävistä saadut tulot julkisilta yhdyskunnilta ja maanviljelijäin keskinäisiltä taloudellisilta yrityksiltä sekä pääomatulot.

Perheenjäsenten tuloihin sisältyy myös heidän kotitilalla suorittamansa työn arvo, mikä on, niinkuin maataloustulokin, kaavamaisen arvioinnin tulos. Seuraavassa taulussa esitetään maanviljelijätalouksien eri tulolajien suhteellinen merkitys peltoalaluokittain.

tilojen emännillä on useammin jokin erikoiskoulutus kuin pientilojen emännillä.

Maanviljelijätalouksien tulorakennetta valaisee vielä seuraava taulu, jossa tulot taloutta kohden on eritelty. Myös perheenjäsenten tilalla suorittaman työn arvo on tässä taulussa laskettu maatalouskiinteistöstä saatuihin tuloihin, vaikka se onkin heidän henkilökohtaista tuloaan.

3. Maanviljelijäperheiden keskimääräiset tulot niiden laadun mukaan jaoiteltuina.

Peltoala ha		Koko maa	Etelä-Suomi	Sisä-Suomi	Etelä-Pohjanmaa	Pohjois-Pohjanmaa	Koillis-Suomi
		1 000 mk					
2—9.9	Maatal.kiinteistöstä	174	198	187	153	129	130
	Siitä:						
	Pellon tuotto	13	20	11	16	8	4
	Metsän »	52	54	66	32	32	37
	Työn arvo	96	110	98	91	79	77
	Sivuansiot	73	57	66	61	76	146
	Kaikki tulot	247	255	253	214	205	276
10—24.9	Maatal. kiinteistöstä	397	437	462	298	284	308
	Siitä:						
	Pellon tuotto	45	59	32	44	22	12
	Metsän »	118	117	195	59	60	108
	Työn arvo	215	238	220	179	186	166
	Sivuansiot	49	46	69	26	54	90
	Kaikki tulot	446	483	531	324	338	398
25—49.9	Maatal. kiinteistöstä	794	854	833	603	492	434
	Siitä:						
	Pellon tuotto	115	135	75	84	48	27
	Metsän »	278	296	409	132	118	240
	Työn arvo	328	333	292	365	310	132
	Sivuansiot	52	40	117	43	76	—
	Kaikki tulot	846	894	950	646	568	..
50—	Maatal. kiinteistöstä	1 447	1 511	2 550	830	641	..
	Siitä:						
	Pellon tuotto	274	298	223	143	89	..
	Metsän »	685	705	1 820	330	236	..
	Työn arvo	404	418	375	322	301	..
	Sivuansiot	148	156	150	136	39	..
	Kaikki tulot	1 595	1 667	..	..	..	..
Kaikki	Maatal. kiinteistöstä	271	358	255	224	193	150
	Siitä:						
	Pellon tuotto	28	48	16	29	14	5
	Metsän »	84	105	99	46	45	45
	Työn arvo	142	179	126	133	121	86
	Sivuansiot	66	52	67	46	69	140
	Kaikki tulot	337	410	322	270	262	290

VII. Maanviljelijäin tulot.

Maanviljelijäin keskimääräisissä tuloissa eri peltoalaryhmissä on vielä suurempaa erilaaisuutta kuin maanviljelijäperheiden keskimääräisissä tuloissa vastaavissa ryhmissä,

sillä perheenjäsenien tulot vaikuttavat tasoitavasti maanviljelijätalouksien keskinäisiin tulosuhteisiin. Seuraavassa taulussa on laskettu varsinaisten maanviljelijäin keskimääräiset tulot tilaa kohden.

4. Maanviljelijäin tulot keskimäärin.

Peltoala ha	Metsäala ha					Etelä-Pohjanmaa	Pohjois-Pohjanmaa	Koillis-Suomi
	alle 20	20—49.9	50—99.9	yli 100	Kaikki			
	1 000 mk							
	Koko maa							
2—9.9	175	215	251	296	202	2—9.9	153	186
10—24.9	275	326	423	599	356	10—24.9	216	260
25—49.9	516	633	645	1 001	728	25—49.9	..	437
50—	..	769	1 131	1 903	1 490	50—	..	680
Kaikki	198	264	360	615	275	Kaikki	168	221
	Etelä-Suomi							
2—9.9	189	267	378	566	216	2—9.9	168	181
10—24.9	287	400	561	826	388	10—24.9	..	303
25—49.9	551	668	755	1 109	790	25—49.9	..	435
50—	..	769	1 131	2 170	1 549	50—	..	..
Kaikki	224	471	593	1 115	344	Kaikki	168	195
	Sisä-Suomi							
2—9.9	156	205	280	462	202			
10—24.9	242	283	380	607	408			
25—49.9	..	486	488	980	805			
50—	..	..	..	2 466	2 466			
Kaikki	161	218	323	617	255			

Maanviljelijäin maatalouskiinteistöistä saamat tulot ja sivutulot jakaantuivat alueittain ja peltoalaluokittain seuraavasti:

Peltoala ha	2—9.9		10—24.9		25—49.9		yli 50 ha	
	Maat. tulot	Sivut. tulot	Maat. tulot	Sivut. tulot	Maat. tulot	Sivut. tulot	Maat. tulot	Sivut. tulot
	%							
Koko maa	77.4	22.6	93.0	7.0	96.4	3.6	92.7	7.3
Etelä-Suomi	83.6	16.4	92.8	7.2	97.5	2.5	92.7	7.3
Sisä-Suomi	80.8	19.2	93.6	8.4	92.8	7.2	..	..
Etelä-Pohjanmaa	73.1	26.9	95.4	4.6	95.1	4.9	..	..
Pohjois-Pohjanmaa	64.7	33.3	89.4	10.6	89.7	10.3	..	..
Koillis-Suomi	63.0	37.0	86.1	13.9	..	..	..	..

Edellä olevasta huomataan, että pientiloilla on sivutulosten merkitys Pohjois-Suomessa verrattomasti suurempi kuin etelässä. Sen sijaan pienillä keskiviljelmillä ja keskiviljelmillä, joissa sivutuloja yleensäkin on vähem-

män, ei ole suurta eroa maan eri osien välillä.

Maatalouskiinteistöistä saatujen tulojen erittely esitetään seuraavassa asetelmassa.

Peltoala ha	Isännän palkka	Pellosta	Metsästä %	Muu maat. kiint. saatu tulo	Yht.
2—9.9	50.2	8.4	33.2	8.2	100.0
10—24.9	45.0	13.5	35.6	5.9	100.0
25—49.9	33.5	16.4	39.6	10.5	100.0
50—	24.4	19.9	49.6	6.1	100.0

Koska maatalouskiinteistötulot ovat kaava- maisten laskelmien mukaan vahvistettuja ilman että yksilölliset eroavaisuudet sanotta-

vasti pääsevät esille, ei maatalouskiinteistö- tulojen tarkempaan erittelyyn ole tässä ai- hetta.

5. Maanviljelijäin sivuansiotulot peltoalaluokittain.

Peltoala ha	Sivuansio- tulot milj. mk	Siitä:					
		Vieraalle suor. maat. työstä	Vieraalle suor. metsä- työstä	Tie- ja rauta- tienrakennustyöstä	Teollisuudesta ja käsityöstä	Muusta	Yht.
		%					
2—9.9	7 535	4.8	37.9	5.6	14.9	36.8	100.0
10—24.9	1 810	1.3	11.7	3.2	4.7	79.2	100.0
25—49.9	269	2.0	4.3	1.8	7.4	84.5	100.0
50—	152	0.8	0.1	0.2	3.2	95.7	100.0
Kaikki	9 766	4.0	31.5	5.0	12.6	46.9	100.0

Taulukosta 5 huomataan, että pientilojen omistajien sivuansiotulot ovat, niinkuin odotettavissa on, maanviljelijää kohden melkoisesti suuremmat kuin keskikokoisten tilojen viljelijäin. Edellä jo todettiin metsänsioiden muodostavan huomattavan osan sivuansioista, ja niitä on huomattavasti suurempi mahdollisuus saada Etelä-Suomessa ja Etelä-Pohjanmaalla. Keskimääräiset sivuansiotulot ovat täten näillä alueilla yleensä pienemmät kuin muualla. Tosin Etelä-Pohjanmaan pientiloilla ovat maanviljelijäin sivuansiot verraten korkeat, mikä kuitenkin on lähinnä teollisuuden (kotiteollisuuden) ansiota — Etelä-Pohjanmaan keskiviljelmien omistajien sivuansiotulot sen sijaan ovat erittäin pienet.

Keskiviljelmien ja suurehkojen tilojen omistajien sivuansiotulot ovat toisenlaatuisia kuin maanviljelijän yleensä saamat sivuansiotulot. Pääosa niistä on erilaisia liiketuloja, mutta myös suuressa määrin pää-

omatuloja. Pienviljelijöiden sivuansiotuloista ovat metsätulot huomattavimmat. Vieraalle suoritettusta maataloustyöstä saadut sivuansiotulot ovat kaikissa tilatyypeissä mitättömän pienet. Suurehkojen tilojen omistajien maataloustyöstä saama tulo on useimmiten erilaisilla maataluskoneilla, esim. traktorilla, suoritetuista tilapäistöistä saatuja ansioita. Eri alueilla sivuansioiden keskinäinen suhde on tietysti erilainen. Niinpä Pohjois-Suomen pientilallisten metsätyöansiot ovat 60 % heidän kaikista sivuansiotuloistaan, mutta Etelä-Pohjanmaalla vastaavasti vain 9 %. Sen sijaan teollisuudesta ja käsityöstä saadut sivuansiot ovat Etelä-Pohjanmaan pienviljelijäin sivuansioista yli 25 %, mutta Koillis-Suomessa ja Sisä-Suomessa vain 10 %.

Seuraavassa taulukossa on laskettu sivuansiotulojen keskimäärät ottaen huomioon tilan sijainti, viljelyspinta-ala ja metsäpinta-ala.

6. Maanviljelijäin sivuansiotulot keskimäärin.

Peltoala ha	Metsäala ha						
	0—9.9	10—19.9	20—29.9	30—49.9	50—99.9	yli 100	Kaikki
	1 000 mk						
	Koko maa						
2—9.9	50	48	43	43	43	31	45
10—24.9	17	13	27	25	41	28	25
25—49.9	8	13	36	22	21	38	26
50—	..	..	6	8	51	171	109
Kaikki	43	38	38	36	40	36	39
	Etelä-Suomi						
2—9.9	39	30	39	23	49	29	35
10—24.9	18	15	30	20	69	49	28
25—49.9	..	13	5	14	20	32	20
50—	..	..	6	8	51	202	114
Kaikki	34	23	33	20	49	65	32

Peltoala ha	Metsäala ha						Kaikki
	0—9.9	10—19.9	20—29.9	30—49.9	50—99.9	yli 100	
	1 000 mk						
Sisä-Suomi							
2—9.9	39	56	34	31	33	22	39
10—24.9	43	31	44	25	23	24	26
25—49.9	..	..	19	..	..	44	58
50—	..	..	..	..	..	..	..
Kaikki	40	54	35	29	30	26	37
Etelä-Pohjanmaa							
2—9.9	62	62	45	36	6	..	53
10—24.9	4	7	15	22	10	11	13
25—49.9	..	..	..	..	4	20	22
50—	..	..	..	..	..	113	113
Kaikki	46	44	27	30	7	50	36
Pohjois-Pohjanmaa							
2—9.9	74	52	82	106	27	72	66
10—24.9	46	2	29	30	42	24	27
25—49.9	..	..	..	..	7	69	45
50—	..	..	..	..	..	..	39
Kaikki	..	37	67	82	29	43	54
Koillis-Suomi							
2—9.9	100	67	68	77	72	27	67
10—24.9	..	4	24	..	56	19	42
25—49.9	..	..	..	..	..	..	..
50—	..	..	..	..	..	..	..
Kaikki	100	60	..	83	70	24	64

Huomiota herättää, että Etelä-Suomessa ja Etelä-Pohjanmaalla pienen keskiviljelmien sivuansiotulot kasvavat metsäalan lisääntyessä ja peltoalan pysyessä samansuuruisena, mutta esim. Sisä-Suomessa suuntaus on päinvastainen. Tähän voi olla syynä se, että Etelä-Suomessa nimenomaan metsätiloilla tarjoutuu omistajalle tilaisuus palkalliseen metsätyöhön. Sisä-Suomessa taas on näitä tilaisuuksia riittävästi omasta metsän omistuksesta riippumatta.

Lisäksi voidaan todeta, että suurimpien tilojen omistajien sivuansiotulotkin ovat yleensä noin 2 kertaa niin suuret kuin pientilojen omistajien.

Pienviljelijäin ja pienten keskiviljelmien omistajien sivutulot laskevat iän lisääntyessä varsin jyrkästi. Pienviljelijäin keskimääräinen sivuansio 45—64 vuoden iässä on enää 69 % siitä, mitä se oli alle 45-vuotiaana. Sen sijaan jo keskiviljelmän omistajan keskimääräinen sivuansiotulo on vähentynyt vastaavassa ajassa vain vajaalla 10 %:lla ja yli 50 hehtaarin tilan omistajilla noussut kerrasaan kolmikertaiseksi. Syynä tähän on ilmeisesti se, että pientilojen omistajat hankki-

vat pääosan sivuansioistaan ruumiillisella työllä, suurten tilojen omistajan saadessa ne muulla tavalla, osaksi pääomatuloina. Iän vaikutusta keskimääräisiin tuloihin valaisee seuraava asetelma.

Peltoala ha	Sivutulot keskimäärin 1 000 mk		
	alle 45- vuotiaat	45—64- vuotiaat	65 vuotta täyttäneet
2—9.9	61	42	17
10—24.9	33	19	17
25—49.9	29	26	13
50—	58	175	33
Kaikki	52	35	19

Seuraavasta taulukosta, jossa esitetään maanviljelijäin suhteellinen jakaantuminen sivuansiotulojen suuruusluokkiin ikäryhmittäin, osoittaa iän vaikutusta sivutulojen suuruuteen. Alle 45-vuotiaista pienviljelijöistä oli 23.8 %:lla vähintään 100 000 markkaa sivuansiotuloja ja 45—64-vuotiailla vastaavasti 14.1 %:lla. Alle 45-vuotiaista pienten keskiviljelmien omistajilla oli tämä määrä sivuansiotuloja 8.5 %:lla, mutta 45—64-vuotiaista vain 4.9 %:lla.

7. Maanviljelijät iän ja sivuansioiden suuruuden mukaan ryhmiteltyinä.

Peltoala ha	Luku tuloluokissa (1 000 mk)							Kaikki
	0	1—49	50—99	100—199	200—299	300—399	400—	
	%							
Alle 45-vuotiaat								
2—9.9	30.6	28.0	17.6	16.3	5.5	0.4	1.6	100.0
10—24.9	55.8	30.3	5.4	6.0	1.4	0.6	0.5	100.0
25—49.9	53.7	34.2	6.4	3.4	0.2	0.2	1.9	100.0
50—	40.1	46.9	5.3	2.3	1.5	0.9	3.0	100.0
Kaikki	38.5	29.0	13.7	12.9	4.1	0.5	1.3	100.0
45—64-vuotiaat								
2—9.9	41.0	30.3	14.6	9.4	3.2	1.1	0.4	100.0
10—24.9	66.0	25.4	3.7	2.4	1.3	0.4	0.8	100.0
25—49.9	49.4	40.2	4.7	2.5	1.3	0.2	1.7	100.0
50—	17.6	31.5	25.3	8.2	6.2	1.7	9.5	100.0
Kaikki	49.0	29.3	10.8	6.9	2.5	0.9	0.6	100.0
65 vuotta täyttäneet								
2—9.9	67.4	20.9	7.5	1.6	1.9	0.7	0.0	100.0
10—24.9	71.6	20.4	4.8	2.9	0.1	0.0	0.2	100.0
25—49.9	70.6	20.2	0.6	0.9	6.2	0.1	1.4	100.0
50—	35.0	13.8	3.4	34.0	1.7	3.4	8.7	100.0
Kaikki	68.3	20.6	6.6	2.2	1.6	0.5	0.2	100.0
Kaikki ikäryhmät								
2—9.9	40.0	28.3	14.9	11.1	3.8	1.0	0.9	100.0
10—24.9	62.7	26.6	4.6	3.8	1.2	0.5	0.6	100.0
25—49.9	54.1	35.2	4.9	2.6	1.3	0.2	1.7	100.0
50—	41.6	28.4	9.5	11.7	2.5	1.3	5.0	100.0
Kaikki	47.2	28.1	11.4	8.7	2.9	0.8	0.9	100.0

VIII. Maanviljelijäin perheenjäsenten tulot.

Maanviljelijäin perheenjäsenten tulo on suurimmaksi osaksi heidän kotitalalla suorittamansa työn arvoa. Tämä arvo on vahvistettu samojen kaavamaisten arvioiden mukaan kuin maataloustulokin. Mikäli ns. työnmenekki ei riitä, ei asianomaisille ole merkitty myöskään tuloa. Tämän ohella maanviljelijän puolisoilla, lapsilla ja muilla tilalla asuvilla sukulaisilla saattaa olla kodin ulkopuolella suoritettua ansiotyöstä saatua ym. tuloa. Puolison tulot ovat kokonaisuudessaan tällaista tuloa. Päinvastoin kuin pientilojen omistajilla itsellään, oli heidän aviopuolisoillaan suhteellisen vähän sivutulota. Tämä ilmenee seuraavasta asetelmasta, jossa on laskettu puolison tulot maanviljelijätaloutta kohden peltoalaluokittain.

Peltoala ha	1 000 mk
2—9.9	3
10—24.9	7

25—49.9	15
50—	27
Kaikki	5

Muiden perheenjäsenten tulojen laatu ilmenee seuraavasta taulusta.

8. Maanviljelijäin perheenjäsenten tulojen laatu (paitsi aviopuolison).

Peltoala ha	Työn arvo koti- tilalla	Vieraalle suoritettua		Muut tulot	Yh- teensä
		maatal- työstä	metsä- työstä		
%					
2—9.9	42.2	2.4	23.7	31.7	100.0
10—24.9	78.8	0.8	5.4	15.0	100.0
25—49.9	90.1	0.8	0.2	8.9	100.0
50—	85.3	0.2	0.2	14.3	100.0
Kaikki	61.6	1.6	14.0	22.8	100.0

Työn arvo on perheenjäsenen tuloon pääosana. Ainoastaan pientilojen perheenjäsenien tulot ovat suurimmaksi osaksi muusta

saatua. Perheenjäsenien keskitulo on huomattavasti pienempi kuin vastaavan ryhmän maanviljelijöillä, mikä on luonnollistakin työn arvon muodostaessa siitä niin merkittävän osan.

Seuraavassa taulussa esiintyvät keskimääräisluvut on laskettu jakamalla 16 vuotta täyttäneitten muiden perheenjäsenien kuin puolison yhteenlasketut tulot perheenjäsenien luvulla.

9. Maanviljelijäin perheenjäsenien tulot keskimäärin (puolisoja ja heidän tulojaan lukuun ottamatta).

Peltoala ha	Koko maa	Etelä-Suomi	Sisä-Suomi	Etelä-Pohjanmaa	Pohjois-Pohjanmaa	Koillis-Suomi
2—9.9	114	114	102	86	110	150
10—24.9	121	125	117	119	117	114
25—49.9	130	135	94	145	129	..
50—	174	175	..	..	..	..
Kaikki	118	123	107	110	116	144

IX. Maanviljelijäin varallisuus.

Maanviljelijäin maatalouskiinteistön ja irtaimiston arvo lasketaan myös pääosaltaan pellon ja metsän tuoton mukaan. Näin ollen sen arvo voidaan ilmoittaa karkeasti tunteamalla edellä mainitut arvioinnin pohjana olevat seikat. Niin kuin tässä tutkimuksessa päähuomio tulojen suhteen on kohdistettu „vapaisiin” sivutuloihin, olisi varallisuusosan arvostelussa etusijassa tarkkailtava maanviljelijäin muuhun kuin maatalaan liittyvää varallisuutta sekä velkojen ilmeneistä. Tätä vaikeuttaa kuitenkin suuresti nykyiset verolakien poikkeussäännökset, jolloin niin tärkeistä muun varallisuuden ryhmistä kuin pankkitalletukset ja erinäiset valtion obligatit ei saada mitään tietoja veroilmoituksista. Koska aikaisemmissa maanviljelijäin velkaantumistutkimuksissa, joita vi-

rallisen tilaston puitteissa on suoritettu v:lta 1931¹⁾ ja 1945²⁾ sekä Pellervo-Seuran toimesta³⁾, myös em. talletus- ja obligatiovarat saatiin mukaan, eivät tämän tutkimuksen velkaantumisprosenttitaulukot ole verrannollisia edellisten kanssa.

Jotta saataisiin vuoden 1945 jälkeen maanviljelijäin velkaantumisasteita tapahtunut kehitys esille, on seuraavia lukuja laskettaessa myös vuoden 1945 varoista jätetty pois pankkitalletukset ja obligatit.

Peltoala ha	Velat %:na varoista	
	v. 1945	v. 1954
2—9.9	4.3	9.4
10—24.9	5.0	8.7
25—49.9	6.5	10.6
50—	11.2	18.3
Kaikki	5.2	9.7

Olettaen, etteivät pankkitalletukset ole maanviljelijäin varoista suhteellisesti suuremmat v. 1954 kuin v. 1945, on maanviljelijäin velkaantuminen lisääntynyt melkoisesti. Velkaantumisprosentti ei kuitenkaan ole läheskään yhtä korkea kuin v. 1938, jolloin se oli 14. Erikoisen huomattava on velkaantumisprosentin nousu pientiloilla. Tähän lienee ainakin osittain syynä se, että pientiloihin kuuluu v. 1954 suhteellisesti enemmän kuin v. 1945 uudistiloja, joiden velkoja ei ole ehditty vielä kuolettaa. On myös todennäköistä, että sellaisina aikoina, jolloin maatilojen omistajat vaihtuvat normaalia enemmän, lisääntyy myös velkaantuneisuus maksamattomien kauppahintojen muodossa tavallista enemmän. Tämä vaikuttaa erikoisesti pientilojen velkaantumiseen vuoden 1945 jälkeen, koska uusia pientiloja on muodostettu varsin runsaasti.

Velat maanviljelijää kohden olivat 199 000 mk eli noin 6 kertaa niin suuret kuin v. 1945. Korkomenot olivat v. 1954 3.1 % maanviljelijäin tuloista vastaten 1.6 % vuonna 1945.

Maanviljelijäin velkaantumisaste oli yleensä sitä korkeampi, mitä enemmän tilalla oli peltoa, ja sitä vähäisempi, mitä enemmän oli metsää, kuten seuraavasta taulusta ilmenee.

10. Maanviljelijäin velat %:na varoista pelto- ja metsäalaluokittain.

Peltoala ha	Metsäpinta-ala ha				
	0—19.9	20—49.9	50—99.9	100—	Yht.
	Koko maa				
2—9.9	10.5	10.8	5.7	4.7	9.4
10—24.9	14.4	9.6	5.7	4.5	8.7
25—49.9	..	13.0	11.2	9.1	10.6
50—	..	..	11.3	13.4	18.3
Kaikki	12.0	11.2	7.2	7.0	9.7
Etelä-Suomi	12.3	12.3	9.1	9.7	11.1
Sisä-Suomi	9.5	10.8	4.8	5.4	7.7
Etelä-Pohjanmaa	12.8	9.6	6.4	4.4	10.0
Pohjois-Pohjanmaa	17.1	14.5	4.0	5.5	10.7
Koillis-Suomi	5.6	5.4	11.2	2.1	6.0

X. Kirjanpitiotilat.

Kirjanpitiotiloja, joiden kannattavuudesta tilivuonna 1952—1953 suoritettiin tutkimus, oli kaikkiaan 935. Kun käyttökelpoinen verotusaineisto saatiin 911 kirjanpitiotilasta, voidaan verotusaineistoa pitää kaikkia kannattavuustutkimuksessa mukana olevia kirjanpitiotiloja edustavana.

Kirjanpitiotilojen keskimääräinen peltopinta-ala ei vastaa kaikkien tilojen keskimääräistä peltopinta-alaa varsinkaan suuruusluokassa 2—9.9 ha. Kaikkien tilojen ja kirjanpitiotilojen keskimääräiset suuruudet nähdään seuraavasta asetelmasta.

Peltopinta-ala ha	Keskimääräinen peltopinta-ala ha	
	V. 1950 maatal. laskenta	Kirjanpitiotilat
2—9.9	5.08	7.09
10—24.9	14.67	15.06
25—49.9	32.39	34.17
50—	77.78	63.98

Kirjanpitiotiloilla saadut maataloustulot olivat taloutta kohden suuruusluokassa 2—9.9 ha 30.4 % ja suuruusluokassa 10—24.9 ha 8.1 % suuremmat kuin vastaavat maatalous-

tulot kaikilla tiloilla otantatutkimuksen mukaan. Suuruusluokassa 25—49.9 vastasivat kirjanpitiotilojen keskimääräiset maataloustulot suunnilleen keskimääräisiä maataloustuloja kaikilla tiloilla ja yli 50 ha:n tiloilla olivat kirjanpitiotilojen keskimääräiset maataloustulot 26.0 % pienemmät kuin vastaavan suuruusluokan kaikilla tiloilla maatalouskiinteistöistä saadut tulot.

Edellä olevat luvut eivät kuitenkaan merkitse sitä, että kaikkien tilojen ja kirjanpitiotilojen tulojen välillä olisi ainakaan vastavansuuruista erilaisuutta silloin, kun tilojen pinta-ala, sijainti jne. ovat samat. Kun lasketaan kummankin ryhmän maataloustulot peltohehtaaria kohden ja edellytetään, että otantatutkimuksessa olevien tilojen keskimääräinen peltopinta-ala vastaa kaikkien tilojen keskimääräistä peltopinta-alaa, osoittautuu kirjanpitiotiloilla maataloudesta saatu tulo päinvastoin yleensä pienemmäksi kuin keskimääräinen maataloustulo peltohehtaaria kohden kaikilla tiloilla. Seuraavasta taulusta nähdään maanviljelijäperheiden keskimääräiset tulot kaikilla tiloilla ja kirjanpitiotiloilla peltohehtaaria kohden.

11. Maanviljelijäperheiden keskimääräiset tulot peltohehtaaria kohden.

Peltopinta-ala ha	Maataloudesta saadut tulot peltohehtaaria kohden		Kaikki tulot peltohehtaaria kohden	
	Kaikki tilat	Kirjanpitiotilat	Kaikki tilat	Kirjanpitiotilat
2—9.9	34 280	32 015	48 650	43 297
10—24.9	27 073	28 491	30 416	32 443
25—49.9	24 528	23 075	26 120	25 034
50—	18 610	16 750	20 503	19 069

Kaikkiaan tilojen ja kirjanpitiotilojen peltohehtaaria kohden laskettujen tuottojen vertailukelpoisuutta heikentää se, etteivät kirjanpitiotilat jakaannu oikeassa suhteessa maan eri osien välillä, mikä olisi tärkeätä, koska tuotto peltohehtaaria kohden oleellisesti riippuu tilan sijainnista.

1) Maanviljelijäin velkaantuminen vuoden 1931 lopussa. Tilastollisia tiedonantoja, julkaissut Tilastollinen päätoimisto. N:o 34. Helsinki 1932.

2) Gunnar Fougstedt: Maanviljelijäin velkaantuminen ja verotus vuonna 1945. Tilastollisia tiedonantoja, julkaissut Tilastollinen päätoimisto. N:o 37. Helsinki 1949.

3) Willand, O. W.: Maataloutemme velkaantuminen. Pellervo-Seuran markkinatutkimuslaitoksen selvityksiä. Helsinki 1939.

Liitetäulu 1.

Maanviljelijäperheiden

Peltoala ha	Maanviljelijät												
	Luku	Naimi- sissa olevien luku	Ala- ikäisten lasten luku	Tulot						Sivuanosiotulot			
				Yh- teensä	Maatalouskiinteistö			Yh- teensä	Sivuanosiotulot				
					Yh- teensä	Siitä:			Yh- teensä	Siitä:			
						Isännän palkka	Pellon tuotto			Metsän tuotto	Vie- raalle suor. maat. työstä	Vie- raalle suor. metsä- työstä	Maant- ja rautat. rak. työstä
milj. mk													
Koko maa													
2— 9.9	165 848	133 572	252 359	33 440	25 905	12 992	2 189	8 607	7 535	361	2 852	425	1 126
10—24.9	73 108	57 791	108 330	26 039	24 229	10 901	3 284	8 607	1 810	24	212	57	84
25—49.9	10 158	8 060	14 965	7 391	7 122	2 381	1 170	2 820	269	5	12	5	20
50—	1 399	969	1 818	2 084	1 932	472	384	959	152	1	0	0	5
Kaikki	250 513	200 392	377 472	68 954	59 188	26 746	7 027	20 993	9 766	391	3 076	487	1 235
Etelä-Suomi													
2— 9.9	47 600	36 386	49 061	10 271	8 583	4 363	974	2 550	1 688	166	413	55	214
10—24.9	32 640	25 935	40 151	12 667	11 761	5 240	1 916	3 804	906	9	53	3	21
25—49.9	7 162	5 814	10 838	5 655	5 513	1 778	967	2 119	142	2	1	3	17
50—	1 196	786	1 409	1 852	1 716	409	357	843	136	1	0	0	5
Kaikki	88 598	68 921	101 459	30 445	27 573	11 799	4 214	9 316	2 872	178	467	61	257
Sisä-Suomi													
2— 9.9	62 985	50 425	108 381	12 734	10 285	4 682	679	4 175	2 449	87	1 200	102	232
10—24.9	16 843	13 233	29 881	6 877	6 437	2 367	543	3 290	440	10	80	7	11
25—49.9	1 128	883	2 461	908	843	232	85	461	65	3	10	—	0
50—	40	26	47	107	101	14	9	73	6	0	—	—	—
Kaikki	80 996	64 567	136 220	20 626	17 666	7 295	1 316	7 999	2 960	100	1 290	109	243
Etelä-Pohjanmaa													
2— 9.9	20 955	14 805	27 308	4 138	3 026	1 722	344	680	1 112	7	106	77	286
10—24.9	14 863	12 012	21 380	4 113	3 924	2 147	657	873	189	2	18	5	28
25—49.9	862	608	311	388	369	164	72	114	19	—	—	2	—
50—	59	53	109	54	48	18	9	19	6	—	—	—	0
Kaikki	36 739	27 478	49 108	8 693	7 367	4 051	1 082	1 686	1 326	9	124	84	314
Pohjois-Pohjanmaa													
2— 9.9	14 401	12 100	29 300	2 685	1 737	1 011	108	465	948	37	328	108	255
10—24.9	6 407	5 007	12 564	1 663	1 492	867	140	387	176	3	24	35	24
25—49.9	953	703	1 252	417	374	200	45	113	43	—	1	—	3
50—	103	103	251	70	66	31	9	24	4	—	0	0	—
Kaikki	21 864	17 913	43 367	4 840	3 669	2 109	302	989	1 171	40	353	143	282
Koillis-Suomi													
2— 9.9	19 907	19 856	42 859	3 612	2 274	1 214	84	737	1 338	64	805	83	139
10—24.9	2 355	1 604	4 354	714	615	280	28	253	99	—	37	7	—
25—49.9	53	52	103	23	23	7	1	13	0	—	—	—	—
50—	1	1	2	1	1	0	0	0	0	—	—	—	—
Kaikki	22 316	21 513	47 318	4 360	2 913	1 501	115	1 003	1 437	64	842	90	139

tulot, varat ja velat.

Maksetut korot	Maksetut vuokrat	milj. mk			Velat	Puolison tulot	Muut perheenjäsenet				
		Varat		Yhteensä			Tulot				
		Yhteensä	Siitä:				Yhteensä	Siitä:			
			Maatal. kiint. ja irtaim.					Velat	Luku	Yhteensä	Kotitil. suor. työn arvo
milj. mk											
Koko maa											
745	79	212 861	210 363	20 112	489	62 130	7 059	2 976	167	1 674	
829	101	213 720	209 159	18 513	483	50 504	6 099	4 807	50	328	
365	28	66 744	63 856	7 094	152	8 075	1 051	948	8	3	
194	27	22 425	19 776	4 093	38	628	109	93	0	0	
2 133	235	515 750	503 154	49 812	1 162	121 337	14 318	8 824	225	2 005	
Etelä-Suomi											
250	54	68 411	67 212	6 346	235	14 311	1 629	864	19	185	
466	43	102 320	99 698	11 276	240	22 718	2 850	2 513	15	82	
263	28	50 110	48 597	5 298	66	5 031	680	605	4	0	
184	27	19 826	17 655	3 905	37	601	105	91	0	0	
1 163	152	240 667	233 162	26 825	578	42 661	5 264	4 073	38	267	
Sisä-Suomi											
316	18	89 479	88 691	7 623	136	29 766	3 051	1 496	80	633	
215	12	63 158	62 166	3 626	163	16 272	1 901	1 345	3	161	
74	0	9 763	8 486	1 202	58	1 130	106	97	0	3	
8	0	1 280	1 080	136	0	18	1	1	—	0	
613	30	163 680	160 423	12 587	357	47 186	5 059	2 939	83	797	
Etelä-Pohjanmaa											
92	6	23 176	22 898	2 892	26	3 700	317	181	22	50	
112	44	32 159	31 546	2 778	78	5 305	629	515	1	9	
18	0	3 672	3 602	284	1	1 159	168	151	3	—	
0	0	746	469	10	—	7	3	1	—	—	
222	50	59 753	58 515	5 964	105	10 171	1 117	848	26	59	
Pohjois-Pohjanmaa											
60	—	13 449	13 384	1 940	35	2 100	230	121	15	37	
24	2	11 593	11 437	764	1	4 251	496	324	3	66	
10	—	2 981	2 956	308	27	754	97	95	1	—	
2	—	568	567	42	0	2	0	0	—	—	
96	2	28 591	28 344	3 054	63	7 107	823	540	19	103	
Koillis-Suomi											
27	1	18 346	18 178	1 311	57	12 253	1 832	314	31	769	
12	—	4 490	4 312	69	1	1 958	223	110	28	10	
0	—	218	215	2	—	1	0	0	—	—	
—	—	5	5	—	1	—	—	—	—	—	
39	1	23 059	22 710	1 382	59	14 212	2 055	425	59	779	

Maanviljelijät ryhmiteltyinä tulojen

Peltoala ha	Kokonaistulot								
	Luku tuloluokissa (1 000 mk)								
	—99	100—199	200—299	300—399	400—499	500—699	700—999	1000—	Yht.
2— 9.9....	20 004	68 459	57 561	14 160	3 354	1 259	760	291	165 848
10—24.9....	600	5 553	28 757	18 559	9 413	6 889	2 200	1 137	73 108
25—49.9....	—	50	50	1 201	1 551	3 170	2 761	1 375	10 158
50—	—	—	—	—	—	104	516	779	1 399
Kaikki	20 604	74 062	86 368	33 920	14 318	13 422	6 237	3 582	250 513
					%				
2— 9.9....	12.0	41.3	34.7	8.5	2.1	0.7	0.5	0.2	100.0
10—24.9....	0.8	7.6	39.3	25.4	12.9	9.4	3.0	1.6	100.0
25—49.9....	—	0.4	0.4	11.9	15.3	31.2	27.2	13.6	100.0
50—	—	—	—	—	—	7.4	36.9	55.7	100.0
Kaikki	8.2	29.5	34.5	13.6	5.7	4.5	2.5	1.5	100.0

suuruuden ja peltoalan mukaan.

Peltoala ha	Sivuanstulot							
	Luku tuloluokissa (1 000 mk)							
	0	1—49	50—99	100—199	200—299	300—399	400—	Yht.
2— 9.9....	69 841	45 673	23 856	17 557	6 052	1 455	1 414	165 848
10—24.9....	45 844	19 227	3 385	2 815	866	509	462	73 108
25—49.9....	5 637	3 503	462	248	130	19	159	10 158
50—	600	386	128	156	39	19	71	1 399
Kaikki	121 922	68 789	27 831	20 776	7 087	2 002	2 106	250 513
				%				
2— 9.9....	42.1	27.5	14.4	10.6	3.6	0.9	0.9	100.0
10—24.9....	62.7	26.3	4.6	3.8	1.2	0.7	0.7	100.0
25—49.9....	55.4	34.5	4.6	2.4	1.3	0.2	1.6	100.0
50—	42.8	27.6	9.2	11.1	2.8	1.4	5.1	100.0
Kaikki	48.6	27.5	11.1	8.3	2.8	0.8	0.9	100.0

Liitetäulu 3.

Maanviljelijät ryhmiteltyinä velkaantumisasteen mukaan.

Peltoala ha	Velat prosenttia varoista								
	0	0.1—4.9	5—9.9	10—19.9	20—29.9	30—39.9	40—59.9	60—	Yhteensä
									Luku
2— 9.9....	110 702	1 713	7 707	16 961	10 253	5 355	7 603	5 554	165 848
10—24.9....	43 449	4 097	5 497	8 450	4 328	1 765	3 012	2 510	73 108
25—49.9....	4 653	1 222	1 065	1 267	691	472	476	312	10 158
50—	235	285	90	281	91	89	105	223	1 399
Kaikki	159 039	7 317	14 359	26 959	15 363	7 681	11 196	8 599	250 513
Etelä-Suomi	53 798	3 151	5 435	11 141	4 930	2 118	4 133	3 892	88 598
Sisä-Suomi	54 455	1 761	4 166	7 159	4 932	3 357	3 411	1 755	80 996
Etelä-Pohjanmaa	20 819	1 804	2 505	4 555	3 301	1 201	1 452	1 102	36 739
Pohjois-Pohjanmaa	13 508	350	1 550	2 103	1 150	803	1 150	1 250	21 864
Koillis-Suomi	16 459	251	703	2 001	1 050	202	1 050	600	22 316
									%
2— 9.9....	66.8	1.0	4.6	10.3	6.2	3.2	4.6	3.3	100.0
10—24.9....	59.5	5.6	7.5	11.6	5.9	2.4	4.1	3.4	100.0
25—49.9....	45.8	12.0	10.5	12.5	6.8	4.6	4.7	3.1	100.0
50—	16.8	20.4	6.4	20.1	6.5	6.4	7.5	15.9	100.0
Kaikki	63.5	2.9	5.7	10.8	6.1	3.1	4.5	3.4	100.0
Etelä-Suomi	60.6	3.6	6.1	12.6	5.6	2.4	4.7	4.4	100.0
Sisä-Suomi	67.2	2.2	5.1	8.9	6.1	4.1	4.2	2.2	100.0
Etelä-Pohjanmaa	56.6	4.9	6.8	12.4	9.0	3.3	4.0	3.0	100.0
Pohjois-Pohjanmaa	61.7	1.6	7.1	9.6	5.3	3.7	5.3	5.7	100.0
Koillis-Suomi	73.7	1.1	3.2	9.0	4.7	0.9	4.7	2.7	100.0

Liitetäulu 4.

Kirjanpito-
Maanviljelijäperheiden

Peltoala ha	Luku	Naimisissa olevien luku	Alaik. lasten luku	Maanviljelijät							
				Tulot							
				Yhteensä	Maatalouskiinteistö			Sivunsiot			
					Yhteensä	Isännän palkka	Pellon tuotto	Metsän tuotto	Yhteensä	Vieraalle suor. maat. työstä	Vieraalle suor. metsätyöstä
milj. mk											
2—9.9	385	358	758	97.3	76.9	38.4	6.6	25.6	20.4	0.6	3.8
10—24.9	368	321	657	148.0	132.9	55.9	16.1	51.6	15.1	0.3	0.9
25—49.9	130	103	215	100.8	94.0	32.5	16.8	39.7	6.8	0.0	0.0
50—	28	22	47	30.5	27.1	8.7	6.7	10.1	3.4	1.0	0.0
Kaikki	911	804	1 677	376.6	330.9	135.5	46.2	127.0	45.7	1.9	4.7
Etelä-Suomi	393	343	679	191.1	173.0	70.2	31.0	61.2	18.1	1.3	1.3
Sisä-Suomi	266	236	434	107.4	95.3	33.9	8.2	46.9	12.1	0.5	1.4
Etelä-Pohjanmaa	70	65	145	27.5	23.3	11.4	4.3	6.2	4.2	0.0	0.1
Pohjois-Pohjanmaa	82	68	159	22.6	18.9	10.4	1.8	5.4	3.7	0.0	0.2
Koillis-Suomi ...	100	92	260	28.0	20.4	9.6	0.9	7.3	7.6	0.1	1.7

Liitetäulu 5.

Kirjanpitotilat.
Tulot maanviljelijää kohden.

Peltoala ha	Kokonaistulot						Sivutulot					
	Kokoma	Etelä-Suomi	Sisä-Suomi	Etelä-Pohjanmaa	Pohjois-Pohjanmaa	Koillis-Suomi	Kokoma	Etelä-Suomi	Sisä-Suomi	Etelä-Pohjanmaa	Pohjois-Pohjanmaa	Koillis-Suomi
1 000 mk												
2—9.9	252	257	264	238	232	236	53	36	47	57	80	83
10—24.9	402	427	445	342	269	382	41	35	45	52	30	56
25—49.9	776	787	1 002	630	374	441	52	59	21	77	2	67
50—	1 090	1 108	1 248	891	1 170	—	120	126	164	96	28	—
Kaikki	413	486	404	392	275	280	50	46	45	59	46	76

Maanviljelijäin tulot keskimäärin pelto- ja metsäalan mukaan.

Peltoala ha	Metsäala ha				
	0—19.9	20—49.9	50—99.9	yli 100	Kaikki
1 000 mk					
2—9.9	218	264	274	334	252
10—24.9	402	351	397	618	402
25—49.9	498	687	701	1 005	776
50—	629	803	1 123	1 268	1 090
Kaikki	259	351	483	696	413

tilat.

tulot, varat ja velat.

Maan- ja rautatie-rak. työstä	Teollis. ja käsi-työstä	Maksetut korot	Maksetut vuokrat	Varat			Velat	Puolison tulot	Muut perheenjäsenet				
				Yhteensä	Siitä:				Luku	Yhteensä	Siitä:		
					Maat. kiint. ja irt.	Koti-tilalla suor. työn arvo					Vieraalle suor. maat. työstä	Vier. suor. metsätyöstä	
				milj. mk									
1.4	1.8	2.6	0.3	633.4	621.7	72.9	2.3	185	18.6	10.5	0.6	2.9	
0.4	0.3	7.0	0.3	1 214.7	1 189.5	147.8	1.0	244	30.8	25.0	0.3	1.6	
0.0	0.0	5.9	1.0	943.5	913.9	107.8	0.1	66	10.3	8.5	0.2	0.0	
—	0.1	2.8	0.6	312.3	289.7	47.2	0.0	22	3.6	2.9	—	—	
1.8	2.2	18.3	2.2	3 103.9	3 014.8	375.7	3.4	517	63.3	46.9	1.1	4.5	
0.2	0.4	10.9	1.9	1 636.8	1 575.6	207.0	0.6	185	24.4	20.6	0.2	0.7	
0.1	0.3	5.1	0.2	928.5	915.0	107.4	1.4	184	20.9	14.5	0.3	1.1	
0.1	0.6	1.1	0.1	228.8	218.9	24.9	0.5	24	2.7	2.4	—	0.0	
1.0	0.3	0.6	0.0	156.6	154.8	17.5	0.5	56	6.6	5.4	0.3	0.2	
0.4	0.6	0.6	0.0	153.2	150.3	18.9	0.4	68	8.7	4.0	0.3	2.5	

(Liitetäulu 5).

Maanviljelijäin velat %:na varoista.

Peltoala ha	Metsäala ha				
	0—19.9	20—49.9	50—99.9	yli 100	Kaikki
2—9.9	14.5	11.1	10.2	6.9	11.5
10—24.9	16.9	12.4	13.0	8.8	12.2
25—49.9	3.9	16.3	11.9	9.5	11.4
50—	—	14.3	11.4	21.2	15.1
Kaikki	14.6	12.2	12.0	10.4	12.1

Kirjanpitotilat.

Maanviljelijät ryhmiteltyinä tulojen suuruuden mukaan.

Peltoala ha	Luku tuloluokissa (1 000 mk)							Yli 1000	Yht.
	Alle 100	100— 199	200— 299	300— 399	400— 499	500— 699	700— 999		
2—9.9	6	124	168	60	12	9	5	1	385
10—24.9	—	22	108	103	51	56	20	8	368
25—49.9	—	—	2	8	13	44	41	22	130
50—	—	—	—	—	—	3	12	13	28
Kaikki	6	146	278	171	76	112	78	44	911
					%				
2—9.9	1.6	32.2	43.6	15.6	3.1	2.3	1.3	0.3	100.0
10—24.9	—	5.9	29.4	28.0	13.8	15.2	5.5	2.2	100.0
25—49.9	—	—	1.5	6.1	10.0	33.9	31.5	17.0	100.0
50—	—	—	—	—	—	10.7	42.9	46.4	100.0
Kaikki	0.6	16.0	30.6	18.7	8.4	12.3	8.5	4.9	100.0

Maanviljelijät ryhmiteltyinä sivutulujen suuruuden mukaan.

Peltoala ha	Luku sivutuloluokissa (1 000 mk)							yli 400	Yht.
	Ei sivu- tulua	1—49	50—99	100—199	200—299	300—399			
2—9.9	107	174	44	32	13	6	9	385	
10—24.9	113	185	36	16	8	—	10	368	
25—49.9	44	63	9	7	3	—	4	130	
50—	3	12	6	2	3	—	2	28	
Kaikki	267	434	95	57	27	6	25	911	
					%				
2—9.9	27.7	45.2	11.5	8.3	3.4	1.5	2.4	100.0	
10—24.9	30.7	50.2	9.8	4.4	2.1	—	2.8	100.0	
25—49.9	33.8	48.5	6.9	5.4	2.3	—	3.1	100.0	
50—	10.7	42.9	21.5	7.1	10.7	—	7.1	100.0	
Kaikki	29.3	47.6	10.4	6.3	2.9	0.7	2.8	100.0	

Kirjanpitotilat.

Maanviljelijätalouksien yhteistulot taloutta kohden.

Peltoala ha	Koko maa	Etelä-Suomi	Sisä-Suomi	Etelä- Pohjanmaa	Pohjois- Pohjanmaa	Koillis-Suomi
	1 000 mk					
2—9.9	307	292	331	266	270	320
10—24.9	489	512	536	388	361	506
25—49.9	855	860	1 109	696	521	..
50—	1 219	1 175	1 793	961	..	..
Kaikki	487	550	488	438	362	372

Lauri Hervonen.

Valtiovarainministeriö.

P. M. Maa- ja metsätalouden verotusperusteiden määrittämisestä

Maatalouskiinteistöjen verotusperusteita vahvistettaessa on maatalouden osalta pidetty lähtökohtana maataloushallituksen kirjanpitotilojen osoittamia tuloksia. Tällöin on kirjanpitotilojen paremmuus keskitason viljelyyn verrattuna otettu huomioon siten, että niiden osoittamaa puhdasta tuottoa on alennettu 25 %:lla.

Kun maatalouskiinteistöistä saatuna tulona on lain mukaan pidettävä sitä puhdasta tuottoa, jonka samanlaatuisten kiinteistöjen kunnassa arvioidaan viljelyyn maan ja luonnonniityn osalta verovuonna päättyneenä ja kahtena sitä edellisenä talousvuotena keskimäärin vuotta kohti antaneen, on kunakin vuonna verotusta varten laskettava kirjanpitotilojen kolmen vuoden tuoton keskiarvo kussakin tutkimusalueessa. Verotusperusteita vahvistettaessa verrataan tämän keskiarvon suhdetta edellisen vuoden kolmivuotiskauden keskiarvoon, jolloin voidaan todeta, mihin suuntaan maatalouden kannattavuus on kehittynyt. Kun maatalouden puhtaan tuottoon vaikuttaa ratkaisevasti myöskin se, mihin määrään yrittäjäperheen työn arvo on arvioitu kirjanpitotiloilla, otetaan lisäksi huomioon myöskin maatalousylijäämän (puhdas tuotto + oman perheen työ)

kehitys kirjanpitotiloilla. Tätä maatalousylijäämää voidaan myös pitää lähtökohtana arvosteltaessa oman perheen työn arvojen ja verotusperusteiden yhteismäärän eli verotettavan tulon suuruutta eri osissa maata.

Metsämaan verotusperusteet määrätään myöskin kolmen hakkuuvuoden tuoton keskiarvon perusteella. Metsätutkimuslaitos laskee verokuutiometrin hinnan jokaista kuntaa kohden. Tätä laskettua hintaa alennetaan paikkakunnalla tavallisten metsänhoito- ym. kustannusten vuoksi 25 %:lla. Tämä alennus jakaantuu seuraavasti: Kotitarvepuun alhaisemman hinnan vuoksi 10 %, metsänhoitokustannukset, joihin luetaan isännän työ metsänhoidossa (4—8 %) sekä metsänhoitomaksu 10 %, puutavaran myyntikustannukset 5 %. Näin lasketun verokuution keskihinnan mukaan on metsän puhdas tuotto verotuksessa määrätty. Poikkeustapauksissa eli silloin, kun kolmen vuoden keskihinta olisi edellyttänyt verotusperusteiden korotusta ajankohtana, jolloin jo on voitu todeta, että niitä hintatason muutosten johdosta seuraavana vuonna joudutaan alentamaan, on tällaisesta korotuksesta luovuttu ja seuraavana vuonna otettu se huomioon alennusta pienentävänä tekijänä.

Metsäntutkimuslaitos.
Metsätalouden osasto.

P. M.

Metsämaiden verotusvyöhykkeiden vaikutus verokuutiometrin hinnoittelussa käytettäviin kantohintoihin

Vuoden 1954 asetus kunnallisverotuksesta maalaiskunnissa määrää metsämaiden jaosta verotusvyöhykkeisiin seuraavaa: „Milloin puutavaran kantohinnat ovat kunnan eri osissa metsäntuotteiden menekki- ja kuljetus-suhteista johtuen huomattavasti erilaiset, jaetaan kunnan alue metsämaihin nähden enintään kolmeen vyöhykkeeseen”.

Tähän määritelmään perustuen on maamme 535 metsäisestä kunnasta viime vuosina 220—230 kuntaa katsonut puutavaran kantohintojen olleen kunnan eri osissa niin huomattavasti erilaisten, että vyöhykejako on ollut tarpeen. Jäljelle jäävät 310—320 kuntaa eivät ole katsoneet tällaista lainkaan tarpeelliseksi. Kuntia, joissa on ollut kaksi menekki-vyöhykettä, on viime vuosina ollut 130—140 sekä kolmen menekki-vyöhykkeen kuntia 80—90.

Käsityksen siitä, miten yksityisten, yhtiöiden, kuntien ja seurakuntien omistuksessa oleva metsämaa jakaantuu pinta-alansa puolesta maamme eri osissa verotusvyöhykkeisiin, antaa taulukko 1. Siitä nähdään, että keskimäärin koko maassa veronalaisesta metsämaasta kuuluu ensimmäiseen vyöhykkeeseen 70 %, toiseen 23 % ja kolmanteen 7 %. Sadannesten perusteella voidaan todeta, että pääosa yksityisten, yhtiöiden, kuntien ja seurakuntien veronalaisesta metsämaasta kuuluu ensimmäiseen vyöhykkeeseen ja vain häviävän pieni osa kolmanteen. Vertailun vuoksi on esitykseen vielä liitetty taulukko 2, mikä osoittaa valtion omistuksessa olevien metsämaiden, lähinnä Metsähallituksen val-

vonnan alaisten jakaantumisen vastaaviin vyöhykkeisiin. Nähdään, että sadannekset poikkeavat oleellisesti edellisen taulukon vastaavista.

Tuntien taulukossa 1 ilmenevät seikat ja tietäen Metsähallituksen maiden sijoittumisen vyöhykkeisiin, on Metsäntutkimuslaitoksessa kohdistettu neljän viimeksi kuluneen hakkuukauden kantohintalaskelmissa päähuomio ensimmäisten verotusvyöhykkeiden kantohintojen selvittelyyn. Seurauksena tästä on ollut, että laskentamenettelyä on katsottu aiheelliseksi eräiltä osiltaan tarkistaa. Niinpä hakkuukausina 1949—50, 1950—51 ja 1951—52 sekä 1930-luvulla käytetystä menettelystä, jossa tilastoasiamiehiltä saadut puutavaranhintatiedot eriteltiin menekki-vyöhykkeittäin, luovuttiin kokonaan. Tämä on merkinnyt sitä, että hakkuukaudesta 1952—53 lähtien on kunnittain saadut hintatiedot käsitelty systemaattisesti ensimmäisen vyöhykkeen hintoina, olivatpa ne peräisin miltä vyöhykkeeltä tahansa. Näillä hinnoilla on sitten laskettu ensimmäisen menekki-vyöhykkeen verokuutiometrin hinta. Toisen ja kolmannen vyöhykkeen verokuutiometrin hinnat on sitten laskettu alentamalla ensimmäisen vyöhykkeen verokuutiometrin hintaa tiettyillä kokemusperäisillä sadanneksilla. Syyt tällaiseen menettelyyn siirtymisestä ovat olleet melkein pakoittavat. Niihin tuskin lienee tarpeellista tässä yhteydessä puuttua.

Komitealle aikaisemmin luovutettujen kantohintojen osalta tällaisen laskentaperiaatteen sovellutus merkitsee sitä, että esitetyt

kantohinnat edustavat hakkuukausien 1952—53, 1953—54 ja 1954—55 osalta kaikkien verotusvyöhykkeiden hintojen perusteella laskettua kantohintatasoa. Sekaannusten välttämiseksi lienee vielä paikallaan korostaa, että näin määrättyillä kantohinnoilla on laskettu ensimmäisten menekki-vyöhykkeiden verokuutiometrin hinnat, mutta itse puutavaralajittaiset kantohinnat ovat siis peräisin kaikilta kolmelta vyöhykkeeltä.

Sen seikan keskimääräiseksi selvittämissä, millaisiksi muodostuivat hakkuukausina 1949—50, 1950—51 ja 1951—52 sekä 1930-luvulla käytetyillä laskentaperiaatteella määrättyt eri verotusvyöhykkeiden verokuutiometrin hinnat, on muistioon liitetty vielä taulukko 3. Siitä nähdään verokuutiometrin hinnat lääneittäin eri verotusvyöhykkeillä vuonna 1952. Koko maan keskimääränä on toisen menekki-vyöhykkeen hinnat olleet 88 % ja kolmannen 78 % ensimmäisen vyöhykkeen hinnoista. Käyttämällä taulukossa 1 esitettyjä vyöhykkeittäisiä pinta-aloja tai niiden sadanneslukuja painolukuina voidaan suorittaa laskelma siitä, millaisiksi olisivat hakkuukausien 1949—50, 1950—51 ja 1951—52 sekä 1930-luvun ensimmäisten verotusvyöhykkeiden hinnat muodostuneet, jos niiden laskentamenetelmä olisi ollut vastaava kuin neljänä viimeksikuluneena hakkuukautena. Asian yksinkertaistamiseksi voidaan taulukon 3 vyöhykkeittäiset sadannesluvut 100, 88 ja 78 merkitä markkoina. Laskelma saa silloin muodon:

$$X = \frac{(100 \cdot - \times 70) + (88 \cdot - \times 23) + (78 \cdot - \times 7)}{100} = 69 \cdot -$$

Kysymys on siis neljän sadanneksen suuruudesta erosta. Jos tällä sadannksella oikaistetaan nämä kahdella eri periaatteella lasketut ensimmäisten vyöhykkeiden hinnat vastamaan toisiaan, merkitsee se komitealle aikaisemmin luovutettujen kantohintojen perusteella laskettujen moninkertojen lievää suurenemista. Kysymyksen ollen näin vähäisistä eroista ei korjaukseen kuitenkaan liene aiheellista ryhtyä. Kantohintasarjojen sel-

laisenaan säilyttämistä puoltavat myös eräät painaviksi katsottavat näkökohdat.

1. Edellä suoritettu laskelma antaa luotettavan oikaisusadanneksen vain sen edellytyksen vallitessa, että neljän viimeisen hakkuuvuoden laskelmissa on kuitakin vyöhykkeeltä tullut hintatietoja keskiarvoon näiden pinta-alojen edellyttämässä suhteessa. Varsin suurella todennäköisyydellä näin lienee tapahtunut, mutta varmuudella ei asiaa ole voitu todeta.

2. Oikaisusadannes ei voi olla sama kaikille puutavaralajeille. Sen puutavaralajittainen vaihtelu olisi hyvin vaikea selvittää.

3. Metsäntutkimuslaitoksessa on oltu tietoisia siitä vähäisestä merkityksestä, mikä toisen ja kolmannen verotusvyöhykkeen hinnoilla on kantohintatason muodostumisessa. Tästä syystä on mainitusta laitoksesta julkisuuteen saatetut kantohintasarjat yleensä esitetty ilman erityistä mainintaa, miltä menekki-vyöhykkeeltä ne ovat peräisin.

4. Paitsi merkityksen vähäisyys, on myös toisen ja kolmannen verotusvyöhykkeen epämääräisyys aiheuttanut edellisessä kappaleessa esitetyn periaatteen noudattamisen. Verotusvyöhykkeiden lukumäärä, laajuus ja sijainti ym. asiaan liittyvät tekijät ratkaistaan kunnissa useiden muiden kuin metsätaloudellisten näkökohtien perusteella. Monesti asiantuntemus joutuu myös väistymään enemmistö päätöksen tieltä.

Jos kuitenkin komitea katsoo asialliseksi korostaa, että mietinnössä esitetyt kantohinnat perustuvat ns. ensimmäisten menekki- eli verotusvyöhykkeiden hintoihin, on aiemmin komitealle luovutettu kantohintasarja vielä kerran oikaistava. Tämä tapahtuu välttämättömmin siten, että hakkuukausien 1952—53 ja 1953—54 kantohintoja korotetaan edellä lasketulla yleissadanneksella tai myöhemmin laskettavilla puutavaralajittaisilla sadanneksilla. Asian tasapuolinen käsittely edellyttäne myös, että mietinnössä tällöin myös osoitetaan, mikä merkitys eri verotusvyöhykkeillä on kantohintatason muodostumisessa.

Taulukko 1.

Veronalaisen metsämaan jakaantuminen lääneittäin verotusvyöhykkeisiin yksityisten, yhtiöiden, kuntien ja seurakuntien omistuksessa olevissa metsissä v. 1953—55.

Lääni	Pinta-ala verotusvyöhykkeessä 1000 ha						Yhteensä	
	I	%	II	%	III	%	1000 ha	%
Uudenmaan	548	97	14	3	—	—	562	100
Turun ja Porin	1 125	88	131	10	17	1	1 273	100
Hämeen	1 096	88	145	12	5	0.4	1 246	100
Kymen	489	63	211	27	91	11	791	100
Mikkelin	830	61	454	33	88	6	1 372	100
Kuopion	1 399	56	746	30	374	15	2 519	100
Vaasan	1 953	82	332	14	82	3	2 367	100
Oulun	1 570	64	632	26	240	10	2 442	100
Lapin	768	56	503	36	109	8	1 380	100
Ahvenanmaa	62	100	—	—	—	—	62	100
Koko maa	9 840	70	3 168	23	1 006	7	14 014	100

Taulukko 2.

Metsähallituksen maiden jakaantuminen lääneittäin verotusvyöhykkeisiin v. 1953.

Lääni	Pinta-ala verotusvyöhykkeessä ha						Yhteensä	
	I	%	II	%	III	%	ha	%
Uudenmaan	4 401	—	—	—	—	—	4 401	100
Turun ja Porin	13 550	32	17 902	42	11 242	26	42 694	100
Hämeen	60 790	77	18 280	23	—	—	79 070	100
Kymen	1 615	33	3 202	65	107	2	4 924	100
Mikkelin	32 358	58	17 540	31	6 269	11	56 167	100
Kuopion	66 033	20	134 143	41	128 072	39	328 248	100
Vaasan	103 597	60	64 260	37	5 971	3	173 828	100
Oulun	638 911	49	413 121	32	242 145	19	1 294 177	100
Lapin	802 575	21	1 808 615	47	1 211 658	32	3 822 848	100
Koko maa	1 723 830	30	2 477 063	43	1 605 464	27	5 806 357	100

Taulukko 3.

Verokuutiometrin hinnat lääneittäin eri verotusvyöhykkeillä v. 1952.

Lääni	Verokuutiometrin hinta mk			Hintasuhte %:na		
	I	II	III	I	II	III
Uudenmaan	1 029	962	—	100	93	—
Turun ja Porin	1 117	1 026	969	100	92	87
Hämeen	1 031	921	886	100	89	86
Kymen	831	728	686	100	88	83
Mikkelin	708	635	593	100	90	84
Kuopion	608	534	460	100	88	76
Vaasan	854	736	721	100	86	84
Oulun	874	577	484	100	86	72
Lapin	483	404	317	100	84	66
Ahvenanmaan maakunta	897	—	—	100	—	—
Keskim. koko maassa	823	725	640	100	88	78

Lauri Selin.

Metsäntutkimuslaitos.
Metsätalouden osasto.

P. M.

Kantohintojen ns. nolla-alueet ja niiden huomioon ottaminen verokuutiometrin hinnoittelulaskelmissa

Kysymystä kantohintojen ns. nollarajasta ei ole tieteellisessä mielessä tutkittu juuri lainkaan. Niinpä koko käsittekin on vielä tarkemmin määrittelemättä, mistä johtuen se usein ymmärretään ja tulkitaan varsin eri tavoilla.

Jos nollarajan takaisilla alueilla maasamme tarkoitetaan sellaisia metsäalueita, joilta ei minkäänlaisissa olosuhteissa ole millekään puutavaralle menekkiä, rajoittuvat ne yksityisluonteisten metsien osalta melkein päällekkäisiin. Valtion omistuksessa olevista metsistä voidaan sensijaan löytää laajojakin tämänlaatuisia alueita. Nämä sijaitsevat pääosiltaan niillä vesistöalueilla, joissa vedet laskevat valtakunnan itärajan taakse, sekä Lapin suojametsä-alueilla.

Jos nollarajan takaisiksi alueiksi luetaan myös ne metsät, joista menekki on mahdollista vain noususuhdanteitten edullisissa markkinaolosuhteissa, laajenevat alueet käsitteeseen jo yksityisluonteisiakin metsiä. Jos käsitettä vielä laajennetaan siten, että nollarajan huonommalla puolella oleviksi alueiksi luetaan myös sellaiset metsät, joissa myyjäpuoli katsoo ostajan maksavan alhaisempaa kantohintaa kuin maailmanmarkkinasuhdanteet heidän käsityksensä mukaan sillä hetkellä edellyttävät ja kieltäytyvät tähän perustuen myymästä, laajenevat nollarajan takaiset alueet jo varsin huomattaviksi.

Kysymystä siitä, miten nolla-alueet yksityismetsissä muodostuvat ja mitkä tekijät tässä esiintyvät määräävimpiä, ei myöskään

ole selvitetty. Vastoin yleistä käsitystä ei nimittäin kantohintojen nollarajoja voida vapaan kilpailun vallitessa laskennallisesti johtaa käyttäen lähtökohtana raakapuun satama- tai tehdashintoja. Tällaiset laskelmat jäävät puhtaasti teoreettisiksi jo yksinomaan siitä johtuen, että raakapuun ostajat saattavat laajassa mittakaavassa maksaa jalostuslaitosten alhaisempaa kantohintaa kuin sen hetken maailmanmarkkinatilanne edellyttää. Näin saavuttamansa kustannussäästön avulla ne voivat sitten maksaa kohtuullista kantohintaa vielä sellaisillakin alueilla, jotka teoreettisten laskelmien mukaan ovat absoluuttisia nolla-alueita.

Nolla-alueista puhuttaessa on myös huomattava, että ne ovat suuressa määrin erilaiset eri puutavaralajeilla. Äärimmäisyyksiä korostavana esimerkkinä tässä suhteessa mainittakoon, että viime vuosina on saanut melkein päällekkäin hakemalla hakea yksityisluonteisista metsistä sellaisia alueita, jotka sahapuun osalta edustaisivat nolla-alueita. Sensijaan halolle ei vastaavana ajankohtana ole muodostunut verraten laajoja alueita kantohintaa lainkaan. Teoreettisten nollarajalaskelmien suorittaminen puutavaralajeittain kohtaa edellisessä kappaleessa esitettyjen vaikeuksien lisäksi vielä sen, että ostajat useissa tapauksissa tasaavat heikompihin hintaisten puutavaralajien kantohintoja parempien kustannuksella.

Edellä esitettyyn viitaten on todettavissa, että Metsäntutkimuslaitos, joutuessaan suorittamaan verokuutiometrin hinnoittelua, on

ns. nolla-alueiden osalta joutunut verrattain vaikeaan tilanteeseen. Kuitenkin on huomattava, että kysymys nolla-alueista ei ole sellaista suuruusluokkaa kuin yleensä kuvitellaan. Viimeksikuluneena 7-vuotiskautena on nimittäin tutkimuslaitokseen saatu Perä-Lapin muodostamaa poikkeusta lukuunottamatta kantohinta-aineistoa jokaisesta maamme kunnasta. Näiden perusteella on voitu todeta kantohintaa muodostuneen joka hakkuukausi saha- ja kuusipaperipuulle kaikissa maamme kunnissa lukuunottamatta Inaria, Enontekiötä ja Utsjokea. Mäntypinotavaran osalta on tilanne ollut vain hiukan huonompi. Yleisesti ottaen ovat ainespuun nolla-alueet yksityisluonteisissa metsissä vuosijaksolla 1949/50—55/56 rajoittuneet siten maamme pohjois- ja koillisosissa sijaitsevien kuntien syrjäosiin. Pinta-alaltaan ne eivät ole voineet muodostua suuriksi sen johdosta, että näillä alueilla valtion metsänomistus näyttelee ratkaisevaa osaa.

Polttopuun osalta tilanne on ollut olenaisesti toinen. Laskusuhdannevuosina on voitu todeta verraten laajojakin nolla-alueita yksityisluonteisissa metsissä. Tämän johdosta on aikoinaan jouduttu kysymyksen eteen, pitääkö tällaiset alueet ottaa huomioon verokuutiometriin sisältyvän polttopuun kantohintalaskelmissa. Metsäverolainsäädäntö ei nimittäin anna tässä suhteessa mitään ohjetta menettelyn perustaksi. Asiaa koskeva ainoa määräys on peräisin vuoden 1922 asetuksesta (4 §) ja kuuluu: „Päätätessään perusteista, joiden mukaan maatalouskiinteistöistä saadut tulot ovat arvioitavat, tulee taksoituslautakunnan

3) määrätä, erikseen kussakin vyöhykkeessä, puutavaran keskimääräinen raha-arvo verovuonna kuutiometriltä”. Määritelmän nojalla voidaan käydä laajaakin keskustelua mm. siitä, onko keskiarvolaskelmissa ylipäänsä lainkaan tarpeellista ottaa huomioon nolla-alueita. Jos kunnan jossakin osassa ei muodostu kantohintaa joillekin puutavaralajeille lainkaan, on asetus antanut oikeuden erottaa tällaiset alueet omaksi vyöhykkeeksi. Vuoden 1922 asetus olikin vyöhykejakoäärittelyssään selväpiirteisempi kuin vuoden 1954 vastaava. Vuoden 1922 asetuksen 3 §:ssä määrättiin nimittäin vyöhykejaoista seuraavaa: „Milloin kunnan eri osat metsäntuotteiden menekki- ja kuljetussuhteisiin

nähdessä huomattavasti eroavat toisistaan, jaettakoon kunta metsäalueisiin nähdessä enintään kolmeen vyöhykkeeseen riippuen siitä, onko seudulla menekkiä kaikenlaisella puulla, tukkipuista pienempään polttopuuhun asti tahi vain tukkipuilla, propsi- ja paperipuilla tai niihin verrattavilla puutavaraladuilla, taikka ainoastaan tukkipuilla tai muulla järeällä puutavaralla”. Tällaiseen määrittelyyn perustuvan vyöhykejaon vallitessa ei kysymystä nolla-alueiden vaikutuksesta keskiarvoihin päässyt edes syntyä. Tämä tapahtui siitä syystä, että vyöhykkeitä perustettiin sen mukaan, oliko tietyillä puutavaralajeilla kantohintaa vai jäivätkö ne nollarajan huonommalle puolelle.

Asetuksessa kunnallisverotuksesta maalaiskunnissa vuodelta 1954 on kuitenkin otettu vyöhykkeiden muodostamiseen periaatteellisesti varsin erilainen kanta. Määritelmä, joka on esitetty myös jo toisessa komitealle jätetyssä muistiossa, on nimittäin seuraava: „Milloin puutavaran kantohinnat ovat kunnan eri osissa metsäntuotteiden menekki- ja kuljetussuhteista johtuen huomattavasti erilaiset, jaetaan kunnan alue metsämaitiin nähdessä enintään kolmeen vyöhykkeeseen”. Erityisesti kiintyy huomio tässä asetuksessa siihen, että tiettyjen puutavaralajien menekkiä eli nollarajan huonommalla puolella olemista, ei enää ole katsottu määräväksi vyöhykkeiden muodostamisessa. Sen sijaan ryhdytään soveltamaan käsitettä „kantohintojen erilaisuus”. Tällainen muutos onkin ymmärrettävä raakapuumme menekki-suhteissa tapahtuneiden muutosten johdosta. Se voidaan katsoa myös sen seikan osittaiseksi tunnustamiseksi, että nolla-alueet useimpien kuntiemme osalta alkavat olla niin harvassa, että toisia ja kolmansia vyöhykkeitä olisi vuoden 1922 asetuksen perusteella voitu muodostaa vain harvoihin kuntiin.

Tutkimuslaitoksessa suoritettavan verokuutiometrin hinnoittelun osalta nämä muutokset ovat merkinneet huomattavaa vaikeuksien ja työmäärän lisääntymistä. Nämä vaikeudet eivät kuitenkaan ole tulleet yllättäen uuden asetuksen muodossa, vaan ne ovat lisääntyneet sitä mukaa kuin olosuhteet ovat muuttuneet vuoden 1922 asetuksen ajoista. Vielä 1930-luvulla oli verokuutiometrin hinnoittaminen suhteellisen helppo tehtävä. Tarvitsi vain selvittää ensimmäisten menekki- ja kuljetussuhteiden

set kantohinnat ja senjälkeen poistaa menekittömät puutavaralajit toisen ja kolmannen vyöhykkeen verokuutiometrin hinnasta, niin laskelmat olivat valmiit.

Raakapuun menekin lisääntyminen väestön kasvun, lisääntyneen teollisuuden ja valtakunnallisen aluesupistuman johdosta on vuosi vuodelta ajanut nolla-alueet yhä kauemmaksi pohjoiseen ja koilliseen. Menekin lisääntymisen mukana on raakapuun markkinoille ilmestynyt ns. tasahintaisuuden ostoperiaate. Eri menekki- ja vyöhykkeiden erittelemisen vuoden 1954 asetuksen antamaan ohjeeseenkin perustuen alkaa olla vaikea. Kauppatoiminnan laajeneminen on pakottanut suurentamaan hinnoittelussa käytettävät tilastoaineistot 7—8 kertaisiksi 1930-lukuun verrattuna. Niinpä tutkimuslaitoksessa jouduttiin vihdoin hakkuukauden 1952—53 kuluessa toteamaan, että raakapuun kantohintojen erittelemisen vyöhykkeittäin oli käytettävissä olevin menetelmin ja voimavaroin mahdotonta. Tilanteen teki vaikeammaksi vielä se, että yrityksistä huolimatta ei useissa kunnissa, joissa oli kaksi tai kolme vyöhykettä, pystytty toteamaan minkäänlaisia kantohintatasoeroja. Seurauksena kaikesta tästä oli, että tutkimuslaitoksen hin-

noitteluaineistojen käsittelyyn tehtiin muutoksia, joka on esitetty komitealle luovutetussa toisessa muistiossa.

Vaikka metsäverotuslainsäädännöstämme ei nykyisin olekaan löydettävissä ohjeita tai määräyksiä menekittömän puun hinnoittelusta verokuutiometrissä, on tutkimuslaitos pyrkinyt ottamaan tämän seikan huomioon polttopuun osalta jopa ensimmäisen menekki- ja vyöhykkeen hinnoissakin. Mitään laskennallista menetelmää, joka automaattisesti ottaisi huomioon nolla-alueiden painon keskiarvolaskelmissa, ei yrityksistä huolimatta kuitenkaan ole saatu luoduksi. Niinpä polttopuun nolla-alueet huonoina menekki- ja vyöhykkeinä otettu huomioon ns. varovaisuusperiaatteen voimakkaammalla sovellutuksella. Esimerkkinä tällaisesta sovellutuksesta voidaan ottaa vaikkapa hakkuukauden 1954—55 polttopuun hinnat, jolloin koivu- ja sekahalolla oli huomattavia menekki- ja vyöhykkeitä suurten ylivuotisten halkovarastojen ja ulkomaisten polttoaineiden kilpailun vuoksi. Liitteessä 1 esitetty taulukko osoittaa Mikkelin, Kuopion, Oulun ja Lapin läänien osalta niiden kuntien lukumäärän, joissa koivu- ja sekahalon kantohinta = 0 vuoden 1955 verokuutiometrin hinnoittelulaskelmissa.

Liite 1.

Kunnat ryhmiteltyinä ensimmäisten verotusvyöhykkeiden koivu- ja sekahalon kantohintojen perusteella 0- ja ei 0-alueisiin hakkuukautena 1954—55.

Lääni	Kuntia kaikkiaan	Koivuhalko		Sekahalko	
		Kantohintaa muodostunut	0-alueita	Kantohintaa muodostunut	0-alueita
Mikkelin	33	33	—	10	23
Kuopion	52	50	2	7	45
Oulun	57	56	1	22	35
Lapin	23	14	9	2	21

Viljelijäväestön ansiotulot

Laskelma viljelijäväestön ansiotuloista vuosina 1950 ja 1953—54 on suoritettu maaseudun työvoiman tutkimisen antamien vuotta 1950 koskevien ansiotyöpanoslukujen sekä ko. vuosilta olevan virallisen palkkatilaston perusteella. Koska vuodet 1951—52 olivat melko voimakkaan noususuhdanteen vuosia, on todennäköistä, että sekä ansiotyöpanoksen suuruus että sen rakenne poikkeavat ehkä suurestikin vuodesta 1950. Vuosina 1953—54 sen sijaan taloudellisen toiminnan rakenne ja laajuus oli jokseenkin samanlainen kuin v. 1950. Sen vuoksi on laskelma rajoitettu koskemaan viljelijäväestön ansiotuloja vuosina 1950 ja 1953—54.

Maaseudun työvoiman tutkimuksesta saavat viljelijäväestön ansiotyöpanosta osoittavat luvut eivät ole varsin käyttökelpoiset laskettaessa ansiotuloja viljelmää ja viljelijäperhettä kohti. Ensinnäkin tutkimuksen kohteena olivat vain 15—64 vuotiaat miehet. Myös viljelijäperheen naispuolisilla jäsenillä saattaa kuitenkin olla ansiotuloja, jotka jäävät huomioon ottamatta. Toiseksi pidettiin viljelijäperheeseen kuuluvina vain niitä miehiä, jotka olivat osallistuneet perheen viljelmän töihin, ts. joiden oman työn panos maatilatalouteen oli vähintään 21 pv. vuoden aikana. Etelä-Suomen teollisuusalueilla oli kuitenkin viljelijäperheissäkin jonkin verran miehiä, jotka viljelmällä asuen kävivät ympäri vuoden ansiotyössä osallistumatta viljelmän töihin 20 päivää enempää. Heidän ansiotulonsa jäävät siten laskelman ulkopuolelle. Joissakin tapauksissa viljelijäperheen ainoakin mies oli ollut koko vuoden ansiotyössä. Eräiden maaseudun työvoiman tutkimuksen aineiston puutteellisuuksien vuoksi ei tällaisten miesten lukumäärää saada selville. Toisaalta ei kuitenkaan ole voitu viljelmien lukumäärästä vähentää niitä viljel-

miä, jotka on hoidettu pääasiassa vieraan tai perheen naistyövoiman turvin, miesten osallistuessa niihin ehkä vain iltaisin ja pyhäisin. Varsinkin pienimmässä viljelmäsuuruusluokassa (peltoa 2—5 ha) Etelä-Suomessa tämä seikka on omiaan alentamaan viljelmää kohti laskettujen ansiotulojen määrää. Pohjois-Suomen alueella se ei enää pääse vaikuttamaan juuri lainkaan. Etelä- ja Pohjois-Suomen lukujen väliset suuret erot johtuvat osaksi myös siitä, että viljelijäperheeseen kuuluvien ja omiin töihin osallistuneiden 15—64 vuotiaiden miesten määrä jatkuvasti kasvaa Uudenmaan läänistä pohjoiseen mentäessä.

Suurimman viljelmäsuuruusluokan (peltoa vähintään 10 ha) kohdalla on huomattava, että viljelmien keskikoko Etelä- ja Pohjois-Suomessa on hyvin erilainen. Maamme varsin harvalukuiset suuret tilat sijaitsevat melkein yksinomaan Etelä-Suomessa. Pohjois-Suomessa tähän suuruusluokkaan kuuluvat viljelmät ovat aivan suuruusluokan alarajalla.

Myös vuosia 1953 ja 1954 koskevat laskelmat perustuvat työpanoslukuihin vuodelta 1950. Saadut luvut osoittavat siten vain palkkatason muutosten aiheuttamaa ansiotulojen kasvua. Jos ansiotyöpanoksen rakenteessa tai suuruudessa on tapahtunut muutoksia vuoden 1950 jälkeen, niinkuin ainakin jossain määrin on luultavaa, ei niiden vaikutus näy ansiotuloissa.

Kaikki luvut on pyöristetty 1 000 markkoiksi. Painotetut keskiarvot (Etelä- ja Pohjois-Suomi sekä koko maaseutu) on laskettu pyöristämättömistä luvuista.

Edellä selostetulla tavalla saadut viljelijäväestön ansiotuloja osoittavat luvut poikkeavat melko paljon maatalouden kannattavuustutkimuksen osoittamista, samoin viljelmää

kohti lasketuista luvuista. Mainitut tiedot saadaan tosin viljelmäsuuruusluokittain vain Etelä-Suomen alueella. Sen mukaan mainitut tulot nousivat varsin voimakkaasti viljelmän peltopinta-alan kasvaessa. Kun kannattavuustutkimuksessa luetaan sivuansiotuloihin myös mm. maatalouden tukemiseksi myönnettyt avustukset sekä muusta kuin maa-

talousomaisuudesta — kuten pankkitalletuksista ja osakkeista ym. — saadut tulot, on mainitunlainen suunta helposti ymmärrettävä. Täten näiden lukujen vertailukelpoisuus tässä esitettyjen lukujen kanssa pienee, koska jälkimmäisiä laskettaessa on vain työstä saadut tulot voitu ottaa huomioon.

Viljelijäväestön ansiotulot v. 1950.

(1 = ajotyöpalkka mukana kokonaisuudessaan, 2 = ajotyöpalkasta mukana 40 %).

Lääni	Viljelmäsuuruusluokka, viljelmällä peltoa ha					
	2—5		5—10		10—	
	1	2	1	2	1	2
	markkaa viljelmää kohti					
Uudenmaan	68 000	65 000	41 000	39 000	25 000	23 000
Turun ja Porin	69 000	65 000	51 000	48 000	29 000	28 000
Hämeen	68 000	61 000	43 000	38 000	25 000	23 000
Kymen	58 000	52 000	50 000	46 000	38 000	35 000
Mikkelin	65 000	55 000	41 000	35 000	33 000	30 000
Kuopion	78 000	68 000	54 000	48 000	40 000	38 000
Vaasan	77 000	71 000	50 000	46 000	31 000	29 000
Oulun	108 000	98 000	98 000	90 000	60 000	56 000
Lapin	133 000	118 000	90 000	79 000	(76 000)	(68 000)
Etelä-Suomi ¹⁾	72 000	65 000	48 000	44 000	31 000	29 000
Pohjois-Suomi ²⁾	115 000	104 000	97 000	88 000	62 000	57 000
Koko maaseutu (ilman Ahvenanmaata)	81 000	73 000	55 000	50 000	34 000	31 000

Lähde: Sosiaalinen aikakauskirja (palkat). Maaseudun miestyövoiman arkiajan käyttö (Heikkinen 1955), taulukko 14 sekä tulukko XIII.

1) Muut läänit Oulun ja Lapin läänejä lukuun ottamatta.

2) Oulun ja Lapin läänit.

Viljelijäväestön ansiotulot v. 1953.

(1 = ajotyöpalkka mukana kokonaisuudessaan, 2 = ajotyöpalkasta mukana 40 %).

Lääni	Viljelmäsuuruusluokka, viljelmällä peltoa ha					
	2—5		5—10		10—	
	1	2	1	2	1	2
	markkaa viljelmää kohti					
Uudenmaan	93 000	88 000	56 000	52 000	33 000	31 000
Turun ja Porin	95 000	89 000	69 000	65 000	39 000	37 000
Hämeen	97 000	86 000	61 000	54 000	34 000	31 000
Kymen	84 000	75 000	72 000	65 000	54 000	50 000
Mikkelin	101 000	84 000	62 000	52 000	48 000	43 000
Kuopion	119 000	103 000	81 000	70 000	57 000	52 000
Vaasan	109 000	100 000	70 000	64 000	43 000	40 000
Oulun	152 000	137 000	138 000	124 000	84 000	76 000
Lapin	180 000	169 000	122 000	107 000	(102 000)	(90 000)
Etelä-Suomi ¹⁾	104 000	93 000	69 000	62 000	42 000	39 000
Pohjois-Suomi ²⁾	160 000	143 000	135 000	121 000	85 000	78 000
Koko maaseutu (ilman Ahvenanmaata)	116 000	103 000	78 000	70 000	47 000	43 000

Lähde: Sosiaalinen aikakauskirja (palkat). Maaseudun miestyövoiman arkiajan käyttö (Heikinheimo 1955), taulukko 14 sekä tulos XIII.

Viljelijäväestön ansiotulot v. 1954.

(1 = ajotyöpalkka mukana kokonaisuudessaan, 2 = ajotyöpalkasta mukana 40 %).

Lääni	Viljelmäsuuruusluokka, viljelmällä peltoa ha					
	2—5		5—10		10—	
	1	2	1	2	1	2
	markkaa viljelmää kohti					
Uudenmaan	94 000	89 000	56 000	52 000	33 000	31 000
Turun ja Porin	96 000	90 000	70 000	66 000	40 000	38 000
Hämeen	99 000	87 000	63 000	55 000	35 000	32 000
Kymen	83 000	75 000	72 000	65 000	54 000	49 000
Mikkelin	99 000	83 000	61 000	52 000	48 000	43 000
Kuopion	120 000	103 000	81 000	70 000	57 000	53 000
Vaasan	112 000	102 000	72 000	66 000	44 000	41 000
Oulun	157 000	141 000	142 000	128 000	86 000	78 000
Lapin	189 000	166 000	127 000	111 000	(106 000)	(94 000)
Etelä-Suomi ¹⁾	105 000	94 000	70 000	63 000	43 000	40 000
Pohjois-Suomi ²⁾	166 000	148 000	139 000	125 000	88 000	79 000
Koko maaseutu (ilman Ahvenanmaata)	118 000	105 000	79 000	71 000	47 000	44 000

Lähde: Sosiaalinen aikakauskirja (palkat). Maaseudun miestyövoiman arkiajan käyttö (Heikinheimo 1955), taulukko 14 sekä tulos XIII.

1) Muut läänit Oulun ja Lapin läänejä lukuun ottamatta.
2) Oulun ja Lapin läänit.

Toini Ristimäki.

Maaseudun miesten metsätaloudesta ja uitosta saamat arvioidut ansiotulot vv. 1950 ja 1953—54

Seuraavat maaseudun miesten metsätaloudesta ja uitosta saamia ansiotuloja osoittavat luvut on saatu kertomalla metsätalouden ja uiton ansiotyöpanos v. 1950 ¹⁾ vuosien 1950, 1953 ja 1954 hakkuu-, ajo- ja uittomiesten keskimääräisillä päiväpalkoilla ²⁾. Maaseudun miehet on jaettu kahteen ryhmään: 1) Kahta peltohehtaaria suurempien viljelmien miehet sekä 2) Muut maaseudun miehet.

Vuosi	2 peltohehtaaria suurempien viljelmien miehet	Muut maaseudun miehet	Metsätalouden ja uiton ansiotulot yhteensä
			milj. mk
1950 ..	3 820	7 317	11 137
1953 ..	6 447	12 186	18 633
1954 ..	6 573	12 389	18 962

Tuloksia tarkasteltaessa on otettava huomioon, että 2 peltohehtaaria suurempien viljelmien miehiin on luettu ne viljelijäperheen jäsenet, jotka v. 1950 tekivät oman maatalouden (maa- ja metsätalouden työt sekä rakennustyöt) töitä vähintään 21 päivää. Muut viljelijäperheen jäsenet on viety toiseen ryhmään. Lisäksi on otettava huomioon, että vuosia 1953 ja 1954 koskevat laskelmat

ovat epävarmoja arvioita, koska ne perustuvat siihen olettamukseen, että maaseudun miehet tekivät metsä- ja uittotöitä mainittuina vuosina yhtä paljon kuin v. 1950. Sekä hakkuumäärä että myös metsätyövoiman määrä vaihtelee kuitenkin vuosittain suuresti. Edellä olevan asetelman luvut osoittavat siten vain metsä- ja uittotyöpalkkojen nousun aiheuttamat muutokset metsätaloudesta ja uitosta saatavissa ansiotuloissa.

Em. laskelmaa voidaan vuosien 1953 ja 1954 osalta kontrolloida laskemalla maaseudun kaikkien miesten metsätaloudesta ja uitosta saamat ansiotulot toisella tavalla. Arvioidaan ko. ansiotyöpanoksen suuruudessa vuodesta 1950 lähtien tapahtuneet muutokset. Jos vuoden 1950 hakkuumäärä merkitään 100:lla, olisivat vastaavat indeksiluvut 100 ja 113 vuosina 1953—54. Voidaan olettaa, että markkinapuun hakkuun ja ajon sekä uiton ansiotyöpanokset ovat nousseet vastaavasti, kotitarvepuun korjuun ja ns. muiden metsätöiden ansiopanoksien pysyessä suunnilleen ennallaan. Täten laskien saadaan metsätalouden ja uiton antamiksi ansiotuloiksi v. 1953 sama summa kuin em. asetelmassa. V. 1954 vastaava luku olisi n. 21—22 miljardia mk.

1) Lähde: Lauri Heikinheimo: Maaseudun miestyövoiman arkiajan käyttö. AFF 63.2. Helsinki 1955
2) Lähde: Sosiaalinen aikakauskirja vv. 1950, 1953 ja 1954.

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön työvoima-asiaosasto.

Työntekijäin määrästä valtion järjestämissä työttömyystöissä vuosina 1950—54

Maalaiskunnat

Komitean pyynnöstä suoritti kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön työvoima-asiaosasto lähinnä seuraavat työttömyyttä koskevat selvitykset:

- Työttömyyskortistojen kautta osoitetujen työntekijäin lukumäärä valtion järjestämissä työttömyystöissä ja valtiolle näistä johtuneet palkkamenet vuosina 1950—54.
- Työttömyyden kehitys vuosina 1950—54 sellaisissa komitean nimeämässä maalaiskunnissa, joissa asutustoiminta on viime sotien jälkeisinä vuosina ollut voimakasta.

Työttömyysasioiden hoitamisesta nykyisin voimassa olevat säännökset.

Talouselämän säännöstelystä poikkeuksellisisa oloissa 6. päivänä toukokuuta 1941 (303/41) annettun lain 1 §:ssä on säädetty, että valtioneuvostolla on väestön toimeentulon tai maan talouselämän turvaamiseksi valta määrätä kuntia huolehtimaan työttömyyden torjumiseksi tarvittavista toimenpiteistä ja siitä, missä suhteessa kuntien on osallistuttava niistä aiheutuviin kustannuksiin, niin myös muitakin määräyksiä työttömyyden torjumiseksi. Tämän ns. valtalan nojalla on sittemmin annettu valtioneuvoston päätökset toimenpiteistä työllisyyden turvaamiseksi ja työttömyyden lieventämiseksi eli ns. työttömyysohjeet. Nykyiset säännökset toimenpiteistä työttömyyden torjumiseksi perustuvat 5. päivänä tammikuuta 1956 annettuun lakiin. Sanotussa laissa sää-

Lüite V.

detään, että ellei valtioneuvosto toisin päättä, jää valtioneuvoston talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa annetun lain nojalla 12. päivänä helmikuuta 1954 antama päätös toimenpiteistä työttömyyden torjumiseksi ja lieventämiseksi, sellaisena kuin se on muutettuna valtioneuvoston 8. päivänä huhtikuuta 1954 antamalla päätöksellä edelleen voimaan. Näillä päätöksillä on säädetty kunnille ensisijainen työhönsijoitusvelvollisuus ja määrätty töiden järjestämisestä aiheutuvien kustannusten jakaminen valtion ja kuntien kesken sekä annettu tarkemmat määräykset työttömyyden torjumis-toiminnan päämuodoista, työttömyyskortistoista, työhön sijoittamisesta, palkkauksesta ym. Sanottuun lakiin nojautuvien työttömyysohjeiden 12 §:n mukaan työttömyyskortistoon „alköön otettako — — — pienviljelijää, jos hänellä on peltoa enemmän kuin 3 hehtaaria, Pohjois- ja Itä-Suomessa 5 hehtaaria, elleivät hänen huoltosuhteensa tai muut erityiset seikat toisin vaadi. Tämä ei koske pienviljelijäperheen muita jäseniä.”

Käymättä lähemmin selostamaan työttömyysohjeiden määräyksiä todettakoon tässä yhteydessä vain, että kunnat ovat ensi sijassa velvollisia ryhtymään toimenpiteisiin työttömyyden torjumiseksi ja työttömyydestä aiheutuvan puutteen lieventämiseksi. Jos työttömyys kunnassa nousee kunnan työhönsijoitusvelvollisuuden perusosuutta suuremmaksi, osallistuu valtio kunnan perusosuuden lisäksi tarvittavien töiden järjestämiseen työttömyysohjeissa lähemmin määrättyssä suhteessa. Kuntien osuus työttömyystöiden järjestämisessä on ko. vuosina ollut noin 30—40 %.

Käytettävissä olevat tilastot.

Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön työvoima-asiaosasto, jolle työttömyysasioiden hoito ja valvonta on uskottu, kerää jatkuvasti viikottain ja kuukausittain tilastoa niistä henkilöistä, jotka on hyväksytty kuntien työttömyyskortistoihin. Kun nämä tilastot on laadittu kunnittain ja niin, että niistä voidaan laskea erikseen valtion ja kuntien töihin sijoitetut sekä työtä vailla olevat henkilöt, on ollut mahdollista poimia näistä tilastoista erikseen tiedot niistä maalaiskuntien henkilöistä, jotka työttömyyskauden aikana ovat olleet sijoitettuina valtion järjestämiin työttömyystöihin. Nämä tilastot eivät kuitenkaan vastaa suoraan kysymykseen, montako miestyöpäivää tai -kuukautta ko. töihin on käytetty, vaan ainoastaan sen, montako miestä on ollut näissä töissä kunkin viikon tai kuukauden viimeisenä arkipäivänä. Tosin ovat ministeriön alaiset työvoimapiirit keränneet myöskin kunnittaiset tilastot työpäivittäin, mutta niiden käyttäminen komitean tarkoitukseen olisi ollut liian suuritöinen tehtävä. Kokemus on osoittanut, että silloin kun pyritään selvittämään koko työttömyyskauden aikana tehtyjen työpäivien määrää, voidaan lähteä laskennan suorittamisessa siitä, että jokainen henkilö, joka on tilaston mukaan ollut jollakin työmaalla kuukauden viimeisenä päivänä, on työskennellyt tässä työssä koko kuukauden. Näin saatuun ilmeisesti liian suureen lukuun vaikuttaa vähentävästi mm. se, että osan kuukautta työttömyystöissä työskennelleiden lukumäärä ei ilmene kuukauden viimeisen päivän tilastoissa. Näin on varsinkin laita kevätkuukausien aikana, jolloin työttömien määrä saattaa yhdenkin kuukauden kuluessa jyrkästi laskea. Kuten jo edellä mainittiin, on kuukauden viimeisen päivän kohdalla laadittujen tilastojen siten todettu antavan riittävän tarkan kuvan työttömien lukumäärästä. Tältä pohjalta on koottu myöhemmin esitetty miestyökuukausien numeroaineisto.

Työttömien lukumäärän ja palkkatulojen laskentaperusteet.

Ministeriössä pidetään tilastoa työttömyystöihin myönnettyistä määrärahoista. Kun myönnettyjen määrärahojen tilasto ilmoittaa vain myönnettyjen määrärahojen suuruuden

eikä työttömyyskauden aikana todella käytettyjä määriä, on se tässä mielessä tarkoitukseen käymätön. Tilastosta ei voida myöskään erikseen laskea kaupunkien ja kauppaloiden sekä toisaalta maalaiskuntien työntekijöille järjestettyjen töiden kustannuksia eikä myöskään sitä, paljonko eri kuntien työntekijäin osalle on käytetyistä määrärahoista tullut, koska valtion työmaista suuri osa on ns. siirtotyömaita, joilla voi työskennellä samanaikaisesti yli 40 eri kunnan työntekijöitä. Lisäksi myönnettyjen määrärahojen tilastolukuihin sisältyvät paitsi näissä töissä maksetut työpalkat, myöskin työhön käytetty materiaali, koneet yms., joiden yhteismäärä kohoaa useasti työpalkkojen osuutta suuremmaksi. Ministeriön määrärahatilastot eivät siten sovellu käytettäväksi valtion työttömyystöissä kunnittain maksettujen palkkatulojen määrittämiseen.

Kun valtion järjestämistä työttömyystöistä ovat ko. viiden vuoden aikana muodostaneet valtaosan tie- ja vesirakennushallituksen alaiset työmaat, on näissä töissä todella maksettuja yksikköpalkkoja tässä laskelmassa käytetty valtion työttömyystöiden palkkatulojen määräämisen perustana. Tätä menettelyä tukee vielä se, että tie- ja vesirakennushallituksen alaisissa töissä maksetut yksikköpalkat ovat lähennelleet kaikissa valtion töissä maksettujen palkkojen keskiarvoa. Tie- ja vesirakennushallituksen töissä maksetut yksikköpalkat ovat olleet seuraavat:

Vuosi	Keskituntiansiotuntti- ja urakkatöissä mk
1950	84: 37
1951	118: 78
1952	126: 94
1953	129: 55
1954	129: 82

Kun tehtyjen työpäivien määrä on esitetty taulukoissa miestyökuukausina, on ansiot myöskin ilmaistava kuukausiansioina. Kerromalla keskituntiansiot kahdellasadalla on saatu kuukausiansiot eri vuosille seuraaviksi:

1950	16 874: —
1951	23 756: —
1952	25 388: —
1953	25 910: —
1954	25 964: —

Rahanarvon muutosten eliminoimiseksi on seuraavassa käytetty tie- ja vesirakennushallituksen palkkaindeksisarjaa, joka lasketaan siten, että vuosineljänneksien aikana työntekijöille — ei kone- eikä automiehille — maksettujen palkkojen kokonaismäärä jaetaan samojen tekemien työtuntien määrällä. Vuoden palkkaindeksi on vuosineljänneksien punnittu keskiarvo. Näin saatu indeksisarja on seuraava:

1954	100
1953	102
1952	103
1951	106
1950	139

Työttömyyskortistot ja työttömyyskortistoihin hyväksytyjen määrät.

Vuosina 1950—54 oli työttömyyskortisto auki seuraavasti:

1950	287 kunnassa
1951	101 ”
1952	179 ”
1953	310 ”
1954	257 ”
Keskimäärin vuotta kohti	227 ”

Taulukot 1 a, 1 b, 1 e, 1 d, ja 1 e ilmaisevat työttömyyskortistojen kautta osoitettujen työntekijöiden (miestyökuukausien) lukumäärän kuukauden viimeisenä päivänä. Luvut koskevat valtion järjestämiin työttömyystöihin maalaiskunnista sijoitettujen työntekijäin määrää. Näissä ja myöhemmin selostetuissa taulukoissa esiintyvät keskiarvot ovat painottamattomia.

Työttömyyden esiintyminen on ollut lieväntä taloudellisen nousukauden ansiosta 1951—52, jolloin miestyökuukausien lukumäärä on muodostanut vain runsaan 10 % vuosien 1950 ja 1953 määrästä. Kesäkuukausina työttömyyttä ei yleensä näytä ilmenneen ja työttömyys on noussut suurimmaksi kaikkina vuosina maaliskuussa, kun taas toukuussa työttömien lukumäärässä on tapahtunut voimakas lasku.

Kuten yhdistelmätaulukosta (taulukko 1 f) havaitaan, on työttömyyden painopiste ollut selvästi Oulun työvoimapiirissä muina vuosina paitsi vuonna 1952, jolloin Rovaniemen työvoimapiiri on sen ylittänyt. Miestyökuu-

kausien luvusta on keskimäärin noin 37 % ja vuonna 1951 jopa yli puolet tullut Oulun työvoimapiirin osalle. Sitä lähinnä esiintyy Rovaniemen työvoimapiiri, jonka miestyökuukausien luku on noussut keskimäärin noin 17 %:iin koko maan miestyökuukausien koko lukumäärästä. Korkein työllisyysaste on vallinnut Helsingin ja Turun työvoimapiirien maalaiskunnissa, jossa mainittavaa työttömyyttä ei ole ilmaantunut. Kuopion työvoimapiirin miestyökuukausien luku ohittaa keskimäärin muiden eteläisten työvoimapiirien luvut.

On huomattava, että taulukot eivät esitä ao. työvoimapiirin koko työttömyyttä sen vuoksi, että asutuskeskusten työttömien määrät puuttuvat niistä. Lisäksi puuttuvat kaikki kuntien toimesta järjestettyjen töiden luvut.

Valtion palkkamenot työttömyystöistä maalaiskunnissa.

Taulukko 2 kuvaa valtion työttömyystöissä maksettuja palkkasummia, jotka myötäilevät, kuten luonnollista, miestyökuukausien lukumäärien vaihteluita. Niinpä esim. nämä menot ovat olleet suurimmat Oulun työvoimapiirissä, jossa ne ovat vuonna 1953 nousseet yli miljardin markan. Työttömyystöiden palkkamenot koko maan maalaiskunnissa ovat olleet keskimäärin noin 1.5 miljardia markkaa vuodessa. Taulukon alaosassa nähdään myös indeksillä korjatut luvut palkkamenoista.

Taulukossa 3 esitetään vielä yhdistelmä miestyökuukausista ja palkkamenoista.

Työttömyyden kehitys eräissä maalaiskunnissa, joissa asutustoiminta on ollut sodan jälkeisinä vuosina voimakasta.

Kuten tekstin alussa mainittiin, pöimi työvoima-asianosasto tilastoistaan numeroaineistoa työttömyydestä eräiden niiden maalaiskuntien osalta, joissa asutustoiminta on sodan jälkeen muodostunut voimakkaaksi. Tunnusluvuksi on tässä mielessä otettu pääosaltaan viljelystilojen muodostamisen lukumäärä. Tällaisia maalaiskuntia ASO:n tilastojen mukaan ovat mm. seuraavat 40 kuntaa, jotka ovat siis joutuneet ko. työttömyyselvi-tyksen kohteiksi: Eura, Kaarina, Loimaa,

Perniö, Somero, Kankaanpää, Kangasala, Kokemäki, Lempäälä, Ikaalinen, Mouhijärvi, Parkano, Nakkila, Hollola, Elimäki, Joutseno, Isokyrö, Jalasjärvi, Toholampi, Jyväskylän mlk., Pihtipudas, Jämsä, Iisalmen mlk., Kiuruvesi, Pielavesi, Pielisjärvi, Säminki, Sotkamo, Suomussalmi, Kuusamo,

Muhos, Liminka, Nivala, Haapajärvi, Pudasjärvi, Ylivieska, Salla, Kemijärvi, Sodankylä ja Tervola.

Työttömyyden kehitystä näissä kunnissa valaisee alla oleva asetelma, jossa rinnalla esitetään vastaavia numerotietoja maalaiskunnista koko maassa.

	Vuosi					Keskim.
	1950	1951	1952	1953	1954	
1. Työttömyyskortisto avattuna maalaiskunnista (483 mlk.) ¹	287	101	179	310	257	227
— prosenttia	59	21	37	64	53	47
— valtion suorittamien palkkamenojen määrä työttömyystöissä kuntaa kohti milj. mk	8.5	3.8	2.0	10.0	7.9	6.4
2. Työttömyyskortisto avattuna nimetyistä 40 kunnasta	30	14	15	36	32	25
— prosenttia	75	35	38	90	80	63
— valtion suorittamien palkkamenojen määrä työttömyystöissä kuntaa kohti milj. mk	19.9	7.3	4.8	19.4	13.8	13.0

Tulokset osoittavat, että työttömyysaste on selvityksen kohteina olevissa „asutuskunnissa” liikkunut kaikkina ko. vuosina korkeammalla tasolla kuin keskimäärin maan kaikissa maalaiskunnissa. Valtion suorittamat palkkamenot kuntaa kohti ovat „asutuskunnissa” näyttäneet nousseen noin 2-kertaiseen määrään koko maan keskimäärään verrattuna.

Tässä yhteydessä viitataan agr. P. O. Väisäsen (ASO) laatimaan muistioon (liite VI), jossa hän on omiin tilastoihinsa nojautuen käsitellyt työllisyysvuoden 1953—54 työttömyyttä edellä mainituissa kunnissa.

Lopuksi on vielä aihetta muistuttaa eräistä

¹) Mukana myös 2. kohdan kunnat.

Taulukko 1 a.

Valtion työttömyystöissä työttömyyskortistojen kautta osoitettujen työntekijäin miestyökuukausien määrät työvoimapüreittäin. Maalaiskunnat.

V. 1950.

Työvoimapiiri	Tammi- kuu	Helmi- kuu	Maalis- kuu	Huhti- kuu	Touko- kuu	Loka- kuu	Marras- kuu	Joulu- kuu	Yh- teensä	1000 asu- kasta kohti
	miestyökuukausia									
1. Helsingin	42	52	88	45	—	—	—	—	227	1.0
2. Turun	196	240	293	156	5	—	—	—	890	3.0
3. Tampereen	666	910	993	722	—	—	—	42	3 333	9.0
4. Kouvolan	989	1 259	1 386	686	122	50	69	72	4 633	12.8
5. Vaasan	1 204	1 363	1 065	625	186	—	—	—	4 443	12.4
6. Jyväskylän	617	765	1 053	841	185	102	93	110	3 766	20.1
7. Kuopion	2 554	3 986	3 979	1 942	167	—	—	—	12 628	53.6
8. Joensuun	2 368	2 749	3 161	1 784	36	—	—	—	10 098	41.9
9. Kajaanin	620	1 213	2 252	1 629	145	—	—	—	5 859	73.0
10. Oulun	10 025	10 693	10 151	5 919	2 731	—	124	624	40 267	164.6
11. Rovaniemen	3 461	3 999	5 378	3 493	820	—	94	281	17 526	138.5
Koko maa	22 742	27 229	29 799	17 842	4 397	152	380	1 129	103 670	37.6

Taulukko 1 b.

Valtion työttömyystöissä työttömyyskortistojen kautta osoitettujen työntekijäin miestyökuukausien määrät työvoimapüreittäin. Maalaiskunnat.

V. 1951.

Työvoimapiiri	Tammi- kuu	Helmi- kuu	Maalis- kuu	Huhti- kuu	Touko- kuu	Syys- kuu	Loka- kuu	Marras- kuu	Joulu- kuu	Yh- teensä	1000 asu- kasta kohti
	miestyökuukausia										
1. Helsingin	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0.0
2. Turun	—	—	4	2	—	—	—	—	—	6	0.0
3. Tampereen	74	130	254	367	—	—	—	—	—	825	2.2
4. Kouvolan	30	77	99	8	—	—	—	—	—	214	0.6
5. Vaasan	79	140	179	21	—	—	—	—	—	419	1.2
6. Jyväskylän	114	148	198	135	—	—	—	—	—	595	3.2
7. Kuopion	—	23	30	15	—	—	—	—	—	68	0.3
8. Joensuun	24	80	146	40	—	—	—	—	—	290	1.2
9. Kajaanin	9	237	752	419	36	—	—	—	—	1 453	18.1
10. Oulun	1 600	2 860	2 732	1 145	385	—	—	—	—	8 722	35.6
11. Rovaniemen	477	620	604	497	318	34	47	49	50	2 696	21.3
Koko maa	2 407	4 315	4 998	2 649	739	34	47	49	50	15 288	5.6

Taulukko 1 c.

Valtion työttömyystöissä työttömyyskortistojen kautta osoitettujen työntekijäin miestyökuukausien määrät työvoimapüreittäin. Maalaiskunnat.

V. 1952.

Työvoimapiiri	Tammi- kuu	Helmi- kuu	Maalis- kuu	Huhti- kuu	Touko- kuu	Kesä- kuu	Heinä- kuu	Elo- kuu	Syys- kuu	Loka- kuu	Marras- kuu	Joulu- kuu	Yh- teensä	1000 asu- kasta kohti
	miestyökuukausia													
1. Helsingin	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	119	136	0.6
2. Turun	—	—	32	13	—	—	—	—	—	—	30	150	225	0.8
3. Tampereen	26	45	405	416	69	—	—	—	—	—	30	458	1 449	3.9
4. Kouvolan	—	22	144	89	—	—	—	—	—	23	125	338	741	2.1
5. Vaasan	—	—	21	—	—	—	—	—	—	—	—	120	141	0.4
6. Jyväskylän	48	68	90	—	—	—	—	—	—	—	143	201	550	3.0
7. Kuopion	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	141	141	0.6
8. Joensuun	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	110	0.5
9. Kajaanin	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0.0
10. Oulun	180	372	628	403	108	—	—	—	—	88	248	2 060	4 087	16.7
11. Rovaniemen	336	522	588	248	58	48	53	37	36	112	753	3 088	5 879	46.5
Koko maa	595	1 029	1 908	1 169	235	48	53	37	36	223	1 346	6 780	13 459	5.0

Taulukko 1 d.

Valtion työttömyystöissä työttömyyskortistojen kautta osoitettujen työntekijäin miestyökuukausien määrät työvoimapüreittäin. Maalaiskunnat.

V. 1953.

Työvoimapiiri	Tammi- kuu	Helmi- kuu	Maalis- kuu	Huhti- kuu	Touko- kuu	Kesä- kuu	Syys- kuu	Loka- kuu	Marras- kuu	Joulu- kuu	Yh- teensä	1000 asu- kasta kohti
	miestyökuukausia											
1. Helsingin	273	519	560	318	174	—	—	—	—	—	1 844	7.8
2. Turun	713	1 406	1 698	742	330	4	—	—	2	114	5 009	16.4
3. Tampereen	1 424	2 772	3 188	2 078	1 111	—	—	27	153	596	11 349	30.3
4. Kouvolan	348	650	569	155	26	—	14	39	156	346	2 303	6.4
5. Vaasan	804	1 542	2 004	1 397	1 089	5	5	59	206	650	7 761	21.6
6. Jyväskylän	1 054	2 890	3 246	1 811	536	4	80	183	213	286	10 303	55.0
7. Kuopion	506	1 259	1 802	1 040	400	—	—	10	325	1 286	6 628	28.1
8. Joensuun	390	923	1 362	869	299	—	—	182	396	885	5 306	22.0
9. Kajaanin	92	492	987	901	688	—	—	—	147	992	4 299	53.5
10. Oulun	5 185	8 725	9 034	5 409	3 124	223	—	619	3 524	5 712	41 555	169.8
11. Rovaniemen	3 874	4 682	4 967	2 656	1 688	—	—	131	1 186	2 366	21 550	170.3
Koko maa	14 663	25 860	29 417	17 376	9 465	236	99	1 250	6 308	13 233	117 907	42.8

Taulukko 1 e.

Valtion työttömyystöissä työttömyyskortistojen kautta osoitettujen työntekijäin miestyökuukausien määrät työvoimapireittäin. Maalaiskunnat.

V. 1954.

Työvoimapiiri	Tammi- kuu	Helmi- kuu	Maalis- kuu	Huhti- kuu	Touko- kuu	Loka- kuu	Marras- kuu	Joulu- kuu	Yh- teensä	1 000 asu- kasta kohti
	miestyökuukausia									
1. Helsingin	36	125	139	140	—	—	—	—	440	1.9
2. Turun	483	699	786	647	10	—	—	—	2 625	8.6
3. Tampereen	989	1 138	1 374	1 132	71	—	8	20	4 732	12.6
4. Kouvolan	710	1 063	1 066	724	32	—	—	30	3 625	10.0
5. Vaasan	1 461	1 966	1 783	1 443	368	—	—	50	7 071	19.7
6. Jyväskylän	338	460	498	364	147	—	—	—	1 807	9.7
7. Kuopion	1 816	2 341	2 614	1 913	603	—	—	135	9 422	40.0
8. Joensuun	1 152	1 398	1 874	1 464	—	—	—	—	5 908	24.5
9. Kajaanin	1 134	1 326	1 402	1 342	276	—	—	142	5 622	70.0
10. Oulun	6 588	7 326	6 953	3 933	1 418	—	350	1 586	28 154	115.0
11. Rovaniemen	2 031	2 253	2 170	1 496	312	24	138	336	8 760	69.2
Koko maa	16 738	20 095	20 679	14 598	3 237	24	496	2 299	78 166	28.4

Taulukko 1 f.

Yhdistelmä.

Valtion työttömyystöihin sijoitettujen työntekijäin miestyökuukausien määrät työvoimapireittäin vuosina 1950—54. Maalaiskunnat.

Työvoimapiiri	1950		1951		1952		1953		1954		Keskimäärin vuotta kohti	
	mies- työ- kuu- kausia	%	mies- työ- kuu- kausia	%	mies- työ- kuu- kausia	%	mies- työ- kuu- kausia	%	mies- työ- kuu- kausia	%	mies- työ- kuu- kausia	%
1. Helsingin	227	0.2	—	0.0	136	1.0	1 844	1.6	440	0.6	529	0.8
2. Turun	890	0.9	6	0.1	225	1.7	5 009	4.3	2 625	3.4	1 751	2.7
3. Tampereen	3 333	3.2	825	5.4	1 449	10.8	11 349	9.6	4 732	6.0	4 338	6.6
4. Kouvolan	4 633	4.5	214	1.4	741	5.5	2 303	2.0	3 625	4.6	2 303	3.5
5. Vaasan	4 433	4.3	419	2.7	141	1.0	7 761	6.6	7 071	9.0	3 967	6.0
6. Jyväskylän	3 766	3.6	595	3.9	550	4.1	10 303	8.7	1 807	2.3	3 404	5.2
7. Kuopion	12 628	12.2	68	0.4	141	1.0	6 628	5.6	9 422	12.1	5 777	8.8
8. Joensuun	10 098	9.7	290	1.9	110	0.8	5 306	4.5	5 908	7.6	4 342	6.6
9. Kajaanin	5 859	5.7	1 453	9.5	—	0.0	4 299	3.6	5 622	7.2	3 447	5.2
10. Oulun	40 267	38.8	8 722	57.1	4 087	30.4	41 555	35.2	28 154	36.0	24 557	37.4
11. Rovaniemen	17 526	16.9	2 696	17.6	5 879	43.7	21 550	18.3	8 760	11.2	11 282	17.2
Yhteensä	103 670	100.0	15 288	100.0	13 459	100.0	117 907	100.0	78 166	100.0	65 698	100.0

Taulukko 2.

Valtion työttömyystöissä työntekijöille maksetut palkat työvoimapireittäin vuosina 1950—54. Maalaiskunnat.

Työvoimapiiri	1950		1951		1952		1953		1954		Keskimäärin vuotta kohti	
	milj. mk	%	milj. mk	%	milj. mk	%	milj. mk	%	milj. mk	%	milj. mk	%
1. Helsingin	3.8	0.2	—	0.0	3.5	1.0	47.8	1.6	11.4	0.6	13.3	0.9
2. Turun	15.0	0.9	0.1	0.0	5.7	1.7	129.8	4.3	68.2	3.4	43.8	2.9
3. Tampereen	56.2	3.2	19.6	5.4	36.8	10.8	294.1	9.6	122.9	6.1	105.9	7.0
4. Kouvolan	78.2	4.5	5.1	1.4	18.8	5.5	59.7	2.0	94.1	4.6	51.2	3.4
5. Vaasan	75.0	4.3	10.0	2.8	3.6	1.0	201.1	6.6	183.6	9.0	94.7	6.3
6. Jyväskylän	63.5	3.6	14.1	3.9	14.0	4.1	267.0	8.7	46.9	2.3	81.1	5.4
7. Kuopion	213.1	12.2	1.6	0.4	3.6	1.0	171.7	5.6	244.6	12.0	126.9	8.4
8. Joensuun	170.4	9.7	6.9	1.9	2.8	0.8	137.5	4.5	153.4	7.6	94.2	6.2
9. Kajaanin	98.9	5.7	34.5	9.5	—	0.0	111.4	3.6	146.0	7.2	78.2	5.2
10. Oulun	679.5	38.8	207.2	57.1	103.8	30.4	1 076.7	35.2	731.0	36.0	559.6	37.1
11. Rovaniemen	295.7	16.9	64.0	17.6	149.3	43.7	558.4	18.3	227.0	11.2	258.9	17.2
Yhteensä	1 749.3	100.0	363.1	100.0	341.9	100.0	3 055.2	100.0	2 029.1	100.0	1 507.8	100.0
Indeksillä korjattu 1954 = 100	2 431.6	—	385.0	—	351.9	—	3 116.1	—	2 029.1	—	—	—

Taulukko 3.

Yhdistelmä.

Miestyökuukausien lukumäärä ja palkkamenot valtion työttömyystöissä vuosina 1950—54. Maalaiskunnat.

Vuosi	Miestyökuukausia	Palkkamenot milj. mk	Indeksi v. 1954 = 100	Indeksillä korjatut palkkamenot milj. mk
1950	103 670	1 749.3	139	2 431.5
1951	15 288	363.1	106	384.8
1952	13 459	341.9	103	352.2
1953	117 907	3 055.2	102	3 116.3
1954	78 166	2 029.1	100	2 029.1
Keskimäärin vuotta kohti	65 698	1 507.7	—	1 662.8

P. O. Väisänen.

Maatalousministeriön
asutusasiainosasto.

Liite VI.

P. M. Maanhankintalain mukaan maata saaneiden keskuudessa esiintynyt
työttömyys eräissä kunnissa työllisyysvuonna 1953—54

Maanviljelys- ja talousseurojen asutus- —54 marraskuun ja toukokuun välisenä ai-
toiminnanjohtajien lähettämien ilmoitusten kana alla mainituissa kunnissa seuraavat
mukaan oli maanhankintalain nojalla maata määrät:
saaneista työttöminä työllisyysvuonna 1953

Kunta	Työttömänä																				
	Viljelys- ja av.-tilan saajia						Asuntotilan ja -tontin saajia						Yhteensä								
	30/11	31/12	31/1	28/2	31/3	30/4	15/5	30/11	31/12	31/1	28/2	31/3	30/4	15/5	30/11	31/12	31/1	28/2	31/3	30/4	15/5
Eura	4	7	11	17	20	14	—	2	5	18	23	24	24	—	6	12	29	40	44	38	—
Kaarina	10	10	8	8	7	3	1	18	10	6	11	10	9	6	28	20	14	19	17	12	7
Loimaa mlk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Perniö	13	15	16	16	13	—	—	8	8	10	11	11	6	3	21	23	26	27	24	6	3
Somero	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kankaanpää	—	—	—	—	—	—	—	—	14	22	20	15	9	—	—	14	22	20	15	9	—
Kangasala	25	6	—	5	5	—	—	32	21	20	23	18	14	14	57	27	20	28	23	14	14
Kokemäki	12	12	10	8	5	—	—	10	13	22	20	18	10	—	22	25	32	28	23	10	—
Lempäälä	—	—	2	2	1	—	—	10	6	5	6	8	8	8	10	6	7	8	9	8	8
Ikaalinen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mouhijärvi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Parkano	16	15	11	9	11	8	—	20	20	21	21	21	21	—	36	35	32	30	32	29	—
Nakkila	—	12	4	4	—	—	—	6	15	14	14	10	3	—	6	27	18	18	10	3	—
Hollola	18	12	12	12	12	12	12	20	12	12	12	12	12	12	38	24	24	24	24	24	24
Elimäki	5	10	11	11	11	11	—	22	33	33	33	33	33	—	27	43	44	44	44	44	—
Joutseno	4	4	3	3	—	—	—	7	9	9	9	3	1	—	11	13	12	12	3	1	—
Isokyrö	4	9	9	—	4	—	—	9	7	7	—	4	—	2	13	16	16	—	8	—	2
Jalasjärvi	7	7	2	3	2	—	—	11	11	11	10	7	—	—	18	18	13	13	9	—	—
Toholampi	3	3	2	2	2	—	—	—	—	2	2	1	—	—	3	3	4	4	3	—	—
Jyväsk. mlk.	—	—	2	3	3	—	—	27	18	26	27	33	27	—	27	18	28	30	36	27	—
Pihtipudas	1	1	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	2	2	—	2	—	—	—
Jämsä	4	10	8	8	8	8	8	10	11	8	8	8	8	8	14	21	16	16	16	16	16
Iisalmen mlk.	22	30	26	16	15	3	—	34	35	34	30	18	9	9	56	65	60	46	33	12	9
Kiuruvesi	21	116	67	63	51	2	—	34	17	12	8	5	3	3	55	133	91	71	56	5	3
Pielavesi	6	6	20	20	22	—	—	14	14	5	5	6	3	—	20	20	25	25	28	3	—
Pielisjärvi	15	48	13	12	17	—	—	33	65	22	29	24	17	—	48	113	35	41	41	17	—
Sääminki	—	—	2	2	2	1	—	5	—	10	9	9	9	—	5	—	12	11	11	10	—
Sotkamo	27	32	36	38	38	30	20	11	14	19	19	19	17	15	38	46	55	57	47	35	—
Suomussalmi	—	22	18	10	9	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	18	10	9	5	—
Kuusamo	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Muhos	31	32	24	25	13	8	4	8	9	11	10	7	7	6	39	41	35	35	20	15	10
Liminka	11	11	16	14	14	14	—	—	—	8	11	11	11	—	11	11	24	25	25	25	—
Nivala	14	21	21	21	21	13	—	4	8	8	8	8	8	—	18	29	29	29	29	21	—
Haapajärvi	15	17	17	23	18	15	—	1	2	2	2	2	2	—	16	19	19	25	20	17	—
Pudasjärvi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ylivieska	5	3	3	3	3	3	—	2	—	—	—	—	—	—	7	3	3	3	3	3	—
Salla	61	49	69	102	40	20	—	—	—	—	—	—	—	—	61	49	69	102	40	20	—
Kemijärvi	68	10	15	38	36	—	—	7	—	—	—	—	—	—	75	10	15	38	36	—	—
Sodankylä	4	10	4	5	4	4	—	—	4	5	2	—	—	—	8	15	6	5	4	4	—
Tervola	20	16	8	10	7	6	—	9	5	1	1	2	2	—	29	21	9	11	9	8	—

Edellä esitettyjä lukuja tarkasteltaessa on huomattava, että nimenomaan viljelys- ja asuntoviljelystilain saajien ryhmään on laskettu joukko sellaisia, joita ei voimassa olevien määräysten (pellonala) mukaan voida merkitä työttömyyskortistoihin. Luvuissa on mukana myös ns. piilevä työttömyys siinä laajuudessa kuin se on ollut asianomaisen alkutietojen kerääjän asutusneuvojan tiedossa.

Edelleen on huomattava, että kun ns. kylmien viljelys- ja asuntoviljelystilain kuntoonpano on vielä monin tavoin kesken, ei näiden tilojen kelpoisuus työllisyysmielessä

ole vielä tässä vaiheessa riittävässä määrin selvitettävissä. Huomattavat kunnittaiset poikkeamat johtuvat monista eri syistä, joihin lienee mahdollisuus palata toisessa yhteydessä.

Vaikkakaan edellä esitetyt työttömyysluvut eivät olekaan verrannollisia työllisyysviranomaisen työttömyyskortistolukuihin, esitetään seuraavassa kokonaistyöttömien määrä edellä mainituissa kunnissa ja vastaavina ajankohtina työllisyysviranomaisilta koottujen tietojen perusteella ja saadaan tällöin seuraava asetelma:

Kunta	Työttömyyskortistojen mukaan työttöminä						
	30/11	31/12	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5
Eura	—	—	143	195	217	219	21
Kaarina	61	75	98	116	106	85	18
Loimaa mlk.	33	42	53	62	56	44	—
Perniö	58	100	130	134	122	87	—
Somero	—	—	—	29	8	—	—
Kankaanpää	—	143	271	271	272	261	—
Kangasala	51	72	112	76	37	16	—
Kokemäki	55	133	154	173	150	110	—
Lempäälä	57	95	112	166	180	142	44
Ikaalinen	—	—	—	—	—	—	—
Mouhijärvi	—	—	11	38	22	12	—
Parkano	198	255	268	261	283	248	—
Nakkila	4	65	76	65	26	19	—
Hollola	—	106	103	90	87	69	—
Elimäki	44	120	134	121	125	88	—
Joutseno	—	40	49	45	30	18	—
Isokyrö	60	51	42	34	21	—	—
Jalasjärvi	—	—	65	76	67	39	—
Toholampi	—	74	52	47	44	48	—
Jyväskylän mlk.	399	474	548	606	647	504	233
Pihtipudas	—	6	—	—	—	—	—
Jämsä	—	—	—	—	—	—	—
Iisalmen mlk.	212	402	411	378	397	219	—
Kiuruvesi	827	673	612	567	575	393	203
Pielavesi	89	164	157	105	132	101	83
Pielisjärvi	—	—	—	—	—	—	—
Sääminki	89	86	92	94	111	93	—
Sotkamo	308	256	214	240	305	153	58
Suomussalmi	181	200	133	150	157	138	—
Kuusamo	305	353	253	446	465	190	—
Muhos	117	223	228	255	232	95	—
Liminka	64	125	155	154	141	108	—
Nivala	433	535	552	637	504	375	309
Haapajärvi	364	400	362	374	367	288	255
Pudasjärvi	—	—	—	—	—	—	—
Ylivieska	215	381	392	423	377	262	172
Salla	271	316	212	232	104	6	—
Kemijärvi	188	220	172	210	260	253	135
Sodankylä	53	77	70	62	62	62	—
Tervola	262	242	137	131	133	88	—

Maataloustyöväestön ansiotasoa

Komitea on katsonut, että sille annettuun tehtävään selvittää maataloustyöväestön taloudellista asemaa ja siinä todettavissa olevaa kehityssuuntaa kuuluu varsinaisen viljelijäväestön lisäksi myös maataloustyöväestön ansiotasoa selvittäminen.

Maataloustyöväestöä on suhteellisen vähän varsinaiseen viljelijäväestöön verrattuna ja sen osuus on jatkuvasti vähenemässä. Vv:ien 1941—50 välisenä aikana tapahtunutta kehitystä osoittavat seuraavat yleisten maatalouslaskentojen tulokset yli 2 ha:n viljelmillä vakinaisesti työskennelleiden viljelijäperheen jäsenten ja palkattujen työntekijöiden lukumääristä.

	1941	1950
Viljelijäperheen jäseniä ¹⁾	622 320	807 783
Palkkaväkeä	93 873	75 441
Viljelmien lukumäärä (yli 2 ha)	207 381	261 750
Niistä yli 15 ha:n viljelmiä	19.3 %	13.4 %
Koko peltoalasta yli 15 ha:n viljelmillä ...	52.0 %	38.3 %

Viljelmäkoko-suhteissa tapahtuneilla muutoksilla on ilmeisesti ollut varsin merkittävä vaikutus palkatun työvoiman vähenemiseen. Vertailukelpoisen tutkimusaineiston ja siihen perustuvien numerosarjojen esittäminen vv:lta 1934—39 ja 1951—54 tuottaa tiettyä vaikeutta mm. sen vuoksi, että palkkaustavat ovat ko. ajanjaksojen välisenä aikana muuttuneet. Ennen sotaa yleisesti käytännössä olleesta vuosipalkkajärjestelmästä siihen liittyvine huomattavine luontoisetuineen on miltei kokonaan luovuttu ja siirrytty pääasiassa työtuntia kohden lasketun rahapalkan perus-

teella määrättyihin tunti- ja kuukausipalkkoihin. Työntekijän nauttimat luontoisedut tulevat näin ollen tavallisesti otettavaksi huomioon tiettyjä normeja käyttäen rahapalkan vähennyksenä. Nykyisten palkkojen ostovoimaa sotaa edeltäneisiin palkkoihin verrattaessa olisi siten kiinnitettävä huomiota myös siihen, millä tavalla luontoisetujen hinnoittelu on suoritettu.

Maataloustyöntekijöiden ansiotasoa ja siinä todettavissa olevaa kehitystä voidaan arvioida maatalouden virallisessa kannattavuustutkimuksessa selvitettyjen palkkatyökustannusten, sosiaalisen tutkimustoimiston maatalouspalkkoja koskevien palkkatilastojen sekä maatalouden työehtosopimuksissa sovitujen ohjepalkkojen perusteella.

Maatalouden virallisessa kannattavuustutkimuksessa on selvitetty palkatun työvoiman hinta vv. 1934—38 muunnettua miestyöpäivää ja vv. 1951—53 muunnettua miestyötuntia kohden laskettuna. Ensinnä mainitussa tapauksessa tarkoittaa työpäivä 10 työtuntia, joten tulokset voidaan esittää yhtä hyvin työtuntia kohden laskettuna. Sen sijaan tuloksia verrattaessa on otettava huomioon, että naisten työtunnit on muunnettu vv. 1934—38 miestunneiksi kertoimella 0.67 ja lasten 0.33, mutta vv. 1951—53 on naistyötuntien muuntoluku ollut 0.8 ja lasten 0.5, ts. muuntosuhdetta on muutettu suunnilleen sen mukaan, kuinka miehen ja naisen työtunnin hinnan välinen suhde on muuttunut. Kirjanpitoiltoilta saadut tulokset osoittavat siten lähinnä miespuolisen työntekijän tuntiansion kehitystä.

Työtunnin hintaa laskettaessa on otettu huomioon aikapalkkaisten työntekijöiden rahapalkat niihin luettuna kesälomakorvauk-

set, palkkaväen tapaturmavakuutusmaksut sekä työnantajan osuus kansaneläkemaksusta. Sen sijaan työnantajan maksamaa lapsilisämaksua ei ole luettu palkkamenoihin. Talonruokaisen palkkaväen ruokailukustannus on laskettu koko ruokakunnan keskimääräisen ruokailupäivän hinnan mukaan, jolloin oman tilan tuotteet on hinnoiteltu tilahintojen mukaan ja ruokataloudessa tehty työ on otettu kustannuksina huomioon maataloudessa vallinneen palkkatason mukaan hinnoittaen. Muonat on hinnoiteltu tilahintoja käyttäen ja asuntoetu on arvioitu yleensä samoin perustein kuin viljelijäperheillekin eli n. 6—8 % asunnon kirjanpitoarvosta.

Seuraavassa esitetyt tulokset on rajoitettu vain Etelä-Suomen tutkimusalueen III ja IV suuruusluokan (yli 25 ha:n) viljelmiä koskeviksi. Täten on pyritty saamaan mahdollisimman luotettava ja vertailukelpoinen aineisto vakinaisesti maataloudessa työskentelevän palkatun väen ansioista ja niissä tapahtuneesta kehityksestä.

Tilivuosi	Palkkaväen muunnetun miestyötunnin hinta Etelä-Suomen tutkimusalueen kirjanpitoiltoilla	
	III 25—50 ha:n viljelmät	IV yli 50 ha:n viljelmät
1934—35	2: 52	2: 61
1935—36	2: 61	2: 70
1936—37	2: 93	2: 98
1937—38	3: 33	3: 33
1938—39	3: 66	3: 63
1934—39 keskim. ..	3: —	3: 05
1951—52	84: 33	90: 32
1952—53	89: 44	90: 55
1953—54	90: 24	93: 48
1951—54 keskim. ..	88: 02	91: 38

Verrattaessa ko. ajanjakson keskiarvopalkkoja voidaan todeta, että ne vuosina 1951—53 olivat n. 30-kertaiset vuosiin 1934—38 verrattuna. On otettava kuitenkin huomioon, että jo ajanjakson 1934—38 kuluessa maatalouspalkat olivat voimakkaassa noususuunnassa. Nimellisansiot olivat näet ko. viisivuotiskauden päättyessä n. 40—45 % korkeammat kuin sen alkaessa, vaikka elinkustannukset nousivat samanaikaisesti vain vajaat 10 %. Pula-aikana kohtuuttoman alhaiseksi painuneeseen palkkatasoon oli siten saatu huomatta-

tava korjaus jo ennen sotaa. Vuosien 1951—53 palkkataso onkin noussut tilivuoteen 1938—39 verrattuna huomattavasti vähemmän eli n. 24—25-kertaiseksi (Elinkustannusindeksi on vastaavana aikana noussut n. 11-kertaiseksi).

Palkkaustavassa tapahtunutta muutosta osoittaa alla oleva asetelma, josta selviää rahapalkkojen ja luontoisetujen osuus koko palkkasummasta.

Tvv. 1934—38	Etelä-Suomen kirjanpitoiltoilla	
	IV	III
	%	
Rahapalkat	52.3	54.5
Ruokailukustannus	39.3	29.2
Muut tuotteet ja etuudet ..	8.4	16.3
(josta asunto ja lämpö) ..	(4.5)	(5.8)
Tvv. 1951—53		
Rahapalkat	72.3	80.8
Ruokailukustannus	24.1	15.6
Muut tuotteet ja etuudet ..	3.6	3.6

Luvut osoittavat rahapalkan osuuden, joka ennen sotia oli vain noin puolet koko palkkasummasta, huomattavasti nousseen. Pääasiallisin osa vuosien 1951—54 luontoiseduista koostuu karja- ja kotitaloudessa työskennelleiden naispalvelijoiden saamista täysylöspidosta. Lukujen perusteella ei voida kuitenkaan päätellä millä tavoin palkkaustavoissa tapahtuneet muutokset ovat vaikuttaneet palkan ostovoimaan.

Aineisto ei ole kyllin yksityiskohtainen kysymyksen selvittämiseksi. Edellyttäen että maataloustyöväki edelleenkin hankkisi aikaisemmin saamansa luontoisedut tilalta tilahintaan, ei palkkaustavan muutoksen ole tarvinnut vaikuttaa ainakaan epäedullisesti palkan ostovoimaan. Kirjanpitoiltojen mukaan on näet omavaraisten elintarvikkeiden yksikköhinnoissa tapahtunut ko. aikana 15—20-kertainen nousu. Ruokakunnan ruokailupäivän hinnan voidaan todeta nousseen 22—23-kertaiseksi.

Sosiaalisen tutkimustoimiston laatimat tilastot maataloustyöntekijöiden palkoista perustuvat aineistoon, joka on kerätty n. 120 kunnasta eri puolilta maata. Kussakin kunnassa on ollut oma asiamies, joka on kerännyt palkkatiedot noin 10—15 itse valitsemaltaan viljelmältä. Palkkatilasto on uudistettu v. 1954, mutta koska mainittu ajankohta ei

¹⁾ Vv:ien 1941 ja 1950 luvut eivät ole täysin verrannollisia, niin kuin mietinnön s. 145 olevasta selvityksestä käy ilmi.

enää kuulu varsinaisesti nyt tarkastelun alaisena olevaan aikaan, ei siihen ole aihetta tässä yhteydessä puuttua.

Palkkatilastoissa työntekijät on jaettu useaan eri ryhmään seuraavasti:

Pääjaoituksena on työntekijät ensin jaettu vuosipalkkalaisiin (A) (v. 1951—53 kuukausipalkkalaisiin) ja päiväpalkkalaisiin (B), edelleen nämä molemmat ryhmät miespuolisiin (I) ja naispuolisiin (II), jotka molemmat jälleen talonruokaisiin (a) ja omaruokaisiin (b). Näissä on vielä vuosija kuukausipalkkalaisten ryhmissä jaotus työnjohtajiin, työmiehiin, karjakkoihin, palvelijattariin ja emännöitsijöihin ja päivätyöläisten ryhmässä vakinaisiin ja tilapäisiin. V. 1934—39 tilastoissa on vielä kolmantena pääryhmänä muonapalkkalaiset (C) omine alajaoituksineen.

Palkkatiedot koskevat kaikissa ryhmissä yksinomaan rahapalkkoja. Luontoisetuja ei ole otettu millään tavalla huomioon. Tämä asettaa jo melkoisia rajoituksia palkkatilastojen käytölle varsinkin, kun otetaan huomioon aikaisemmin puheena olleet luontoispalkkojen suhteellisissa määrissä tapahtuneet muutokset. Edellä lueteltuja varsin lukuisia työntekijäryhmiä ei myöskään ole millään tavalla yhdistelty koko maataloustyöväen keskimääräistä ansiotasokehitystä osoittamaan. Vuosilta 1934—38 olevat tilastot A-ryhmän osalta koskevat vuosipalkkoja, mutta vuosilta 1951—53 helmikuun ja elokuun kuukausipalkkoja. Päiväpalkkalaisten (B-ryhmän) päiväpalkoissa ei työpäivän pituudessa tapahtuneita muutoksia ole otettu huomioon.

Em. rajoituksista johtuen tyydytään tässä yhteydessä Sosiaalisen tutkimustoimiston maataloustyöntekijöitä koskevien palkkojen perusteella vain toteamaan, että kalenterivuosilta 1952—53 lasketut omassa ruoassa olevien päivätyöläisten tuntipalkat olivat miehillä 83: 90 ja naisilla 70: 67, eli varsin lähellä tänä aikana vallinneita työehtosopimusten mukaisia ohjepalkkoja, jotka IV paikkakuntaluokan 2:ssa palkkaryhmässä olivat miehillä 80: 75 ja naisilla 69: 50. Kirjanpitoliloilla hieman edellä mainittua korkeammaksi todettu palkkataso saa selityksensä paitsi siitä, että aineisto käsitti vain Etelä-Suomen tutkimusalueen III ja IV suuruusluokan viljelmät, ennen kaikkea siitä, että kirjanpitolilojen palkkaväen työkustannusta

laskettaessa on kesälomakorvaukset, palkkaväen tapaturmavakuutusmaksut ja työnantajan maksama kansaneläkemaksu otettu huomioon.

Tilastollisen päätoimiston kansantulo-osaston johtaja Eino H. Laurila on selvittäessään yleisen ansiotason kehitystä laatinnut Sosiaalisen tutkimustoimiston palkkatilaston perusteella indeksisarjan maataloustyöntekijöiden ansioiden kehityksestä seuraavin perustein: „Indeksisarja, joka koskee periaatteessa vain niitä maataloustyöläisiä, jotka ovat olleet varsinaisen maatalouden palveluksessa, on yhdistelmä päivätyöläisten ja kuukausipalkkalaisten eri alaryhmistä laadituista indekseistä. Näihin indeksiin on tiedot saatu Sosiaalisen tutkimustoimiston julkaisemista maataloustyöväen palkkasuhteita käsittelevistä selvityksistä. Päivätyöläisten osalta on käytetty päiväansioita ja kuukausipalkkalaisten osalta kuukausiansioita. Huomioon on otettu myös luontoispalkka, jonka vaihtelut on laskettu maatalouden kannattavuustilaston mukaan. Indeksissä ei ole voitu ottaa huomioon työajan muutosten vaihtelua. Se kuvaa lähinnä ansiotason kehitystä, joten sitä — nimenomaan vuosien 1938 ja 1948 välillä — voidaan pitää vain tyydyttävänä.” (Eino H. Laurila: Palkkatason vaihteluiden määrittämisestä. Kansallis-Osake-Pankki, Taloudellinen katsaus 1953 N:o 4, ss. 265—274.)

Laurilan laatima indeksisarja, jossa v. 1938 on merkitty = 100, osoittaa maatalouspalkkojen pisteluvuksi v. 1952 2 412, metsätyöntekijöiden 2 313, teollisuustyöläisten 2 188 ja ja yleisen ansiotason kaikkien työntekijöiden osalta 2 184 sekä yleisen ansiotason, jossa myös toimihenkilöiden ansioiden kehitys on otettu huomioon, 1 973. Maatalouspalkkojen osalta päädytään siten varsin samansuuntaisiin tuloksiin kuin kirjanpitoloksissakin. Lukujen perusteella voidaan vielä todeta maataloustyöntekijöiden ansioiden nousseen jossain määrin muita työntekijäryhmiä voimakkaammin.

Maataloustyöntekijöiden palkkataso on viime vuosina pysynyt suhteellisen vakaana, mitä todistaa sekin, ettei työehtosopimusten mukaisiin normipalkkoihin ole tehty 1. 3. 1951—30. 4. 1955 välisenä aikana mitään muutoksia (IV: 2 miehet 80: 75, naiset 69: 50). Lievää palkkojen nousua lienee kuitenkin tänä aikana tapahtunut. Toukokuun 1 päivästä 1955 alkaen korotettiin ohjepalk-

koja keskimäärin n. 11 %, jolloin IV paikkakuntaluokan 2:n palkkaryhmän ohjepalkaksi määrättiin 90 markkaa miestyötunnilta ja 77 markkaa naisten työtunnilta. Keväällä 1956 nostettiin maataloustyöntekijöiden ohjepalkkoja miesten osalta 14 mk:lta ja naisten 12 mk:lta tunnilta. IV paikkakuntaluokan 2:n palkkaryhmän ohjepalkka on siten 1. 4. 1956 alkaen miehillä 104 markkaa ja naisilla 89 markkaa tunnilta.

Maataloustyöväestön taloudellisen aseman ja siinä todettavissa olevan kehityssuunnan selvittämiseen eivät käytettävissä olevat tilastot ole olleet kaikissa kohdin tyydyttävät. Puutteellisuuksistaan huolimatta ne kuitenkin osoittavat selvästi, että maataloustyöväestön tulotaso on huomattavasti parantunut vuosina 1934—38 vallinneisiin olosuhteisiin verrattuna. Huomattavaa reaalipalkkojen nousua tapahtui jo mainitun viisivuotiskauden kuluessa. Myös vuoden 1938 jälkeen ovat maatalouspalkat nousseet jossain määrin muita palkkoja voimakkaammin.

Siitä huolimatta ovat maatalouspalkat edelleenkin markkamääräisesti huomattavasti muiden palkansaaajien ansioita alempana. Viljelijäperheiden ja maataloustyöntekijäin saamien ansioiden välisissä suhteissa voidaan todeta tapahtuneen varsin huomattava muutos palkkatyötä tekevän hyväksi. Komiteanmietinnön I osassa on näet todettu, että esim. Etelä-Suomen tutkimusalueen 10—25 ha:n kirjanpitoliloilla oli viljelijän saama työansio vuosina 1934—38 keskimäärin 4: 99 ja vuosina 1951—53 64: 63 muunnettua miestyötuntia kohden laskettuna, jolloin pääomille on kummassakin tapauksessa laskettu 4 %:n mukainen korko. Samana aikana oli viljelijäperheiden kokonaistulo, siis myös metsätalous- ja sivuansiotulot huomioon ottaen, noussut kaikilla kirjanpitoliloilla keskimäärin noin 17-kertaiseksi. Edellä esitetyt maatalouspalkkatilastot osoittivat palkatun työtunnin hinnan nousseen vastaavana aikana 3 markasta 90 markkaan.

Summary:

Proceedings of the Committee on Economic Status of the Finnish Agricultural Population

The Finnish Government in 1955 appointed a committee to analyze the economic status of the population living from agriculture. The present publication contains Part II of the proceedings of this committee. It deals, e.g., with the earnings of the agricultural population from forestry and occasional work.

The Committee has included in the agricultural population all people living from holdings of at least 2 hectares of agricultural land. Forestry income includes, besides the value of stumpage sold, earnings of the forest owners from logging in connection with "delivery contracts". Earnings from occasional work include wages for logging made to the account of someone else, whether the work be done in a forest of one's own or of someone else's, as well as wages for agricultural work, floating, carpentry, road construction and maintenance work, etc.

Between 1951 and 1954, the farms in Finland have received an average aggregate of 29 milliard Fmk. p.a. for stumpage, 10 milliard Fmk. of which consists of the value assigned to the timber consumed by the farms themselves. The average income from stumpage has been 110,000 Fmk. per farm p.a. The earnings from logging in connection with "delivery contracts" have, during the above period, amounted to 3.3 milliard Fmk.; and the earnings from occasional work, 6.7 milliard Fmk.; these two items making an aggregate of 10 milliard Fmk. p.a. As computed per farm, the first item has been 13,000 Fmk. and the second, 26,000 Fmk. On the basis of these figures, the income from stumpage together with the earnings from logging in connection with "delivery contracts" has amounted to 123,000 Fmk. per farm. Adding the earnings from occasional forest work to this figure, an aggregate forestry income of 150,000 Fmk. per farm has been obtained, 70—75 per cent of which accounts for stumpage price.

The occasional earnings from sources other than forestry have been, in 1951—54, on an average, 12—13 milliard Fmk., or 45,000—50,000 Fmk. per farm p.a. The income from forestry and occasional work has been 40—50 milliard Fmk., or 160 000—200,000 Fmk. per farm p.a. The agricultural income of the farms has been 60.4 milliard Fmk., or 230,000 per farm p.a. Thus the aggregate income of the farms has been 110 milliard Fmk., or 420,000 Fmk. per farm p.a., 40—50 per cent of which consists of earnings from forestry and occasional work. The corresponding figure for the farms included in the Study of Profitability in Agriculture, covering the fiscal years of 1934/35—38/39 remained at about 37 per cent.

The financial surplus from forestry per farm for the farms included in the above study was, in 1951/52—53/54, on an average, 21 and the income from forestry, 18 times as high as in 1934/35—38/39. The income from stumpage at the end of the same period was 18 and the earnings from occasional work, 27 times as high as at the beginning of the period. Deducting the employers' payments to the fund for the number-of-children allowances from the last figure, a 22-fold rise in the occasional income is obtained.

The agricultural income has the greatest relative importance in Southern Finland and in Eastern Bothnia. The income from stumpage, in turn, has the greatest relative significance in supporting agriculture in the inner part of Finland, while the occasional income plays its most vital role in Northeastern Finland.

Publications of the Society of Forestry in Finland:

ACTA FORESTALIA FENNICA. Contains scientific treatises dealing mainly with forestry in Finland and its foundations. The volumes, which appear at irregular intervals, generally contain several treatises.

SILVA FENNICA. Contains essays and short investigations mainly on forestry in Finland. Published at irregular intervals.

Die Veröffentlichungsreihen der Forstwissenschaftlichen Gesellschaft in Finnland:

ACTA FORESTALIA FENNICA. Enthalten wissenschaftliche Untersuchungen vorwiegend über die finnische Waldwirtschaft und ihre Grundlagen. Sie erscheinen in unregelmässigen Abständen in Bänden, von denen jeder im allgemeinen mehrere Untersuchungen enthält.

SILVA FENNICA. Diese Veröffentlichungsreihe enthält Aufsätze und kleinere Untersuchungen vorwiegend zur Waldwirtschaft Finnlands. Sie erscheint in zwangloser Folge.

Publications de la Société forestière de Finlande:

ACTA FORESTALIA FENNICA. Contient des études scientifiques principalement sur l'économie forestière en Finlande et sur ses bases. Paraît à intervalles irréguliers en volumes dont chacun contient en général plusieurs études.

SILVA FENNICA. Contient des articles et de petites études principalement sur l'économie forestière de Finlande. Paraît à intervalles irréguliers.